Modern Klasikler Dizisi - 127

JACK LONDON

ÂDEM'DEN ÖNCE

İngilizce aslından çeviren:
Levent Cinemre



TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları



Genel Yayın: 4427

JACK LONDON
ÂDEM'DEN ÖNCE

ÖZGÜN ADI
BEFORE ADAM

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2014
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM ŞUBAT 2019, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-748-6

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1 Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 22826

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: LEVENT CİNEMRE

Ankara Anadolu Lisesi ve Mülkiye mezunu. Bankacılık ve finansman alanlarında çalıştıktan sonra on yıl kadar gazetecilik yaptı. Daha sonra yayın dünyasına geçti. Çeviriyi hayatının paralel evreni olarak görüp, tüm bu yıllar içinde Thomas Friedman'ın *Dünya Düzdür*, E. H. Carr'ın *Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi* ve Jack London'ın başeseri *Martin Eden* da dahil olmak üzere birçok kitabı Türkçeleştirdi. Halen Jack London'ın bütün eserlerini dilimize kazandırma yolunda ağır adımlarla ilerliyor.

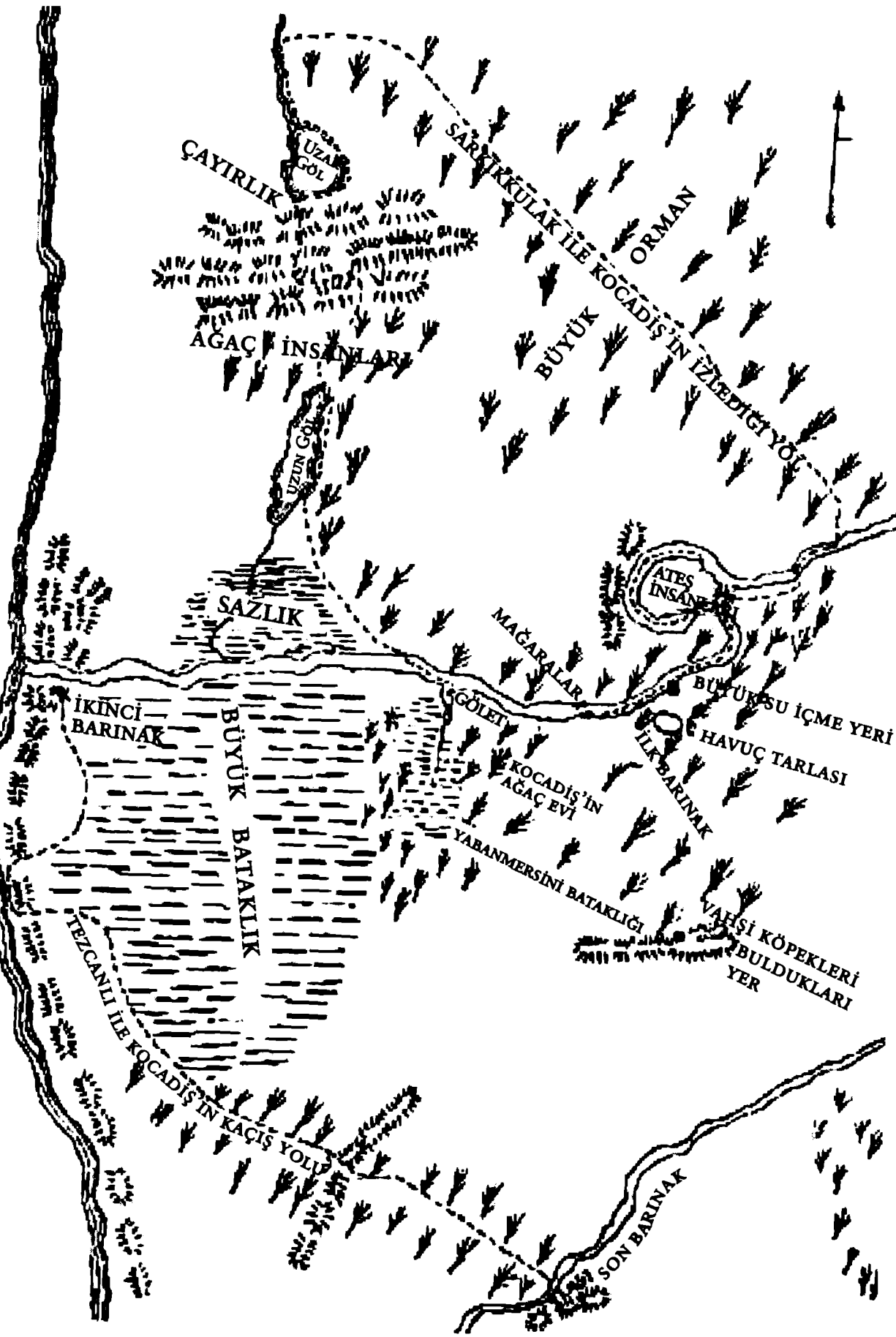
Modern
Klasikler
Dizisi - 127

Jack London

Âdem'den Önce

İngilizce aslından
çeviren: Levent Cinemre

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları


UZAK GÖL
ÇAYIRLIK
SARIKKULAK İLE KOCADİŞ'İN İZLEDİĞİ YOL
ORMAN
BÜYÜK
AĞAÇ İNSANLARI
UZUN GÖL
SAZLIK
MAĞARALAR
ATEŞ İNSANLARI
İKİNCİ BARINAK
BÜYÜK BATAKLIK
GÖLET
BÜYÜKSU İÇME YERİ
HAVUÇ TARLASI
İLK BARINAK
KOCADİŞ'İN AĞAÇ EVİ
YABANMERSİNİ BATAKLIĞI
VAHŞİ KÖPEKLERİ BULDUKLARI YER
TEZCANLI İLE KOCADİŞ'İN KAÇIŞ YOLU
SON BARINAK

"Onlar bizim atalarımız, tarihleri bizim tarihimizdir. Sakın unutma, günün birinde ağaçlardan sallanarak inip dimdik yürüdüğümüz ne kadar kuşku götürmezse, çok daha önceki bir başka gün denizden sürünerek çıkıp karadaki ilk zorlu maceramızı başarıyla göğüslediğimiz de aynı ölçüde kesindir."

I. Bölüm

Görüntüler! Görüntüler! Görüntüler! Her şeyi öğrenmeden önce, rüyalarıma üşüşen yığınla görüntünün nereden geldiğini sık sık merak ederdim; uyanıkken, gerçek hayatta benzerini hiç görmediğim görüntülerdi bunlar. Çocukluğumda rüyalarımı bir kâbuslar geçidine çevirerek, daha sonra da beni kendi türümden farklı, doğaya aykırı ve lanetli bir yaratık olduğuma inandırarak işkence ederlerdi bana.

Mutluluğu sadece gündüzleri bir nebze olsun tadabiliyordum. Gecelerimse korkunun egemenliği altındaydı, hem de ne korku! Benimle aynı zamanda şu yeryüzünde bulunan hiçbir insanın böylesi bir korkudan bu derece mustarip olmadığını hiç çekinmeden ifade edebilirim. Çünkü benim korkum çok eski zamanlara ait bir korkuydu, Genç Dünya'da, hatta o Genç Dünya'nın da erken çağlarında kol gezen bir korku. Sözün kısası, Orta Pleyistosen adı verilen çağa egemen olan korkuydu o...[1]

Ne mi demek istiyorum? Görüyorum ki size rüyalarımın özünden söz edebilmem için önce bazı açıklamalar yapmam gerekiyor. Aksi takdirde benim gayet iyi bildiğim şeyleri kavramanız pek mümkün olmayacak. Bu satırları yazarken, o öbür dünyanın bütün varlıkları ve olayları, rüyayı andıran ve sürekli değişen uçsuz bucaksız bir hayaller dizisi halinde

karşıma dikiliyor ve ben bunların size anlamsız ve mantıksız geleceğini biliyorum.

Sarkıkkulak'ın dostluğu, Tezcanlı'nın sıcacık cazibesi, atalarının zamanında takılıp kalmış Kızılgöz'ün şehveti size ne ifade edebilir ki? Çarpıcı bir bağdaşmazlık, işte o kadar. İşte bir çarpıcı bağdaşmazlık daha, Ateş İnsanları ile Ağaç İnsanlarının yaptıklarıyla sürünün carcar meclisleri... Sarp kayaların arasındaki serin mağaraların verdiği huzuru, günün sonunda su içme yerlerindeki hengâmeyi nereden bileceksiniz? Ağaç tepelerinde sabah rüzgârının acı ısırığını, taze ağaç kabuklarının ağızda bıraktığı hoş lezzeti hiç tatmamışsınızdır ki.

Sanırım sizin de konuya benim gibi çocukluğumdan giriş yapmanız daha iyi olur. Çocukken, tıpkı diğer oğlanlar gibiydim; ama sadece uyanık olduğum saatlerde. Farklılığım uykuda geçirdiğim saatlerdeydi. Kendimi bildim bileli uykularım benim için bir korku dönemiydi. Mutluluk nadiren rüyalarımı renklendirirdi. Rüyalarım hep korkuyla doluydu, üstelik o kadar tuhaf ve yabancı bir korkuydu ki bu, yorumlayamazdım bile. Uyanık geçirdiğim saatlerde yaşadığım hiçbir korku, uykumda beni ele geçiren korkuya benzemezdi. Bu korkuların niteliği ve türü, hayatımda edindiğim tüm tecrübelerin çok ötesindeydi.

Örneğin ben, şehirliydim, daha doğrusu, kırsal bölgeyi keşfedilmemiş alan olarak gören bir şehir çocuğuydum. Ama rüyalarımda şehirler asla yer almazdı; herhangi bir rüyamda hiçbir zaman ev görmedim. Ayrıca yine uykumun surlarını aşıp rüyalarıma girmeyi başaran tek bir insanoğlu olmamıştır. Ağaçları sadece parklarda ve resimli kitaplarda görmüş olan ben, uykumda sonsuz ormanlarda dolaşırdım. Üstelik rüyalarımdaki bu ağaçlar hiç de bulanık görüntülerden ibaret değildi. Her birini açık seçik görür, birbirinden ayırt ederdim. Onlarla aramda sürekli ve son derece yakın bir ilişki vardı. Dallarının ve kollarının hepsini ayrı ayrı bilir, yapraklarını tek tek görür ve tanırdım.

Uyanık hayatımda ilk kez bir meşe ağacı gördüğüm zamanı gayet iyi hatırlıyorum. Yapraklarına, dallarına ve budaklarına bakarken, beni tedirgin eden bir berraklıkla hatırladım ki aynı ağaç türünü uykumda çok kez, sayısız kereler görmüştüm. Bu yüzden hayatımın sonraki dönemlerinde ladin, porsuk, huş ve defne gibi ağaçları ilk kez gördüğümde onları nasıl olup da hemen tanıdığıma şaşırmadım. Hepsini daha önce görmüştüm, hatta her gece rüyalarımda görmeye devam ediyordum.

Sizin de çoktan fark ettiğiniz gibi bu durum rüya görmenin birinci yasasına, yani insanın rüyasına, ancak uyanıkken gördüğü şeylerin ya da uyanıkken gördüğü şeylerin bileşimlerinin girebileceği kuralına aykırıdır. Ama zaten benim bütün rüyalarım bu yasaya aykırıydı. Uyanık hayatımdan bildiğim HİÇBİR ŞEYİ rüyalarımda görmedim. Uyanık hayatımla rüyalarımdaki hayatım birbirinden tamamen ayrıydı ve tek ortak noktaları bendim. Her nasılsa bu iki hayatı da yaşayan bağlantı halkası bendim.

Erken çocukluk dönemimde ceviz ve fındık gibi kabuklu yemişlerin bakkaldan, taze yemişlerinse[2] manavdan alındığını öğrenmiştim. Ama bu bilgiyi edinmemin çok öncesinden beri rüyalarımda ağaçlardan kabuklu yemiş topluyor, dalından düşenleri yerden alıyor, aynı şekilde taze yemiş ve üzümleri de asmalardan ve çalılıklardan toplayıp yiyordum. Halbuki bu gerçekte deneyimlediğim her şeyin ötesindeydi.

Masamızda ilk kez yabanmersini gördüğüm anı asla unutamam. Daha önce bu yemişi hiç görmemiştim, ama görür görmez bataklıklarda dolaşıp doyasıya yabanmersini yediğim rüyalara dair anılar canlandı zihnimde. Annem önüme bir tabak yabanmersini koydu. Kaşığımı doldurdum ama daha ağzıma götürmeden tadının nasıl olacağını biliyordum. Aynen öyleydi. Rüyalarımda belki binlerce kez damağımda hissettiğim aynı keskin tattı yine.

Ya yılanlar? Yılan diye bir şeyin varlığından haberdar olmamdan çok önce uykumda bana eziyet ediyorlardı. Ormanlardaki açıklıklarda pusuya yatıyor; ayaklarımın dibinde ortaya çıkıyor, sıçrıyor, saldırıyor; kuru otların arasında veya çıplak kayaların üzerinde kıvrıla kıvrıla ilerliyor ya da ağaç gövdelerine sarılan o koca ve parlak vücutlarıyla arkamdan ağaçların tepesine kadar tırmanıyor; dallar sallanıp çatırdar, yerle aramdaki boşluk başımı döndürürken beni yükseğe, daha yükseğe çıkmaya zorluyorlardı. Ah o yılanlar! İlk kez sirke gittiğim gün yılan oynatıcısı tarafından oynatıldığını gördüğüm o çatal dilli, boncuk gözlü, parlak pullu, tıslayan ve çınlayan yılanları, ben zaten çok iyi tanımıyor muydum?

Onlar benim eski dostlarım, daha doğrusu gecelerimi korkuyla dolduran düşmanlarımdı.

Hele de o sonsuz ormanlar ve insanı dehşete boğan kasvetli loşlukları! En ufak bir sesten ürken, kendi gölgesinden bile korkan, gergin, hep tetikte ve diken üstünde, hayatını kurtarmak için anında fırlayıp deli gibi kaçmaya hazır ürkek bir av olan ben, sanki sonsuz bir zamandır ormanda dolaşıyordum. Çünkü ormanı mesken tutmuş bütün yırtıcıların avıydım ve o canavar avcılardan, korkudan çıldırmış vaziyette kaçardım.

İlk kez sirke gittiğimde beş yaşımdaydım. Eve hasta döndüm; hayır, yediğim fıstıklar veya içtiğim pembe limonata yüzünden değildi. Size anlatayım. Hayvanların bulunduğu çadıra girmemizle birlikte boğuk bir kükreme sesiyle yer yerinden oynadı. Elimi babamın elinden kurtarıp deli gibi girişe doğru koştum. İnsanlara çarptım, yere düştüm; bütün bu zaman boyunca dehşetten titriyordum. Babam beni yakalayıp sakinleştirdi. Kükremeye hiç aldırmayan insan kalabalığını işaret etti, emniyette olduğuma dair güvence vererek beni rahatlattı.

Buna rağmen sonunda aslanın kafesinin yanına gidişim korku içinde titreyerek ve babamın büyük ölçüde cesaretlendirmeleriyle oldu. Anında tanıdım onu. Seni canavar! Seni korkunç yaratık! Rüyalarımdan hatırladıklarım içgörümde şimşek gibi çaktı: Uzun otların üzerinde parlayan öğle güneşi, sakin sakin otlayan bir boğa, sarımsı kahverengi canavarın çevik saldırısından, arkadan boğanın üzerine atlamasından önce aniden yarılan çayır, çarpma sesi ve böğürtüler, çatır çatır kırılan kemiklerin sesleri.

Ya da yine su birikintisinin dingin sessizliği, dizlerine kadar suya girmiş usul usul su içen vahşi at ve derken sarı canavar –hep o sarı canavar!– sıçrama, atın haykırışları ve sağa sola sıçrayan suyun sesi ve kırılan kemiklerin çatırtısı. Ve yine, kasvetli bir alacakaranlık, biten günün hüzünlü sessizliği, ansızın kıyamet borusu gibi, gırtlaktan gelen muazzam bir kükreme ve onun hemen ardından ağaçların arasından gelen çılgınca feryatlar ve carcar sesler; ben de korkuyla titriyorum, ağaçların arasında feryat eden ve carcar sesler çıkaran birçok yaratıktan biri de benim.

Aslanı karşımda kafesin içinde, çaresiz bir halde görünce çılgına döndüm. Çığlık çığlığa anlaşılmaz alaylarımla yüzümü şekilden şekle sokarak, ona diş gıcırdattım ve önünde hoplaya zıplaya dans ettim. Kafesin parmaklıklarına saldırarak ve âciz öfkesiyle bana kükreyerek cevap verdi. O da tanımıştı beni; çıkardığım sesler, onun anlayabildiği, eski çağlara ait seslerdi.

Annemle babam korktular. "Bu çocuk hasta," dedi annem. Babam, "Kendini kaybetti," dedi. Onlara hiçbir zaman anlatmadım, yaşadıklarımı asla öğrenemediler. Bence gayet isabetli biçimde kısmi kişilik bölünmesi olarak adlandırdığım bu özelliğim konusunda ağzımı sıkı tutmayı öğrenmiştim.

Yılan oynatıcısını da izledim ve o gece sirkin geri kalan gösterilerini görmedim. Beni eve götürdüler. Sinirlerim

bozulmuş, harap olmuştu, rüyalarımdaki öbür hayatımın gerçek hayatımı işgal etmesi nedeniyle berbat haldeydim.

Ağzımı sıkı tuttuğumu söylemiştim. Sadece bir kez başka bir kişiye güvenip yaşadıklarımın tuhaflığına ilişkin sırrımı açtım. Bir oğlandı, en yakın arkadaşımdı; ikimiz de sekiz yaşındaydık. Düşlerimden bir zamanlar içinde yaşadığıma inandığım o yok olmuş dünyanın görüntülerini onun için yeniden inşa ettim. O erken dönemin dehşetini, Sarkıkkulak'ı ve birbirimize yaptığımız eşek şakalarını, carcar meclislerini, Ateş İnsanlarını ve her yeri nasıl ele geçirdiklerini anlattım ona.

Bana kahkahalarla güldü, dalga geçti, hayaletlere ve geceleri canlanan ölülere dair hikâyeler anlattı. En çok da hayal gücümün zayıflığına güldü. Ona daha fazlasını anlattım, daha çok güldü. Bütün ciddiyetimle her şeyin aynen böyle olduğuna yemin ettiğimdeyse tuhaf tuhaf baktı. Ayrıca benim anlattıklarımı feci halde çarpıtıp diğer arkadaşlara anlatınca onlar da bana tuhaf tuhaf bakmaya başladılar.

Acı bir deneyimdi ama dersimi almama yetti. Belli ki ben kendi türümdekilerden farklıydım. Bende, onların anlayamadığı bir anormallik vardı ve bunu anlatmamın tek sonucu, yanlış anlaşılmam olacaktı. Hayalet ve cin hikâyeleri ortalığı kırıp geçirirken ben sessizliğimi korudum. Acı acı gülümsedim kendi kendime. Korku dolu gecelerimi düşündüm; biliyordum ki benim anlattıklarım gerçek şeylerdi; seyrelmiş sisler ve hayali gölgeler değildi, hayatın kendisi kadar gerçekti.

Bana göre öcü ve kötü dev kavramları içinde dehşet barındırmıyordu. Yapraklarla dolu dalların arasından ve baş döndürücü yüksekliklerden düşüş; üstüme saldırıp beni hoplatıp sıçratarak, avaz avaz bağırtarak kaçırtan yılanlar; açık alanlar boyunca ormana kadar kovalayan vahşi köpekler; bütün bunlar somut ve gerçek dehşetlerdi, hayal gü-

cünün ürünü değil, ete kemiğe bürünmüş şeylerdi. Çocukluğum boyunca uykularımdan ayrılmayan, hatta aradan onca yıl geçtikten sonra bu satırları yazarken bile yatağa benimle birlikte giren bu korkuların yanında devler ve öcüler, bana mutluluk veren yatak arkadaşlarım olmuştu.

II. Bölüm

Rüyalarıma tek bir insanın bile girmediğini söylemiştim. Bu durumu çok erken fark ettim ve kendi türümün yokluğunu içim acıyarak duyumsadım. Hatta henüz çok küçükken bile, rüyalarımın dehşeti her yanımı sardığında, bir insan, sadece bir insan bile görsem bütün o rüyalardan kurtulacağımı, uykularıma musallat olan dehşetin artık beni kuşatmayacağını düşünüyordum. Yıllar boyunca bu düşünce bende takıntı haline geldi: O tek insanı bulabilsem, kurtulacaktım!

Bu düşüncenin tam da bir rüyamın ortasında aklıma geldiğini tekrarlamalıyım. Bu durumu, iki kişiliğimin birbirine karıştığının, herhangi bir bağlantısı bulunmayan bu iki kişiliğin bir noktada birbiriyle temas kurduğunun göstergesi olarak değerlendiriyorum. Rüyalarımdaki kişiliğim çok eski çağlarda, bildiğimiz anlamda insanlar dünyada henüz yokken yaşıyor; uyanık hayatımdaki diğer kişiliğimse insanın varoluşuna dair sahip olduğu bilgiler ölçüsünde kendini rüyalarımın özüne yansıtıyordu.

Olaylara kitaplardaki kalıplarla bakan psikologlar, "kişilik bölünmesi" terimini kullanışımı hatalı bulabilir. Onların bu terimi daha farklı durumlarda kullandığını biliyorum, ama daha iyi bir terim bulamadığım için kendi tarzımda bu şekilde kullanmak zorundayım. İngilizcenin

yetersizliği gerekçesine sığınıyorum. Bu terimi kullanmamın, daha doğrusu yanlış olmasına karşın kullanmamın açıklaması şudur:[3]

Ancak üniversite çağına gelmiş genç bir adam olduğum zaman rüyalarımın anlam ve önemi, onları neden gördüğüm konusunda fikir sahibi oldum. O zamana dek anlamsızdılar, belirgin bir nedensellikten yoksundular. Ama üniversitede evrimi ve psikolojiyi keşfettim; çeşitli tuhaf zihinsel durum ve deneyimlerin açıklamasını öğrendim. Örneğin boşlukta düşme rüyası diye bir şey vardı: En yaygın rüya deneyimidir, bütün insanlar tarafından ilk elden tecrübe edilmiştir.

Hocamın anlattığına göre bu, ırksal hatıralarımızdan biridir. Ağaçlarda yaşayan uzak atalarımıza kadar uzanan bir geçmişi vardır. Ağaçları mekân tutan atalarımız açısından, düşme olasılığı her daim var olan bir tehlikeydi. Hepsi feci düşme deneyimleri yaşamış, son anda bir dala tutunup kendilerini kurtarmışlardı; birçoğu hayatını bu şekilde kaybetmişti.

Bu şekilde önlenen feci bir düşüş, şok yaratıyordu. Böyle bir şok da beyin hücrelerinde bazı moleküler değişikliklere neden oluyordu. Bu değişiklikler sonraki kuşakların beyin hücrelerine aktarılarak, kısaca ifade edecek olursak, ırksal hatıralar haline geliyordu. Yani siz ve ben uyurken veya uyku bastırıp içimiz geçtiğinde, boşlukta düşüyor ve tam yere çarpmak üzereyken sıkıntı içinde uyanıyorsak, ağaçlarda yaşayan atalarımızın başına gelenleri ve beyin hücrelerinde meydana gelen değişikliklerle insan ırkının kalıtsal mirasına kazınmış şeyleri hatırlamaktan başka bir şey yapmıyoruz demektir.

Burada bir tuhaflık yok, varsa da içgüdüdeki tuhaflıktan fazla değildir. İçgüdü, kalıtsal mirasımıza kazınmış bir alışkanlıktan ibarettir. Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki sizin, benim, hepimizin aşina olduğumuz bu düşme rüyasında asla yere çarpmayız. Yere çarpmak, yok olmak olurdu.

Ağaçlarda yaşayan atalarımızın yere çarpanları hemen ölmüştür. Elbette düşüşlerinin şoku beyin hücrelerine iletilmiş, ama onlar hemen, yani çocuk sahibi olmadan ölmüşlerdi. Siz ve ben yere çarpmayanların soyundan geliyoruz ve bu yüzden rüyalarımızda asla yere çarpmıyoruz.

Şimdi de kişilik bölünmesi konusuna geliyoruz. Bu düşme hissini tamamen uyanıkken hiç yaşamayız. Uyanık halimizdeki kişiliğimizin böyle bir tecrübesi yoktur. Demek ki –bu noktada savı çürütmek imkânsızdır– biz uyurken yere düşen kişi, hayatında böyle bir düşme tecrübesi yaşamış; sözün kısası insan ırkının geçmiş deneyimlerinden bir anıya sahip başka ve farklı bir kişilik olmalı. Tıpkı bizim uyanık olduğumuz zamanlardaki kişiliğimizin uyanıkken yaşadığımız deneyimlere ait bir anıya sahip olması gibi.

Muhakememin bu aşamasında ışığı görmeye başladım. Kısa süre içinde de ışık göz kamaştırıcı bir parıltıyla patlayıp, rüya deneyimlerimde acayip, tekinsiz ve doğal olmadığı için imkânsız gelen her şeyi aydınlatarak açıklığa kavuşturdu. Uykumda beni ele geçiren uyanık halimdeki kişiliğim değil, yeni ve tamamen farklı bir deneyim birikimine ve rüyalarımda da tanık olduğum üzere tamamen farklı deneyimlerin hatıralarına sahip, bambaşka bir kişilikti.

Peki, neydi bu kişilik? Bu tuhaf deneyim birikimini bir araya getirmek üzere yeryüzünde ne zaman uyanık olarak yaşamıştı? Bu sorular, cevaplarını bizzat rüyalarımda buluyordu. Çok eskiden, dünya henüz gencecik bir gezegenken, Orta Pleyistosen adını verdiğimiz çağda yaşamıştı. Ağaçlardan düşmüş ama yere çarpmamıştı. Aslanların kükremesi karşısında hissettiği korkuyla konuşmaya benzer anlamsız sesler çıkarmıştı. Yırtıcı hayvanlar tarafından kovalanmış, ölümcül yılanların saldırısına uğramıştı. Kendi benzerleriyle bir araya gelip carcar meclisleri oluşturmuş, Ateş İnsanlarının elinden kaçtığı gün onlardan çok sert bir muamele görmüştü.

İtirazlarınızı duyar gibiyim; madem uyuduğumuzda boşlukta düşen belirsiz bir başka kişiliğimizi görüyoruz, o zaman neden bizde bu ırksal hatıralardan yok diyorsunuz.

Bu sorunuza yine bir soruyla cevap verebilirim. İki başlı danalar nasıl oluyor? Bu soruya cevabımsa bunların hilkat garibeleri olduğu. Sizin sorunuzun da cevabını böylece vermiş oluyorum. Benim ikinci bir kişiliğim ve eksiksiz bir ırksal belleğim var çünkü ben bir hilkat garibesiyim.

Biraz daha açık anlatayım.

En müşterek ırksal hatıramız, boşlukta düşme rüyamızdır. Buradaki diğer kişilik hayli belirsizdir. Sahip olduğu tek hatıra düşmeye dairdir. Öte yandan birçoğumuzun diğer kişiliği daha keskin, daha belirgindir. Çoğumuz uçma rüyası, avcı hayvanlar tarafından kovalanma rüyası, renk rüyası, boğulma rüyası, sürüngen ve böcek rüyası görürüz. Sözün kısası, bu diğer kişilik hepimizde iz bırakmıştır ama bazılarımızda bu iz neredeyse silinmişken bazılarımızda daha belirgindir. Bazılarımız, diğerlerimize göre daha güçlü ve eksiksiz bir ırksal belleğe sahiptir.

Bu da ikinci kişiliğe sahip olmanın farklı dereceleriyle ilgili bir mesele. Bende bu sahip olma derecesi muazzam. Diğer kişiliğim, neredeyse asıl kişiliğimle eşit güce sahip. Demek oluyor ki daha önce de söylediğim gibi ben bir hilkat garibesiyim. Bir kalıtım ucubesiyim.

Kimi insanların reenkarnasyon deneyimleri yaşadıklarına inanmalarına neden olan şeyin, bu diğer kişiliğin; ama benimki kadar güçlü olmayan diğer kişiliğin varlığı olduğunu düşünüyorum. Bu, böyle insanlara çok mantıklı, son derece ikna edici bir hipotez gibi geliyor. Bu dünyada hiç görmedikleri sahnelere, eski zamanlara ait eylem ve olayların hatıralarına dair görüntüler görmelerinin en basit açıklaması, bunları daha önce yaşadıkları oluyor.

Bu kişiler kendi ikiliklerini görmezden gelme hatasına düşüyorlar. Diğer kişiliklerinin farkına varmıyorlar. Onu

kendi kişilikleri sanıyor, tek bir kişiliğe sahip olduklarını düşünüyorlar ve bu önkabulden hareketle daha önce başka hayatlar yaşadıkları sonucuna varabiliyorlar.

Ama yanılıyorlar. Bu reenkarnasyon değil. Ben kendimi Genç Dünya'nın ormanlarında dolaşırken görüyorum ama orada gördüğüm kişi aslında ben değilim, benim uzak bir parçam; babamla dedemin bana onlar kadar uzak olmayan birer parçam olmaları gibi. Bu diğer benliğim atalarımdan biri, ırkımın ilk soyundan gelen atalarımın torunu, kendi zamanından çok önce el ve ayak parmakları gelişmiş ve ağaçlara tırmanmaya başlamış bir soyun evladı.

Sıkıcı olma pahasına tekrarlayayım ki bu konuda ben gerçekten bir hilkat garibesi sayılırım. Sadece sahip olduğum ırksal belleğin kapsamının bu denli muazzam olması nedeniyle değil, aynı zamanda çok eski çağlarda yaşamış belirli ve tek bir atamın anılarına da sahip olduğum için. Ancak bu son derece alışılmadık olsa bile o kadar da olağanüstü bir durum sayılmaz.

Mantık silsilemi izleyin. Her içgüdü, bir ırksal hatıradır. Gayet güzel. O halde siz, ben, hepimiz bu hatıralarımızı annemizden ve babamızdan alırız ki onlar da kendi anne ve babalarından almışlardır. Demek ki bu hatıraların kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan bir aracı olmalı. İşte bu aracı, Weismann'ın "germ plazma" dediği şey.[4] İnsan ırkının geçirdiği bütün evrimin hatıralarını bu aracı taşıyor. Belirsiz ve karışık olan bu hatıraların büyük bir kısmı kaybolmuş. Ancak bazı germ plazmalar bu hatıralarla aşırı yüklenmiş –bilimsel dille konuşursak diğerlerinden daha atacı[5]– oluyor ve belli ki benimki de böyle. Ben kalıtsal bir ucubeyim, atacı bir kâbusum; bana ne derseniz deyin ama günde üç öğün tıka basa yemek yiyen kanlı canlı biri olarak buradayım işte. Buna ne diyeceksiniz?

Hikâyemi anlatmaya geçmeden önce psikolojinin kuşkucu Tomas'larının[6] ne yapacağı konusunda bir tahminde

bulunmak isterim: Onlar dalga geçmeye meyyaldir, aksi takdirde rüyalarımın tutarlılık içinde olmasını aşırı çalışmama ve evrim konusundaki bilgilerimin bilinçaltım tarafından rüyalarıma aktarılmasına bağlayacaklardır. Öncelikle hiçbir zaman azimli bir öğrenci olmadım. Okuldan sınıfın sonuncusu olarak mezun oldum. Okulda daha çok sporla ve itiraf etmemem için bir neden yok, bilardoyla ilgilendim.

Ayrıca üniversiteye gidene kadar evrim konusunda herhangi bir bilgi sahibi de değildim. Oysa çocukluğumda ve gençliğimde gördüğüm rüyalarda çok eski çağlara ait başka bir hayatı en küçük ayrıntısına kadar yaşamıştım zaten. Ancak evrim bilimini öğrendiğim zamana kadar tüm bu ayrıntıların karışık ve tutarsız olduğunu söyleyebilirim. Anahtar evrimdi. Açıklamayı evrim yaptı; modern ve normal bir organ olmakla beraber, insanlığın kaba başlangıcına denk düşecek kadar uzak bir geçmişi hatırlayan bu atacı beynimin oyunlarını aklıselime kavuşturdu.

Çünkü benim haberdar olduğum bu geçmişte, bugün bildiğimize benzer insanlar yaşamıyordu. Ben, insanın bugünkü haline geliş sürecinde var olmuş ve yaşamış olmalıyım.

III. Bölüm

Çocukluğumda en sık gördüğüm rüya şöyle bir şeydi: Çok küçüktüm herhalde, ağaç dallarından oluşan bir nevi kuş yuvasında kıvrılmış yatıyorum. Bazen de sırtüstü uzanıyorum. Bu pozisyonda saatler boyunca yatıp güneş ışığının yapraklar üzerindeki oyununu, yaprakların rüzgârla birlikte hışırdamasını izliyordum sanki. Rüzgâr şiddetlendiğinde yuva da ileri geri sallanıp duruyordu.

Ancak yuvada böyle yatarken altımdaki devasa boşluğun etkisi altındaydım. Onu hiç görmedim, görmek için yuvanın kenarından aşağı hiç bakmadım; ama hemen altımda sinsice uzanan ve her şeyi yalayıp yutan bir canavarın kocaman açılmış ağzı gibi beni her daim tehdit eden boşluğu BİLİYORDUM ve ondan korkuyordum.

Sakin sakin yattığım ve bir eylem deneyiminden ziyade bir durumu gösteren bu rüyayı, küçüklüğümde çok sık görürdüm. Ama birden, rüyanın tam ortasında tuhaf biçimli şeyler ve şiddet dolu olaylar devreye girer; gökler gürler, her şeyi kırıp geçiren bir fırtına çıkar veya uyanık hayatımda asla görmediğim yabancı doğa görüntüleri gelirdi gözlerimin önüne. Bunların sonucunda kafa karışıklığı yaşar, kâbus görürdüm. Hiçbir şey anlayamazdım. Görüntüler mantıklı bir silsile izlemezdi.

Anlayacağınız sıralı rüyalar görmezdim. Bir an Genç Dünya'da ağaçtaki yuvamda yatan minnacık bir bebekken,

hemen ardından Genç Dünya'da gudubet Kızılgöz'le kavgaya tutuşmuş bir yetişkin olurdum; bir sonraki anda da günün sıcağında dikkatle su birikintisine doğru sürünürken görürdüm kendimi. Genç Dünya'da yıllar süren aralıklarla meydana gelen olaylar, rüyalarımda birkaç dakika, hatta birkaç saniye içinde olup biterdi.

Rüyalarım karmakarışıktı ama bu karışıklığı size yansıtmayacağım. Ancak büyüyüp o yaşıma kadar binlerce rüya görmüş genç bir adam olunca gördüklerim aydınlanıp açıklığa kavuştu. Sonra zamanın ipini tutmam, olaylarla eylemleri yerli yerine koyup sıraya dizmem mümkün oldu. Böylece yok olmuş Genç Dünya'yı, içinde yaşadığım ya da diğer benliğimin içinde yaşadığı çağdaki haliyle yeniden kurabilirdim. Aslında kişiliklerim arasındaki bu ayrımın önemi yok; çünkü modern insan olarak ben de geçmişe gidip, diğer benliğimin eşliğinde o erken dönemdeki hayatı yaşadım.

Anlatacaklarım sıkıcı bir sosyoloji incelemesi olmadığı için size kolaylık sağlamak adına farklı olayları birleştirip kapsamlı bir hikâye haline getireceğim. Çünkü bütün rüyalarımda belli bir devamlılık ve tekrarlanan olaylar var. Örneğin Sarkıkkulak'la olan dostluğum. Yine Kızılgöz'ün düşmanlığı ve Tezcanlı'nın sevgisi. Bunların hepsi bir bütün olarak ele alındığında, ortaya son derece tutarlı ve ilginç bir hikâye çıkacağını eminim ki siz de kabul edersiniz.

Annemi pek fazla hatırlamıyorum. Büyük olasılıkla onunla ilgili ilk ve kesinlikle en net hatıram şu: Anlaşılan yerde yatıyordum. Ağaçtaki yuvada geçirdiğim günlere göre biraz daha büyüktüm, ama hâlâ ona muhtaçtım. Kuru yapraklar arasında yuvarlanıyor, onlarla oynuyor, boğazımdan mırıl mırıl, kulak tırmalayıcı sesler çıkarıyordum. Güneş ılık ılık ışıldıyordu; mutlu ve huzurluydum. Küçük bir açık alandaydım. Dört bir yanım çalılarla ve eğrelti otlarını andıran bitkilerle çevriliydi; başımın üstünde ve dört bir yanda ormandaki ağaçların gövdeleri ve dalları vardı.

Ansızın bir ses duydum. Biraz dikelip kulak kabarttım. Hiç hareket etmedim. Boğazımdan çıkan küçük sesler sustu, ben de dondum kaldım. Ses giderek yaklaştı. Bir domuzun homurtusuna benziyordu. Sonra çalıların arasında hareket eden bir bedenin çıkardığı sesleri duymaya başladım. Ardından gövdesinin kımıldattığı eğrelti otlarını gördüm. Derken otlar ikiye ayrıldı ve kor gibi yanan bir çift gözle, uzun bir burunla ve iri beyaz dişlerle karşı karşıya kaldım.

Bu bir yabandomuzuydu. Merakla bana baktı. Bir iki kere homurdandı, başını sağa sola sallayıp otları dalgalandırırken vücudunun ağırlığını ön ayaklarından birinden ötekine geçirdi. Ben hâlâ taş kesilmiş gibi oturuyor, göz kırpmadan ona bakıyordum; korkudan ölmek üzereydim.

Belli ki benden beklenen de bu şekilde hareketsiz ve sessiz durmamdı. Korktuğun şeyle yüz yüzeyken çığlık atılmazdı. İçgüdülerim böyle emretmişti. Böylece orada o halde oturup bekliyordum ama neyi beklediğimi de bilmiyordum. Domuz eğrelti otlarını kenara itip açık alana adım attı. Gözlerindeki merak ifadesinin yerini zalim bir parıltı aldı. Kafasını bana doğru tehditkâr bir şekilde sallayıp bir adım ilerledi. Sonra bir adım daha, bir adım daha.

Bağırdım... ya da çığlığı bastım; tam olarak tarif edemem ama tiz ve feci bir feryattı. Belli ki olayın tam da bu aşamasında benden beklenen şeydi bu. Fazla uzak olmayan bir yerlerden çığlığıma cevap geldi. Çıkardığım ses domuzu bir an için telaşa düşürmüş olmalı ki durup vücudunun ağırlığını kararsızlıkla öteki ayağına aktarırken, aniden aramıza bir şey atıldı.

Annem büyük bir orangutana veya şempanzeye benziyordu, ama bir yandan da hayli belirgin biçimde farklıydı. Bu hayvanlardan daha yapılı ve daha az kıllıydı. Kolları onlarınki kadar uzun değildi ve bacakları daha sağlam, daha güçlüydü. Üzerine herhangi bir şey giymemişti, sadece doğal kılları vardı. Heyecanlandığında feci hiddetli olduğunu söyleyebilirim.

Bütün gazabıyla ortaya atlayıvermişti. Dişlerini gösteriyor, yüzünü korkutucu şekillere sokuyor, hırlıyor, "kh-ah, kh-ah" gibi bir ses veren tiz çığlıklar atıyordu sürekli. Ortaya çıkışı o kadar ani ve korkunçtu ki domuz istemsiz olarak toparlanıp savunma pozisyonuna geçmiş, kendisine yönelen bu hayvana karşı tüylerini kabartmıştı. Sonra annem bana doğru geldi. Domuzun soluğu kesilmişti. Bense annemin kazandırdığı o bir anlık zaman içinde ne yapmam gerektiğini çok iyi biliyordum. Hemen üstüne atlayıp belini yakalayarak ellerimle ve ayaklarımla iyice sarıldım... evet, ayaklarımla da sarıldım; ellerim kadar ayaklarımla da kavrayabiliyordum. O kadar sıkı kavramışım ki hareket ettikçe kıllarının nasıl çekildiğini, derisinin nasıl gerildiğini, o derinin altında kaslarının nasıl hareket ettiğini hissedebiliyordum.

Dediğim gibi üstüne atlayıp anneme sarıldığım anda o da havaya sıçrayıp yere doğru sarkan bir dalı yakaladı. Tam o anda domuz koca çatal dişleriyle hemen altımızdan geçiverdi. Şaşkınlığından kurtulup boru sesine benzer bir çığlıkla ileri atılmıştı. Bu çığlık aynı zamanda bir çağrıydı da, çünkü bunu dört bir yandaki eğrelti otlarının ve çalıların arasından domuzların akın etmesi izledi.

Dört bir yandan koşarak gelen yabani domuzlar açık alana doluştu, sayıları yirmi kadardı. Ama annem yerden üç dört metre yukarıdaki kalın bir dala sıçramıştı. O dala güvenle tünediğimizde ben hâlâ onu sıkı sıkı tutuyordum. Annem çok heyecanlanmıştı. Aşağıda toplanmış tüylerini kabartan, dişlerini gıcırdatan domuz kalabalığına bağırdı çağırdı. Ben de aşağıdaki kızgın domuzlara bakıp bir yandan tir tir titrerken bir yandan da anneminkilere benzer sesler çıkarmak için elimden geleni yapıyordum.

Uzaktan bizimkine benzer ama daha derinden, kalın bir kükremeyi andıran çığlıklar geldi. Anbean yükselen bu sesleri çıkaranın, biraz sonra bize yaklaştığını gördüm: Babamdı;

en azından zamanın bütün belirtilerine dayanarak onun babam olduğu sonucuna varıyorum.

Babaların hep olduğu gibi öyle son derece cazibeli bir baba sayılmazdı. Yarı insan-yarı maymun, ama ne tam insan ne de tam maymun gibi görünüyordu. Onu tarif edemiyorum. Günümüzde yerin altında da üstünde de ona benzer bir canlı yoktur. Tahminime göre çağının iri erkeklerindendi, altmış kilo kadar olmalı. Yüzü düz ve genişti, kaşları sanki gözlerinin üzerine sarkıyordu. Gözleri küçük, çukur ve birbirine yakındı. Burnu yok gibiydi. Daha doğrusu burun kemeri yoktu; geniş ve çökük burun delikleri aşağı bakmıyor, yüzünde açılmış iki delik gibi karşıya bakıyordu.

Alnı, gözlerinin hemen üzerinden belli bir eğimle arkaya doğru yassılaşıyor, saçları gözlerinden başlayıp bütün kafasını kaplıyordu. Kafası orantısız ölçüde küçüktü ve yine aynı derecede orantısız, kısa ve kalın bir boynun üzerinde duruyordu.

Hepimizin vücudu gibi onun da vücudunun temel bir ekonomisi vardı. Göğsü şişkindi, evet, içi boş bir kabarıklığı vardı; ama kabarık kaslara ve geniş omuzlara sahip değildi; endamlı olmadığı gibi vücudunun güzel bir simetrisi de yoktu. Babamın vücudu gücü temsil ediyordu, ama güzelliğin eşlik etmediği bir güçtü bu; sadece yakalamak, tutmak, parçalamak ve yok etmek için yaratılmış ilkel ve vahşi bir kuvvetti.

Kalçaları dar, sıska ve kıllı bacaklarıysa çarpık ve lif lif kaslarla doluydu. Aslında babamın bacakları, daha çok kola benziyordu. Eğri büğrü, yamru yumruydular; sizin ve benim düzgün, etli baldırlara sahip bacaklarımızla pek ilgisi yoktu. Ayağının tabanı üzerinde yürüyemediğini hatırlıyorum. Bunun nedeni ayaklarıyla bir şeyleri kavrayabilmesiydi; yani ayaktan çok el gibiydiler. Ayak başparmakları, diğer parmaklarıyla aynı çizgide değil, sanki el başparmakları gibi, onların karşısında yer alıyor ve bu sayede ayaklarıyla da bir

şeyleri tutabiliyordu. Ayak tabanları üzerinde yürüyememesinin nedeni buydu.

Babamın öfkeli yabandomuzlarının üzerinde annemle birlikte bir dala tünediğimiz yere gelişi de anlattığım bu görüntüsü kadar tuhaftı. Ağaçların arasından, daldan dala, ağaçtan ağaca atlayarak hızla yanımıza ulaşmıştı. Uyanık hayatımda bu satırları yazdığım şu anda gözlerimin önünde canlanıyor: Sıçrayarak havada dört beş metrelik bir mesafe kateden, bir eliyle tutunduğu daldan, öteki eliyle tutunacağı dala doğru tereddüt etmeden atlayarak ilerleyen, ağaçların arasındaki yolunu asla kaybetmeden gelirken arada sırada duraklayıp göğsünü yumruklayan, öfkeyle uluyan dört elli, kıllı bir yaratık.

Onu izlerken ben de bütün benliğimde ve bizzat kaslarımda daldan dala atlama arzusunun verdiği heyecanın kabardığını hissediyor; bir yandan da kendi varlığımda ve kaslarımda henüz gelişmemiş haliyle de olsa bu kuvvetin bulunduğunun güvencesini duyumsuyordum. Hep böyle olmaz mı? Babasının baltasını sallayıp ağacı nasıl devirdiğini izleyen küçük çocuk, bir gün kendisinin de eline baltayı alıp ağaçları böyle yere indireceğini hisseder. İşte benimki de aynı şey. Babamın yaptıklarını benim de yapmamı sağlayacak şekilde oluşmuş olan içimdeki can, ağaçların üzerindeki yolları ve ormandaki kaçış noktalarını büyük bir hevesle gizlice kulağıma fısıldıyordu.

Sonunda babam yanımıza vardı. Son derece kızgındı. Aşağıdaki yabandomuzlarına öfkeyle bakarken sarkık altdudağının iyice dışarı çıktığını hatırlıyorum. Köpekler gibi hırlayarak bir şeyler söylüyordu. Uzun ve sivri köpekdişlerinin kocaman olduğunu ve beni olağanüstü etkilediğini anımsıyorum.

Babamın yaptıkları domuzları daha da kızdırmaktan başka bir işe yaramadı. Küçük dalları kırıp kırıp düşmanlarımızın üzerine fırlatıyordu. Hatta onları kışkırtacak şekilde

başlarının hemen üzerinde bir dala asılıp, çaresiz öfkeleriyle dişlerini gıcırdatan domuzlarla alay etti. Bununla da yetinmedi, kalın bir dal koparıp bir eli ve ayağıyla ağaca tutunarak eğildi, kızgın hayvanların böğürlerini dürttü, burunlarına küt küt vurdu. Annemle benim bu oyundan ne kadar eğlendiğimizi söylemeye gerek bile yok.

Ama güzel şeyler bile bir süre sonra sıkıcı oluyor; sonunda babam bir süre kasten pis pis güldükten sonra önümüze düşüp bize ağaçların arasından yol açmaya koyuldu. O andan itibaren bütün hırslarımı kaybetmiş, ürkekleşmiş, ağaca tırmanıp boşlukta daldan dala atlayan anneme sımsıkı sarılmıştım. Ağırlığımızı çekemeyen bir dalın kırıldığını hatırlıyorum. Annem hayli uzaktaki bir ağaca atlamıştı; dal çat diye kırılınca ikimizin birlikte boşlukta aşağı düşmekte olduğumuzun berbat farkındalığı bütün benliğimi kapladı. Ormanı, hışırdayan yaprakların üzerinde ışıyan güneşi, hiçbir şeyi gözüm görmüyordu. Babamın ağaçlar arasında ilerlerken bize bakmak için aniden durduğuna dair kısa ve silik görüntü gözlerimin önünden geçti ve sonra her şey karardı.

Bir sonraki an, ter içinde, titreyerek ve midem bulanarak yatağımda uyandım. Pencere açıktı ve içeri serin hava giriyordu. Gece lambası sakin sakin yanıyordu. Böyle olunca ben de yabandomuzlarının bizi yakalayamadığını ve annemle birlikte yere çarpmadığımızı anladım, aksi halde binlerce asır sonra burada olamaz, bu olayı hatırlayamazdım.

Şimdi bir an için kendinizi benim yerime koyun. Hassas çocukluk dönemimde benimle birlikte biraz yürüyün, bir gece yatağımda benimle birlikte yatıp böyle akıl almaz korkunçlukta rüyalar gördüğünüzü hayal edin. Unutmayın, henüz tecrübesiz bir çocuktum. Hayatımda hiç yabandomuzu görmemiştim. Hatta evcil domuz bile görmemiştim. Bir domuza en yakın olduğum an, kahvaltıda tavada kendi yağında cızırdayan domuz pastırmasının sofraya gelişi sırasındaydı. Oysa hayat kadar gerçek olan rüyalarımda yaban-

domuzları oradan oraya koştururken ben, fantastik ailemle birlikte yüksek ağaçların arasında daldan dala atlıyordum.

Kâbusların istilasına uğramış gecelerde korkmam ve eziyet çekmem sizi şaşırtıyor mu? Lanetli biriydim ben. En kötüsü de bunları anlatmaktan korkmamdı. Nedenini bilmiyorum, sadece suçluluk duyuyordum, ama suçumun ne olduğunu bilmiyordum. Böylece yetişkin yaşıma gelip neden böyle rüyalar gördüğümü, bu rüyaların nereden geldiğini öğrenene kadar yıllar boyunca sessizce bu duruma katlandım.

IV. Bölüm

Bu tarihöncesi hatıralarımla ilgili olarak aklımı karıştıran bir şey var: Zaman unsurunun belirsizliği. Olayların sırasını her zaman bilemediğim gibi bazı olaylar arasında bir mi, iki mi, yoksa dört beş yıl mı geçti, söyleyemiyorum. Ancak yanımdakilerin görünüşlerine ve yaptıkları şeylere bakarak aradan belli bir süre geçtiğini kabaca söyleyebilirim.

Ayrıca çeşitli vakaları da olayların sırası ve aralarındaki ilişki bakımından değerlendirebiliyorum. Örneğin çocukluk günlerimin canciğer dostu haline gelen Sarkıkkulak'la tanışmamın, domuzlar yüzünden annemle birlikte ağaca sığınmamızdan ve ardından kaçarken boşluğa düşmemizden sonraki günlere denk geldiği konusunda hiç şüphem yok. Aynı şekilde annemden bu iki dönem arasındaki bir zamanda ayrılmış olduğum da o kadar kesin.

Babam hakkında, anlattığım anı dışında herhangi bir şey hatırlamıyorum. Sonraki yıllarda onu bir daha görmedim. O zamana ait bilgilerimden hareketle bunun tek açıklaması, yabandomuzlarıyla yaşadığımız maceradan kısa bir süre sonra ölmesi olabilir. Genç yaşta ölmüş olmalı, bu tartışma götürmez. Gücü kuvveti yerinde olduğu için onu aramızdan ani ve şiddetli bir ölüm almış olmalı. Ama nasıl öldüğünü bilmiyorum; nehirde mi boğuldu, bir yılan tarafından mı yutuldu, kaplan Kılıçdiş'in mi midesine gitti, herhangi bir bilgim yok.

Tarihöncesindeki o günlerde sadece kendi tanık olduğum, gözlerimle gördüğüm olayları hatırlayabiliyorum. Annem, babamın nasıl öldüğünü biliyorsa bile bana anlatmadı. Aslında böylesi bir bilgiyi bana aktarmasına yetecek ses dağarcığına sahip miydi, ondan da emin değilim. Büyük olasılıkla o günlerde bütün Halk'ın kullandığı ses sayısı, toplasanız otuz kırkı geçmiyordur.

SÖZCÜK değil, SES diyorum çünkü esas olarak seslerdi. Sıfat ve zarflarla değişebilen sabit bir anlamları yoktu. Konuşmanın araçları sözcükler o çağda henüz icat edilmemişti. Sıfat ve zarfları kullanarak isim ve fiillerin anlamını değiştirmek yerine çıkardığımız seslerin tonlamasını, süresini, yoğunluğunu ve yüksekliğini ayarlayarak, hızlandırıp yavaşlatarak onlara anlam yüklüyorduk. Belli bir sesi çıkardığımız sürenin uzaması veya kısalması, anlamına nüans katıyordu.

Fiil çekimi diye bir şey yoktu. Bir fiilin zamanına, bağlamına bakarak karar veriyorduk. Sadece somut şeyleri konuşuyorduk çünkü sadece somut şeyleri düşünebiliyorduk. Ayrıca büyük ölçüde jest ve mimiklere bağımlıydık. En küçük bir soyutlama bile düşünce sınırlarımızı aşıyordu ama diyelim ki birisi soyut bir düşünce üretti, bunu etrafına anlatması çok zordu. Anlatabileceği ses yoktu. Ses dağarcığının sınırlarını zorlaması gerekiyordu. Diyelim ki yeni sesler icat etti, bu sefer de karşısındakiler bunları anlamayacaktı. O da mecburen mimik ve jestlere başvuracak, mümkün olduğu oranda düşüncesini bu şekilde anlatırken bir yandan da bulduğu yeni sesi sürekli tekrarlayacaktı.

Dil, böyle gelişiyordu. Sahip olduğumuz birkaç ses aracılığıyla ancak o seslerin az bir şey ötesine geçebilecek kadar düşünce üretebiliyorduk. Sonra o yeni düşünceyi ifade edebilecek yeni seslere ihtiyaç duyduğumuz ortaya çıkıyordu. Yine de bazen sahip olduğumuz seslerin hayli ötesine geçebilecek düşünceler üretiyor, bazı soyutlamalar yapmayı başarıyor (itiraf edeyim belirsiz soyutlamalardı bunlar), ama bu

sefer de onları Halk'ın diğer üyelerine aktarmakta düpedüz başarısız oluyorduk. Netice itibarıyla o zamanlar dil, hızlı bir gelişme kaydetmiyordu.

İnanın bana, insanı hayrete düşürecek kadar basit varlıklardık. Ama bugün bilmediğimiz birçok şeyi de yapabiliyorduk. Kulaklarımızı oynatabiliyor, istediğimiz zaman dikip istediğimiz zaman tamamen yatırabiliyorduk. Omuzlarımızın arasını kolayca kaşıyabiliyorduk. Ayaklarımızla taş atabiliyorduk. Bunu birçok defa yapmışımdır. Hatta dizlerimi hiç kırmadan kalçadan öne eğilip bırakın parmak uçlarımı, ta dirseğimin ucuyla yere dokunabiliyordum. Ya o kuş yuvalarını yağmalayışımız... Yirminci yüzyılın çocuklarının bizi görmesini isterdim. Gerçi biz kuş yumurtalarını biriktirmez, onları yerdik.

Hatta hatırlıyorum da... Durun, bu kadar hızlı geçmeyeyim, önce size Sarkıkkulak'ı ve onunla olan arkadaşlığımı anlatayım. Hayatımın ilk yıllarında annemden ayrılmıştım. Büyük ihtimalle bunun nedeni, babamın ölümünden sonra annemin kendine yeni bir koca almasıydı. Bu adam hakkında hatırladığım birkaç şey var ama bunlar en iyi hatıralarım arasında yer almıyor. Sağlam biri değildi. Güvenilmezdi. Bir de çok çalçeneydi. Onun o iğrenç gevezelikleri aklıma geldiğinde şu anda bile sıkılıyorum. Herhangi bir amaç gözetemeyecek kadar mantıktan yoksun tutarsız bir zihni vardı. Kafeslerdeki maymunlar bana hep onu hatırlatır. Maymunlara benzerdi. Onun hakkında yapabileceğim en iyi tanım budur.

İlk andan itibaren benden nefret etti. Ben de ondan ve kötü niyetli eşek şakalarından korkmayı kısa sürede öğrendim. Adamı gördüğüm anda ihtiyatla annemin yanına gidip ona sarılırdım. Ama zaman geçtikçe ben de büyüyordum ve zaman zaman annemden ayrı kalmam ve giderek daha uzaklara gitmem kaçınılmazdı. Çalçene'nin beklediği fırsat da buydu zaten. (O günlerde hiçbirimizin isminin olmadığını açıklasam iyi olacak. Herhangi bir isimle anılmazdık. Kolay-

lık olsun diye Halk'ın çeşitli ilişkiler geliştirdiğim üyelerine ben isim verdim. Pek değerli üvey babam için bulabildiğim en uygun tanım, "Çalçene"dir. Bana gelince, kendimi "Kocadiş" olarak adlandırıyorum çünkü köpekdişlerim dikkat çekecek ölçüde büyüktü.)

Neyse, biz Çalçene'ye dönelim. İnatla beni yıldırmaya çalışıyordu. Sürekli çimdikler, vurur, fırsat bulduğunda ısırmaktan geri kalmazdı. Annem sık sık müdahale ederdi, onun kıyameti koparmasını izlemek büyük keyifti benim için. Ama bütün bunların sonucu, hiç bitmeyen güzel bir aile kavgasıydı ve çıbanbaşı da bendim.

Gördüğünüz gibi ev hayatım hiç mutlu değildi. Bu cümleyi yazarken kendi kendime gülümsüyorum. Ev hayatı! Ev! Günümüzdeki anlamıyla bir evim yoktu. Benim evim bir barınak değil, bir ortamdı. Bir evde değil, annemin bakımı altında yaşıyordum. Annemse hava karardığında ağaçta olmak şartıyla her yerde yaşayabilirdi.

Annem eski kafalıydı. Hâlâ ağaçlarından kopamamıştı. Sürümüzün daha yenilikçi üyelerinin nehrin üst kesimlerindeki mağaralarda yaşadıkları doğrudur. Oysa annem kuşkucuydu ve yenilikçi değildi. Ağaçlardan memnundu. Elbette genellikle geceyi üzerinde geçirdiğimiz belli bir ağacımız vardı ama karanlığa yakalandığımız zamanlarda sık sık başka ağaçlarda da gecelerdik. Ağacın uygun bir çatalı, dallarla, yapraklarla, sarmaşıklarla birlikte bizim için ilkel bir yuva işlevi görürdü. Daha çok devasa bir kuş yuvasına benzerdi ama kuş yuvalarının o ince işçiliğinden bin kat daha kabaydı. Yine de kuş yuvalarında asla görmediğim bir özelliği vardı: çatısı.

Elbette modern insanın yaptığı çatılar gibi değil! Günümüzün en ilkel yerlilerinin yaptığı damlar bile yoktu o dönemde. İnsanın, ama bizim bildiğimiz insanın, kendi eliyle yaptığı en acemice damlardan bile sonsuz kere daha acemice yapılmışlardı. Rastgele, palas pandıras bir şekilde yapılırdı. Tünediğimiz ağacın çatalının üzerine gelişigüzel konulmuş

bir demet kuru daldan ve çalı çırpıdan ibaretti. Yan yana konulmuş dört beş çatal dal, tavan kirişi olarak adlandırabileceğim bir görev görürdü. Bunlar, iki üç santim çapında sağlam dallardı. Daha ince dallar ve çalılar, onların üzerine konurdu. Bu dal ve çalılar, sanki oraya amaçsızca atılmış gibiydi. Damın üstünü samanla örtmek diye bir şey yoktu. İtiraf etmeliyim ki damımız, sağanak yağmurda feci halde su sızdırırdı.

Gelelim Çalçene'ye... Ev hayatımızı, annemle benim için çekilmez hale getirmişti; ev hayatı derken, ağaçtaki sızdıran yuvayı değil, üçümüzün birlikte yaşadığı hayatı kastediyorum. En çok da bana eziyet ederken kötü niyetini gösterirdi. Zaten beş dakikadan uzun süre azimle aklında tutabildiği tek amaç, bana eziyet etmekti. Zaman geçtikçe annemin beni koruma isteği de giderek azaldı. Düşünüyorum da Çalçene'nin başlattığı bitmek bilmeyen ağız dalaşları nedeniyle artık onun da başına bela olmuştum herhalde. Her neyse, durum o kadar hızla kötüleşti ki kısa süre içinde kendi kararımla evden ayrılmam gerekecekti. Ama bağımsızlığımı ilan eden böyle bir harekette bulunmanın doyumunu tatmama imkân verilmedi. Kendim ayrılmaya tam olarak hazır değilken evden atıldım. Hem de kelimenin tam anlamıyla.

Çalçene aradığı fırsatı, bir gün ben yuvada yalnızken buldu. Annemle Çalçene, birlikte yabanmersini bataklığına doğru gitmişlerdi. Çalçene yapacaklarını önceden planlamış olmalı, çünkü kendi tetiklediği öfkesiyle kükreyerek tek başına ormandan gelişini duydum. Sürümüzün bütün erkeklerinin kızgın olduklarında ya da kendilerini öfkelendirmeye çalıştıklarında yaptıkları gibi, o da arada sırada durup göğsünü yumruklardı.

Durumumun umutsuzluğunu fark etmiştim, titreyerek yuvanın tabanına iyice sindim. Çalçene doğrudan ağaca – meşe olduğunu hatırlıyorum– yöneldi ve tırmanmaya başladı. Bu arada bir an bile o şeytani carcarını kesmedi. Daha önce de söylediğim gibi, dilimiz son derece yetersiz olduğu

için bana karşı bitmeyen nefretini dile getirecek, orada ve o anda bana duyduğu öfkeyi yüzüme haykırmasını sağlayacak yolların son derece sınırlı olmasından dolayı kendini kısıtlanmış hissediyor olmalıydı.

Çalçene bulunduğum çatala doğru tırmanırken ben de büyük yatay kol üzerinde ilerleyerek kaçmaya başladım. O beni izledi, ben de giderek daha uzağa kaçtım. Sonunda uçtaki küçücük dal ve yapraklara kadar gelmiştim. Çalçene her daim korkaktı; ihtiyatlılığı her zaman her türlü öfkesine üstün gelirdi. Küçük dal ve yapraklara kadar beni takip edemedi. Daha ağır olduğu için beni yakalayamadan dalların arasından aşağı düşebilirdi.

Ancak beni yakalamasına gerek olmadığını gayet iyi biliyordu, rezil! Yüzünde şeytani bir ifadeyle, vahşi bir zekâyla parlayan boncuk gözleriyle durduğum dalın üzerine ağırlığını vererek sallamaya başladı. Aynen öyle, salladı! Bense kolun en ucunda bulunan ve ağırlığımla çatır çatır kırılan küçücük dallara tutunmaya çalışıyordum. Yer, altı metre aşağıdaydı.

Giderek daha kuvvetli, daha vahşice sallarken nefretinden kaynaklanan büyük bir hazla pis pis sırıtıyordu. Sonunda her şey bitti. İki elim ve iki ayağımla birden tutunduğum dallar aynı anda kırıldı ve dalların kırık uçları elimde, yukarıda kalan Çalçene'ye baka baka yere düştüm. Şanslıymışım, aşağıda hiç yabandomuzu olmadığı gibi doğrudan yere çarpmamı engelleyen yoğun ve yumuşak çalılıklar vardı.

Genellikle düşüşlerim, rüyalarımı sona erdirir; binlerce asır öncesiyle bugün arasındaki köprüyü anında kurmaya yeten büyük bir şokun savurmasıyla, rastlantı bu ya, tam da salondaki guguklu saatin öttüğü anda, ter içinde ve tir tir titrer vaziyette, küçük yatağımda uyanırım. Oysa evden ayrılışımın rüyasını birçok kez görmeme rağmen bu kâbus sonucunda bir kere bile uyanmamışımdır. Çalılar arasından daima çığlık çığlığa düşer, sonunda küt diye yere çarparım.

Çizikler ve yara bere içinde inleyerek, düştüğüm yerde yatıyordum. Çalıların arasından Çalçene'yi görebiliyordum. Şeytani bir sevinç şarkısı tutturmuş dalları sallayarak tempo tutuyordu. İniltimi çabucak bastırdım. Artık ağaçların güvenliği altında değildim ve acılarımı fazlasıyla duyulabilir bir sesle ifade ederken yırtıcıları üzerime çekme tehlikesiyle karşı karşıya olduğumu biliyordum.

Hıçkırıklarım diner dinmez yaşlarla dolu gözlerimi kısmen açıp kapayarak yaptığım acayip ışık oyunlarını ilgiyle izlediğimi hatırlıyorum. Sonra kendimi yoklamaya başladım ve o kadar da ağır yaralanmadığımı gördüm. Şuramda buramda üç beş tutam kılım kopmuş, derimin birkaç parçası sıyrılmış, kırık bir dalın sivri ve tırtıklı ucu koluma birkaç santim girmişti. Bir de yere çarpmamın ceremesini çeken sağ kalçamda dayanılmaz bir ağrı vardı. Ama neyse ki bunlar hafif yaralardı. Kemiklerim kırılmamıştı. O günlerde insan bedeninin iyileşme kapasitesi, bugünküne göre daha iyiydi. Yine de feci şekilde düşmüştüm, incinen kalçam nedeniyle sonrasında tam bir hafta topalladım.

Çalıların içinde yatarken, içime birden bir terk edilmişlik duygusu çöktü sonra; evsiz kaldığımı fark ettim. Karar verdim, bir daha asla anneme ve Çalçene'ye dönmeyecektim. O korkunç ormanın içlerine girecek ve kendime geceyi geçirecek bir ağaç bulacaktım. Yiyeceklerimi de nereden bulacağımı biliyordum. En azından şu son bir yıldır yiyecek konusunda anneme bağımlı olmaktan çıkmıştım. O artık sadece beni koruyor ve hayatıma rehberlik ediyordu.

Emekleyerek usul usul çalıların arasından çıktım. Bir kere ardıma baktım ve hâlâ şarkı söyleyip dalları sallayan Çalçene'yi gördüm. Hiç de hoş bir görüntü değildi. Nasıl tedbirli davranılması gerektiğini çok iyi biliyordum. Dünyadaki ilk seyahatimde aşırı dikkatliydim.

Nereye gideceğimi hiç düşünmemiştim. Tek bir amacım vardı, Çalçene'nin erişemeyeceği bir yere gitmek. Ağaçlara

tırmanıp daldan dala atlayarak hiç yere inmeden saatlerce dolaştım. Belli bir yöne gitmediğim gibi aynı doğrultuda da yolculuk etmiyordum. Amaç gözeten tutarlı bir mantık kurmak, ne benim ne de halkımın doğasında vardı. Üstelik ben daha çocuktum ve oyun oynamak için orada burada durup hayli vakit geçirdim.

Evi terk ettikten sonra başıma gelen olaylar aklımda belli belirsiz kalmış. Rüyalarımda da onları görmüyorum. Diğer benliğim, özellikle tam da bu dönemde olup biten birçok şeyi unutmuş. Ağaç evden ayrılıp mağaralara varışım arasındaki boşluğu doldurabilecek şekilde rüyalarımın sıralamasını yapabilmiş de değilim.

Birkaç kez açık alanlara geldiğimi hatırlıyorum. Korku içinde yere inip var gücümle koşarak geçtim buraları. Havanın bazı günler yağmurlu, bazı günlerse güneşli olduğunu hatırladığıma göre hayli uzun zaman tek başıma yolculuk etmiş olmalıyım. Özellikle yağmurdaki sefaletime, nasıl açlık çektiğime ve açlığımı nasıl bastırdığıma dair rüyalar gördüm. Ağaçsız bir tepeciğin kayalık zirvesinde küçük kertenkeleleri avlayışım, çok güçlü bir izlenim oluşturmuş. Taşların altına koştular ve çoğu kaçtı; zaman zaman bir taşı kaldırıp bir tane yakaladığım oluyordu. Yılanlar yüzünden ürküp bu tepecikten kaçtım. Neyse ki beni izlemediler. Düz kayaların üzerine uzanmış, güneşin tadını çıkarıyorlardı sadece. Demek yılanlarla ilgili öyle bir korku miras almışım ki sanki peşimdeymişler gibi bütün hızımla kaçtım oradan.

Sonra genç ağaçların acı kabuklarını kemirdim. Yumuşak kabukları ve sütlü çekirdekleri olan yeşil kabuklu yemişlerden yediğimi hatırlıyorum. Sonrasında çektiğim karın ağrısı da dün gibi aklımda. Nedeni bir ihtimal yeşil kabuklu yemişlerdi, bir ihtimal kertenkeleler. Bilemiyorum. Bildiğim tek şey, karın ağrısı yüzünden kıvranarak yattığım birkaç saat boyunca hiçbir yırtıcının midesine inmediğim için ne kadar şanslı olduğum.

V. Bölüm

Rüyamda, ormandan çıktığım anda manzara karşıma dikiliyor. Kendimi geniş bir açık alanın kenarında buldum. Bu açıklığın bir kenarında yüksek ve sarp kayalıklar yükseliyordu. Diğer kenarında ise nehir vardı. Nehrin toprak kıyısı suya dimdik iniyordu ama arada birkaç yerde bir zamanlar toprak kaymaları olmuş, buralarda suya inen patikalar açılmıştı. Buralar, mağaralarda yaşayan Halk'ın su içme yerleriydi.

Tesadüfen Halk'ın ana barınağına gelmişim. Kelimenin anlamını hayli zorlayarak söylersem, burası bir köydü. Annem, Çalçene, ben ve bizim gibi birkaçına banliyö sakinleri denebilirdi. Biz de bu sürünün parçasıydık ama biraz uzakta yaşıyorduk. Gerçi dolaşa dolaşa buraya ulaşmam bir hafta sürmüştü ama aradaki mesafe hayli kısaydı. Doğrudan gelseymişim bir saat içinde buraya ulaşırmışım.

Neyse, kaldığım yere dönelim. Ormanın kenarından kayalıktaki mağaraları, açık alanı ve su içme yerlerine inen patikaları gördüm. Halk'ın birçok üyesi de açık alandaydı. Bir çocuk olarak bir haftadır evden uzakta yalnız başıma dolaşıyordum. Bu zaman içinde kendi türümden kimseye rastlamamıştım. Yapayalnızdım, korkmuştum. Kendi türümden insanları görünce mutluluktan içim kabardı, hiçbir şey düşünmeden deli gibi onlara doğru koştum.

Bunun ardından tuhaf bir şey oldu. Halk'tan biri beni gördü ve bir uyarı çığlığı attı. Anında korku ve panik içinde bağıra çağıra kaçıştılar. Kayalara atlayıp tırmandılar, mağaraların ağızlarından içeri dalıp gözden kayboldular... Telaş nedeniyle kayalığın zemininde yere düşürülen bir bebek hariç hepsi ortadan yok oldu. Bebekse acı acı ağlıyordu. Annesi aceleyle dışarı fırladı; bebek hemen koşup üstüne atladı ve anne dört ayak üstünde hızla mağaraya kaçarken ona sıkıca sarıldı.

Yine yapayalnızdım. O kalabalık açıklık, bir anda bomboş kalmıştı. Perişan halde oturup inim inim inlemeye başladım. Anlayamıyordum. Neden Halk benden kaçmıştı ki? Daha sonra, ancak onların âdetlerini öğrenince anlayabilecektim bunu. Bütün hızımla koşarak ormandan dışarı fırladığımı görünce bir yırtıcı tarafından takip edildiğimi sanmışlardı. Bu habersiz gelişimle onları korkutmuş ve kaçışmalarına sebep olmuştum.

Oturduğum yerden mağaraları izlerken Halk'ın da beni izlediğini fark ettim. Az sonra kafalar dışarı çıkmaya başladı. Bir süre daha geçtikten sonra birbirlerine seslenmeye başladılar. Bütün o telaş ve karışıklık içinde meğer herkes kendi mağarasına girmemiş. Bazı küçükler başka mağaralara sığınmışlardı. Anneler yavrularını isimleriyle çağıramazdı çünkü o dönemde henüz isimleri keşfetmemiştik. Kimsenin ismi yoktu. Anneler sızlanan ve endişeli sesler çıkarır, küçükler de bu sesleri tanırdı. Benim annem de burada olup beni çağırsaydı bin annenin arasından onun sesini tanırdım; aynı şekilde o da bin yavrunun arasından benimkini.

Karşılıklı seslenmeler bir süre devam etti. Henüz mağaralarından çıkıp aşağıya inemeyecek kadar tedbirliydiler. Sonunda biri indi. Hayatımda önemli rol oynayacak biriydi bu; nitekim sürünün bütün üyelerinin hayatlarında büyük bir rol oynuyordu. Bu hikâyenin sayfalarında onu Kızılgöz olarak isimlendireceğim çünkü uyandırdıkları tuhaf etki ne-

deniyle adeta onun korkunç vahşiliğini ortaya seren alevli gözleri ve rengi daima kızıl olan gözkapakları vardı. Aslında kızıl, onun ruhunun rengiydi.

Her açıdan tam bir canavardı. Fiziksel yapısı itibarıyla dev gibiydi. 77 kilo kadar vardı. Türümüz içinde gördüklerimin en irisiydi. Ne Ateş İnsanları ne de Ağaç İnsanları arasında onun kadar irisini gördüm. Gazetelerde günümüzün çam yarmalarının ve profesyonel güreşçilerin tasvirlerine rastladığımda, en iyilerinin bile onun karşısında ne kadar dayanabileceğini merak ederim.

Ne yazık ki fazla dayanamazlardı. Demir gibi parmaklarıyla kavrayıp asıldığında bedenlerinden bütün bir kası, örneğin pazılarını kökünden çekip koparabilirdi. Elinin tersiyle şöyle üstünkörü bir yumruk atsa kafataslarını yumurta gibi paramparça edebilirdi. O feci ayaklarıyla (ya da arka elleriyle) bir tekme atsa bağırsaklarını dökebilirdi. Bir büküşte boyunlarını kırabilirdi ve biliyorum ki tek bir ısırıkla, aynı anda hem önden gırtlağındaki atardamarı hem de arkadan omurgasını delebilirdi.

Otururken bile altı metre ileriye sıçrayabilirdi. Tiksinti verecek kadar kıllıydı. Fazla kıllı olmamak, bizde gurur vesilesiydi. Oysa onun her tarafı, kollarının dışı, içi, hatta kulakları bile kıllarla kaplıydı. Sadece ellerinin ayalarında, ayaklarının tabanlarında ve gözlerinin altında kıl yoktu. Karşısındakilere dehşet salacak ölçüde çirkindi; ne var ki sırıtan yırtıcı ağzıyla devasa sarkık altdudağı da korkunç gözleriyle uyum içindeydi.

Kızılgöz işte böyle biriydi. Büyük bir ihtiyatla sürünerek mağarasından çıktı ve aşağı indi. Beni görmezden gelerek, keşif için ilerledi. Yürürken kalçadan öne doğru eğiliyordu; o kadar öne eğiliyordu ve kolları o kadar uzundu ki attığı her adımda vücudunun bir o yanında, bir bu yanında parmak eklemleri yere değiyordu. Yarı dik pozisyonda yürürken hayli zorlanıyor, dengesini sağlamak için parmak

eklemlerini neredeyse yere değdiriyordu. Asıl size onun dört uzvu üzerinde koşabildiğini söylemem lazım! Bizse bu şekilde koşmakta hayli zorlanıyorduk. Üstelik yürürken kendini parmaklarıyla dengeleyen nadir bir birey vardı aramızda. Normalde böyle bir birey, atalarının özelliklerini almış bir atacılık örneği olarak görülürdü; Kızılgöz ise çok daha uzak atalarının özelliklerini almıştı.

İşte Kızılgöz buydu: Evrimde geri bir halka. Biz ağaçlardaki hayatımızı bırakarak yerde yaşamaya geçiş sürecindeydik. Kuşaklar boyunca bu değişim sürecinden geçmiştik, bedenlerimiz ve duruşumuz da benzer biçimde değişmişti. Oysa Kızılgöz, bize göre daha ilkel olan ağaçta yaşayanlar türüne geri dönmüştü. Bizim sürüde doğduğu için ister istemez aramızda kalmıştı ama aslında o geri bir halkaydı ve yeri de başka bir yerdi.

Büyük ölçüde sakınarak ve tetikte, ağaçların arasındaki manzaralara dikkatle bakarak ve hepsinin beni takip ettiğinden kuşkulandığı yırtıcı hayvanı bir an için görmeye çalışarak açık alanın civarında, sağda solda dolaştı. O beni hiç dikkate almadan bunu yaparken, Halk da mağaraların ağızlarında toplanmış, olan biteni izliyordu.

Sonunda besbelli pusuda bekleyen bir tehlike olmadığına karar verdi. Su içme yerine şöyle bir baktığı patikanın bir ucundan geri geliyordu. İzlediği rota bana yaklaşmasını sağladı ama beni hâlâ dikkate almıyordu. Yanıma gelene kadar yolunda kayıtsızca ilerledi ve sonra bir anda, hiçbir uyarıda bulunmaksızın ve inanılmaz bir süratle kafama tokat attı. En az dört metre geriye fırladım. Doğrulup geri gelirken, sersemlemiş bir halde, o daha darbeyi indirirken bile, mağaralardan yükselen kıkır kıkır gülüşmelerden ve yırtına yırtına atılan kahkahalardan oluşan vahşi sesleri duyduğumu hatırlıyorum. Aman ne komik! O günlerde böylesi şakalar pek seviliyordu ve Halk gerçekten de bana yapılan bu şakadan çok hoşlanmıştı.

Sürüye kabulüm bu şekilde oldu. Kızılgöz bir daha benimle hiç ilgilenmeyince ben de ağlayıp sızlanarak kadersizliğime yanıp yakınmak için serbest kaldım. Birkaç kadın merakla etrafıma toplandı; onları tanıyordum. Önceki yıl annem beni fındık vadisine götürdüğünde rastlamıştım onlara.

Ama kadınlar kısa sürede yanımdan ayrılarak beni bir düzine meraklı ve muzip veletle baş başa bıraktılar. Etrafımda çember oluşturan çocuklar parmaklarıyla beni göstermeye, yüzlerini şekilden şekle sokmaya, beni dürtüp oramı buramı çimdiklemeye başladılar. Korkmuştum, bir süre onlara katlandım ama sonra öfkem üstün gelince canımı dişime takarak içlerinde en cesaretli olanın üstüne atladım ki bu da Sarkıkkulak'tan başkası değildi. Ona bu ismi veriyorum çünkü kulaklarından sadece birini tam dikebiliyordu. Diğer kulağı daima sarkık şekilde hareketsiz duruyordu. Başına gelen bir kaza nedeniyle kasları hasar görmüştü, bu yüzden o kulağı işlevsiz kalmıştı.

O da benim üzerime atıldı ve tam da kavga eden iki oğlan çocuğu gibi birbirimize giriştik. Birbirimizi tırmalayıp ısırdık, saçını çektik, sarılıp yere düşürdük. Üniversite günlerimde adının tek kapan[7] olduğunu öğrendiğim bir güreş oyunuyla onu alt ettiğimi hatırlıyorum. Onu yakalamam bana tartışmasız bir avantaj sağlamıştı. Ama uzun süre bunun tadını çıkaramadım. Bir bacağını büküp ayağıyla (ya da arka eliyle) karnıma öyle vahşi bir darbe indirdi ki neredeyse bağırsaklarım dökülecekti. Canımı kurtarmak için onu bırakmak zorunda kaldım. Sonra yine girdik birbirimize.

Sarkıkkulak benden bir yaş büyüktü ama ben de ondan birkaç kat öfkeliydim; sonunda topuklayıp kaçan o oldu. Açık alanda peşine düşüp patikalardan birinden nehre inene kadar kovaladım. Ama bölgeyi benden daha iyi tanıyordu, kıyı boyunca koşup, başka bir patikadan yukarı yöneldi. Açık alanı çaprazlamasına geçip geniş ağızlı bir mağaradan içeri girdi.

Ne yaptığımı düşünmeden ben de onun peşinden karanlığın içine daldım. Tabii anında büyük bir korkuya kapıldım. Daha önce hiç mağaraya girmemiştim. Sızlanmaya ve ağlamaya başladım. Sarkıkkulak carcarlayarak dalgasını geçtikten sonra karanlıkta görünmeden üstüme atlayıp beni yere devirdi. Ama ikinci bir boğuşmayı göze alamadığı için hemen yanımdan uzaklaştı. Onunla mağaranın ağzı arasında duruyordum ve yanımdan geçip gitmemişti ama sanki benden uzaklaşmıştı. Kulak kabarttım ama yerini belli eden en ufak bir ses duymadım. Bu durum aklımı karıştırdı; yeniden dışarı çıktığımda oturup etrafa bakındım.

Sarkıkkulak mağaranın ağzından dışarı çıkmamıştı, bundan emindim ama birkaç dakika sonra yanı başımda kıkırdıyordu. Tekrar fırlayıp peşine düştüm, o da tekrar mağaraya girdi, ama bu sefer mağaranın ağzında durdum. Biraz geri çekilip izlemeye başladım. Yine dışarı çıkmadı, ama önceki gibi yine yanı başımda kıkırdamaya başlayınca üçüncü kez peşine düşüp yine onu mağaranın ağzına kadar kovaladım.

Bu gösteri birkaç kere tekrarlandı. Sonra peşinden ben de mağaranın içine girip onu orada boşuna aradım. Merak etmiştim. Benden nasıl kaçtığını anlayamıyordum. Mağaranın içine dalıyor, dışarı çıkmıyor ama sonra hep yanı başımda belirip, benimle dalga geçiyordu. Böylece kavgamız, saklambaç oyununa dönüşmüştü.

Zaman zaman verdiğimiz aralar dışında bütün öğleden sonrayı bu şekilde geçirince aramızda oyunbaz ve dostça bir sıcaklık oluşmaya başladı. Sonunda artık benden kaçmadı ve kollarımızı birbirimize dolayıp oturduk. Bir süre sonra da geniş ağızlı mağaranın gizemini açtı bana. Elimden tutup mağaranın içine götürdü. Meğer mağara, dar bir yarıkla başka bir mağaraya bağlanıyormuş; o yoldan dışarı çıktık.

Artık iyi arkadaş olmuştuk. Diğer gençler bana sataşmak için etrafıma toplandıklarında benimle bir olup onlara saldırdı. Birlikte o kadar şiddetli bir mücadele verdik ki kısa

süre içinde peşimi bıraktılar. Sarkıkkulak bana köyü tanıttı. Yaşadıkları ortam ve âdetleri konusunda anlatabileceği pek bir şey yoktu... bunun için gereken söz dağarcığından yoksundu; ama onun hareketlerini izleyerek çok şey öğrendim. Ayrıca bana bilmem gereken yerleri ve şeyleri gösterdi.

Beni mağaralarla nehir arasındaki açık alana, sonra ilerideki ormana götürdü; ağaçların arasındaki çimenlik bir yerde lif köklü havuçlarla kendimize ziyafet çektik. Sonra da nehirden bir güzel suyumuzu içip mağaralara giden patikadan yukarı vurduk.

Patikada tekrar Kızılgöz'le karşılaştık. Daha ben ne olduğunu anlamadan Sarkıkkulak hemen sinerek yana kaçtı, nehir kıyısına sırtını dönüp yere çömeldi. Doğal ve istemsiz bir hareketle ben de onu taklit ettim. Sonra da neden korktuğunu anlamak için etrafa baktım. Kızılgöz'dü bu, patikanın tam ortasından alevli gözleriyle sert sert bakarak kasıla kasıla geliyordu. Bütün gençlerin bizim gibi ondan kaçıp sindiğini, yetişkinlerinse onun yaklaşmasını ihtiyatla izleyip patikanın ortasını ona bırakmak için kenara çekildiklerini fark ettim.

Alacakaranlıkta açık alan boşaldı. Halk, mağaraların güvenliğine çekilmişti. Sarkıkkulak, yatacağım yeri gösterdi. Kayalığın üst taraflarına, diğer mağaralardan daha yükseğe tırmandık, aşağıdan görünmeyen daracık bir yarığın ağzına geldik. Sarkıkkulak zorlanarak içeri girdi. Yarık o kadar dardı ki onu zorlukla takip ettim ve kendimi küçük bir kovukta buldum. Eni ve boyu muhtemelen bir metreye 1.20'yi, yüksekliğiyse altmış yetmiş santimi geçmeyen basık bir yerdi. Birbirimize sarıldık, kucak kucağa bütün gece uyuduk.

VI. Bölüm

Daha cesaretli olan gençler geniş ağızlı mağaraların içine girip çıkarak oyunlar oynarlarken, çok geçmeden bu mağaraların boş olduğunu öğrendim. Geceleri orada uyuyan kimse yoktu. Sadece yarık ağızlı mağaralar geceleri kullanılırdı ve yarık ne kadar darsa o kadar iyiydi. O dönemde günler ve geceler boyunca bize hayatı zindan eden yırtıcı hayvanların korkusundandı bu.

Sarkıkkulak'la birlikte uyuduğumuz o gecenin sabahında dar ağızlı mağaraların faydasını bizzat öğrenecektim. Kaplan Kılıçdiş açık alana girdiğinde, daha gün yeni ağarmıştı. Halk'tan iki kişi çoktan kalkmıştı. Bütün hızlarıyla koştular. Paniğe mi kapılmışlardı, yoksa yarığa giden kayalığı tırmanamayacakları kadar onlara yaklaşmışlar mıydı, bilmiyorum; her neyse, Sarkıkkulak'la benim bir gün önce öğle sonrası oynadığımız geniş ağızlı mağaraya daldılar.

İçeride neler yaşandığını tabii ki bilmemize imkân yok ama Halk'tan bu iki kişinin aradaki yarıktan öteki mağaraya geçtiği sonucuna varmamız mantıklı olur. Bu yarık Kılıçdiş'in geçemeyeceği kadar dardı, istediğini elde edememiş ve iyice kızmış halde dışarı çıktı. Belli ki gece avda başarılı olamamış, kahvaltısını bizden çıkarmayı ummuştu. İkiliyi öteki mağaranın ağzında görünce onlara doğru hamle etti. Tabii onlar da aradaki geçitten ilk mağaraya geçtiler. Kap-

lan, daha da kızmış halde, homurdanarak tekrar ortaya çıktı.

O sırada bizim aramızda da müthiş bir yaygara patlak verdi. En alttan en üstlere kadar koca kayalıktaki yarıklara, dışarıdaki kaya çıkıntılarına üşüştük; bin bir türlü ses çıkararak gevezelik ediyor, çığlıklar atıyorduk. Hepimiz yüzlerimizi tuhaf şekillere sokuyor, hırlıyorduk; bu bizim içgüdümüzdü. Gerçi öfkemize korku eşlik ediyordu ama biz de en az Kılıçdiş kadar kızgındık. İçlerinden en iyileriyle birlikte çığlık attığımı ve yüzümü tuhaf şekillere soktuğumu hatırlıyorum. Sadece onlar örnek teşkil ettikleri için değil; içimden gelen, onların yaptığı şeylerin aynısını yapmamı gerektiren bir dürtüyle de hareket ettiğimden. Tüylerim kabarmıştı; şiddetli ve mantıkdışı bir öfkeyle sarsılmıştım.

Bir süre o koca Kılıçdiş, bir o mağaraya, bir bu mağaraya girip çıkmaya devam etti. Ama kovaladığı ikili, aradaki yarıktan bir o tarafa, bir bu tarafa geçip kolayca ondan kurtuluyordu. Bu arada kayalığın üstündeki bizler de artık harekete geçmiştik. Kaplanı dışarıda gördüğümüzde üstüne taş yağdırıyorduk. Önceleri taşları sadece elimizden bırakıyorduk ama kısa süre sonra kendi kas gücümüzü de katarak aşağı doğru vızır vızır fırlatmaya başladık.

Bu bombardıman Kılıçdiş'in dikkatinin bize yönelmesine ve daha da öfkelenmesine neden oldu. İkiliyi kovalamayı bırakıp bizi yakalamak üzere kayalıklara doğru sıçradı; pençeleriyle tutundukça ufalanan kayalara atılırken bir yandan da hırlıyordu. Bu korkunç görüntü nedeniyle herkes mağaralara sığındı; dışarıda tek kişi bile kalmadı. Bunu biliyorum çünkü kafamı çıkardım ve Kılıçdiş dışında kayalığın tamamen terk edilmiş olduğunu gördüm. O da ayağını basacak sağlam bir yer bulamamıştı, kayıyor ve aşağı düşüyordu.

Ben cesaret verici bir çığlık atınca kayalığın üstü yine bağıran sürüyle doldu ve taşlar eskisinden daha hızlı iniyordu. Kılıçdiş artık öfkeden kuduruyordu. Arada sırada kayalığa

saldırıyordu. Hatta bir keresinde en alttaki mağara sırasının girişindeki yarığa kadar ulaştı ama içeri giremeden aşağı düştü. Yukarı doğru her hamlesinde bize korku dalgaları egemen oluyordu. Böylesi anlarda ilkin çoğumuz içeri kaçıyorduk; ama bazılarımız onu taş yağmuruna tutmak üzere dışarıda kalıyordu. Ama az sonra hepimiz dışardaydık ve yaylım ateşine devam ettik.

Böylesine egemen bir yaratık asla bu kadar büyük bir şaşkınlığa uğramamıştır. Şu küçücük ve zayıf Halk'ın kendisini zekâsıyla alt etmesi, gururunu feci kırmıştı. Yerde durdu ve hırlayarak, kuyruğunu sinirle sallayarak, yakınlarına düşen taşları ağzıyla yakalamaya çalışarak bizi izledi. Bir keresinde o yukarı bakarken, en doğru anda, ben de aşağı bir taş attım. Taş burnunun tam ucuna denk geldi ve yaşadığı acının, şaşkınlığın etkisiyle kulak tırmalayan çığlıklar atarak ve kükreyerek dört ayağıyla birden havaya sıçradı.

Yenilmişti, bunu biliyordu. Yine de güçlü görüntüsünü tekrar takındı, taş yağmuru altında kurumla dimdik yürüyerek uzaklaştı. Açıklığın ortasında durup büyük bir istekle, aç gözlerle bize baktı. Yemeğinden vazgeçmekten hiç hoşlanmazdı; hemen karşısında köşeye sıkışmış durumda bir sürü et olarak duruyorduk ama bize ulaşamıyordu. Onun bu görüntüsü bizi güldürmeye başladı. Hepimiz onunla alay edercesine, büyük bir yaygarayla güldük. Hayvanlar kendileriyle alay edilmesini hiç sevmez. Kendilerine gülünmesi onları öfkelendirir. Bizim gülüşümüz de Kılıçdiş'te aynı etkiyi yaptı. Kükreyerek dönüp tekrar kayalığa saldırdı. Bizim istediğimiz de buydu zaten. Aramızdaki savaş artık oyuna dönüşmüştü ve biz, onun üzerine taş yağdırmaktan büyük keyif alıyorduk.

Ama Kılıçdiş'in bu saldırısı fazla sürmedi. Sağduyusu kısa sürede geri geldi. Ayrıca bizim taşlı saldırımız da giderek şiddetlenmeye ve canını yakmaya başlamıştı. Attığımız taşlardan birinin isabet etmesiyle şişen, hatta neredeyse

kapanan gözünün görüntüsü belleğimde canlılığını koruyor hâlâ. Sonunda geri çekildiği ormanın sınırında durduğu sıradaki görüntüsü de hâlâ gözlerimin önünde capcanlı beliriyor. Kocaman dişlerinin köklerini bile rahatlıkla ortaya serecek şekilde dudakları gerilmiş, bütün tüyleri dikilmiş, kuyruğu kamçı gibi savrulurken dönmüş bize bakıyordu. Ardından son bir kez daha hırlayıp ağaçların arasında gözden yitti.

Sonrası nasıl bir carcar. Deliklerimizden akın akın çıkıp pençelerin ufalanan kayalıklar üzerinde bıraktığı izleri incelerken hep bir ağızdan konuşuyorduk. İki ağızlı mağarada yakalanan ikilinin biri büyümüştü, çocuklukla gençlik arası bir çağdaydı. Saklandıkları yerden gururla çıktıklarında bir hayran kalabalığı olarak etraflarını sardık. Sonra o gencin annesi bizi yarıp geçti ve müthiş bir kızgınlıkla gencin tepesine bindi; kulaklarına vuruyor, kıllarını çekiyor, şeytan gibi tiz çığlıklar atıyordu. İriyarı, güçlü kuvvetli, çok kıllı bir kadındı; genci evire çevire pataklaması sürüyü eğlendirdi. Birbirimize tutunarak ya da keyiften yerlerde yuvarlanarak kahkahalarla güldük.

Korkunun egemenliğinde yaşamamıza karşın Halk olarak çok gülerdik. Bir mizah anlayışımız vardı. Cümbüşümüz muazzamdı. Dizginlenmesi mümkün değildi. Yarım kalması söz konusu değildi. Bir şey komikse onu katıla katıla gülerek takdir ederdik ve en basit, en kaba şeyler bile bize komik gelirdi. Gerçekten de çok gülerdik, bunu söyleyebilirim.

Kılıçdiş'e yaptığımız muameleyi, köyü istila eden diğer hayvanlara da yapardık. Topraklarımızdan geçen veya yolunu şaşırıp arazimize giren bütün hayvanlara hayatı zindan ederek patikalarımızı ve su içme yerlerimizi korurduk. En azılı yırtıcıları bile öylesine çileden çıkardık ki bizim alanımızı bize bırakmayı öğrendiler. Onlar gibi savaşçı değildik, tersine ürkektik ama kurnazdık ve o daha Genç Dünya'nın o dehşet verici, düşman ortamında işte bu kurnazlığımız,

ürkekliğimiz, ucu bucağı olmayan korkaklığımız sayesinde hayatta kalabiliyorduk.

Sanırım Sarkıkkulak benden bir yaş büyüktü. Geçmişini bana anlatmasının bir yolu yoktu ama annesine dair hiçbir şeye tanık olmadığım için onun öksüz olduğuna inanmıştım. Zaten babaların bizim sürüde pek bir önemi yoktu. Evlilik henüz çok ilkel bir aşamadaydı ve çiftler sıklıkla kavga edip ayrılıyorlardı. Modern insan da boşanma kurumu aracılığıyla aynı şeyi yasaya uygun olarak yapar. Bizde yasa falan yoktu. Her şey göreneklere göre yapılırdı ve bu konudaki göreneğimiz, elimizi hayli serbest bırakıyordu.

Yine de hikâyemin sonraki bölümlerinde göreceğiniz gibi, kendisini benimseyen kavimlere güç verdiği, onları daha kudretli kıldığı ileride anlaşılacak olan tekeşlilik konusundaki ilk belirtiler ortaya çıkmıştı. Ayrıca benim doğduğum zamanlarda bile annemin yaşadığı bölgedeki ağaçlarda yaşayan birbirine sadık birkaç çift vardı. Bir sürünün en kalabalık olduğu yerde yaşamanın tekeşliliğe katkıda bulunduğu pek söylenemez. Kuşkusuz birbirine sadık çiftlerin sürüden ayrı yaşamasının nedeni buydu. Bu çiftler uzun yıllar boyunca birlikte kalırlar, ancak erkek ya da kadın öldüğü veya bir yırtıcı tarafından yendiği zaman hayatta kalan eş, kaçınılmaz olarak kendine yeni bir eş bulurdu.

Sürünün arasında yaşadığım ilk günlerde aklımı çok karıştıran bir şeyi anlatayım. Adı konulmamış ve kimsenin birbirine anlatmadığı bir korku egemendi herkese. Önceleri tamamen yöne bağlı bir korku olarak görünüyordu. Sürü, kuzeydoğudan korkuyordu. Pusulanın o yönü, bitmez tükenmez bir kaygı vesilesiydi. Her birey, diğer yönlere baktığından çok daha sık ve çok daha büyük bir dehşetle bakardı o yöne.

O mevsimde en tazelerini bulabildiğimiz lif köklü havuçlardan yemek için kuzeydoğuya doğru gittiğimizde Sarkıkkulak son derece ürkek davranırdı. Biraz daha gidip kim-

senin dokunmadığı havuçları yemek varken, başkalarından arta kalanları, kötü durumdaki küçükleri veya kartlaşmış, sert havuçları yemek ona yeterdi. Ben riske girdiğimde terslenir, benimle kavga ederdi. O yönde müthiş bir tehlike olduğunu anlamamı sağlamıştı ama tehlikenin ne olduğunu anlatmaya, dilinin yetersizliği engel oluyordu.

Bu şekilde, o beni azarlayıp boş yere konuşurken ben bir sürü güzel havuç yemişimdir. Anlayamazdım. Son derece ihtiyatlı davranmama karşın bir tehlike görmezdim. Her zaman bana en yakın ağaçla aramdaki uzaklığı hesaplar ve bir anda ortaya çıksalar bile Sarı'ya veya Kılıçdiş'e yakalanmadan o sığınağın güvenliğine ulaşabilecek mesafede kalırdım.

Bir ikindi vakti, köyde bir vaveyla koptu. Sürüyü harekete geçiren tek duygu, korkuydu. Kayalık tarafına üşüşen Halk'ın tüm üyeleri, kuzeydoğuya bakıyor ve elleriyle o tarafı işaret ediyordu. Ne olduğunu anlayamadım ve ancak bütün kayalığı tırmanıp yukarıdaki küçük mağaramın güvenliğine ulaştıktan sonra dönüp bakabildim.

Nehrin karşı yakasında, kuzeydoğunun derinliklerinde hayatımda ilk kez dumanın gizemine tanık oluyordum. Gördüğüm en büyük hayvandı. Dikilmiş dev bir yılan olduğunu düşündüm, başını ağaçların hayli üzerine kaldırmış, ileri geri sallanıyordu. Ama sonra Halk'ın davranışlarından, asıl tehlikenin duman olmadığını anladım. Sanki başka bir şeyin göstergesi olarak dumandan korkuyorlardı. Bu başka şeyin ne olduğunu tahmin etmem mümkün değildi. Onlar da bana anlatamazdı. Kısa süre sonra neyin ne olduğunu görecek ve bunun, dünyada onlardan daha tehlikeli bir şeyin var olabileceğini aklıma bile getirmediğim Sarı'dan, Kılıçdiş'ten ve yılanlardan çok daha feci bir tehlike olduğunu öğrenecektim.

VII. Bölüm

Kırıkdiş de tek başına yaşayan bir çocuktu. Annesi mağaralarda yaşıyordu, ama Kırıkdiş'ten sonra iki çocuğu daha olunca onu dışarı atmıştı. Kırıkdiş artık kendi başının çaresine bakacaktı. Son birkaç gün boyunca sergilediği gösteriye tanık olmuş ve hiç keyif almamıştık. Kırıkdiş ayrılmak istemiyordu; annesi ne zaman mağaradan ayrılsa içeri sızardı. Kadın mağaraya dönüp onu orada bulduğunda müthiş öfkeye kapılırdı. Sürünün yarısı bu öfkeye tanık oldu. Mağaranın içinden önce annenin azar ve bağırışları duyulurdu. Ardından Kırıkdiş'in yediği dayağın sesini ve haykırışını işitirdik. Bu aşamada diğer iki çocuğun sesleri de gelmeye başlardı. Sonunda minyatür bir yanardağın lav püskürtmesi gibi, Kırıkdiş dışarı uçardı.

Birkaç gün sonra evinden ayrılmıştı. Açıklığın tam ortasında en az yarım saat boyunca acıyla ağlayıp sızlayıp kimse tarafından teselli edilmeyince Sarkıkkulak ve benimle birlikte yaşamak üzere yanımıza geldi. Mağaramız küçüktü ama biraz sıkışırsak hepimiz sığışabilirdik. Kırıkdiş'in bizimle birlikte bir geceden fazla kaldığını hatırlamıyorum; demek ki olay hemen ertesi gün olmuş olmalı.

Öğle vaktiydi. Sabah havuçlarımızı yedikten sonra oyuna dalıp düşüncesiz davranmış, biraz ilerideki büyük ağaçların oralara kadar gitmiştik. Sarkıkkulak her zamanki tedbi-

rini nasıl elden bırakmıştı bilemiyorum, belli ki o da kendini iyice oyuna kaptırmıştı. Ağaç üstünde ebelemece oynayarak çok eğleniyorduk. Ama ne ebelemece! Hiç zorlanmadan dört beş metre uzağa sıçrayabiliyorduk. Arada hızımızı kesebilecek herhangi bir şey yokken altı yedi metre yüksekten yere atlamak bize vız geliyordu. Aslında atladığımız yükseklikleri dile getirmek bir yandan da beni korkutmuyor değil. Büyüyüp ağırlaştıkça yere atlarken daha dikkatli olmak gerektiğini keşfedecektik, ama o yaşta vücudumuz yay gibiydi, her şeyi yapabilirdik.

Kırıkdiş ebelemece oynarken son derece çevikti. Bizden daha az ebe oldu ve oyun sırasında Sarkıkkulak'la benim yapamadığımız zor bir "atlama" numarası keşfetti. Doğrusunu söylemek gerekirse bizim bu numarayı pek gözümüz kesmemişti.

Ebe bizden biriyken Kırıkdiş belli bir ağacın yüksek dallarından birinin ucuna kadar koşardı. Yerden en az yirmi metre yüksekte olan dalın altında, düşerse hızını kesecek başka bir dal da yoktu. Ama yaklaşık altı yedi metre aşağıda, beş metre ötede başka bir ağacın kalın bir dalı vardı.

Biz dalın ucuna doğru koşarken yüzü bize dönük olan Kırıkdiş, ağacı aşağı yukarı sallamaya başlardı. Doğal olarak hızımız kesiliyordu ama hepsi bu kadar değildi. Atlayacağı yöne sırtı dönükken sallıyordu dalı. Ona ulaşmamıza çok az bir şey kala, atlardı. Sallanan dal bir tür sıçrama tahtası işlevi görür ve sırtı dönük olarak atlarken onu hayli uzağa fırlatırdı. Kırıkdiş aşağı doğru süzülürken havada yüzünü üzerine düşmekte olduğu öteki dala dönerdi. Ağırlığıyla eğilen o daldan bazen uğursuz çatırtılar gelir ama kırılmazdı; yaprakların arasından Kırıkdiş'in zafer kazanmış bir edayla bize sırıtan suratı görünürdü.

Kırıkdiş bu numarayı son denediğinde ebe bendim. Dalın ucuna varıp sallamaya başladığında ben de sürünerek

arkasından ilerliyordum. Birden Sarkıkkulak'tan kısık bir uyarı çığlığı geldi. Aşağı baktığımda Sarkıkkulak'ın ağacın ilk çatalında olduğunu ve ağacın gövdesine doğru sindiğini gördüm. İçgüdüsel olarak ben de bulunduğum kalın dalın üstüne sindim. Kırıkdiş dalı sallamayı bırakmıştı ama dalın hareketi durmadığı için hışırdayan yapraklarla birlikte onun da vücudu aşağı yukarı inip kalkıyordu.

Kuru bir dal parçasının çatırdadığını duydum, aşağıya baktığımda hayatımın ilk Ateş İnsanını gördüm. Yerde sinsice saklanarak yürüyor ve yaprakların arasından dikkatle ağacın üst taraflarına bakıyordu. İlkin yabani bir hayvan olduğunu düşündüm çünkü omuzlarına ve beline ayı postu parçaları sarmıştı. Sonra ellerini, ayaklarını ve yüz hatlarını daha net gördüm. Daha az kıllı olması ve ayaklarının bizimkilere göre ele daha az benzemesi dışında aynı benim türüm gibiydi. Gerçekten de sonradan öğreneceğim üzere o ve halkı bizimkilere göre çok daha az kıllıyken, biz de Ağaç İnsanlarından aynı ölçüde daha az kıllıydık.

O anda ona bakarken anladım. Kuzeydoğunun dehşeti, dumanın gizeminin işaret ettiği tehlike buydu. Ama aklım almıyordu. Korkulacak hiçbir şey yoktu onda. Kızılgöz veya herhangi bir güçlü erkek ondan çok daha kuvvetliydi. Ayrıca yaşlıydı, yüzü kırışmış, suratındaki kıllar ağarmıştı. Bir bacağı da kötü aksıyordu. Üçümüzün de ondan hızlı koşacağımıza, ağaçlara ondan hızlı tırmanacağımıza kuşku yoktu. Bizi asla yakalayamazdı, orası kesindi.

Ama elinde daha önce hiç görmediğim bir şey vardı: Ok ve yay. Gerçi o sırada ok ve yay benim için bir şey ifade etmiyordu. O bükülmüş tahta parçasında ölümün pusuya yatmış olduğunu nereden bilebilirdim? Oysa Sarkıkkulak biliyordu. Demek ki Ateş İnsanlarını daha önce görmüş, davranış tarzlarına tanık olmuştu. Ateş İnsanı ona dikkatle baktı ve ağacın etrafında dolaştı. Sarkıkkulak da Ateş İnsanıyla arasına ağacın gövdesini alarak, yukarıda ana gövde etrafında döndü.

Ateş İnsanı ağacın etrafında dönerken aniden yön değiştirdi. Gafil avlanan Sarkıkkulak da hızla öteki yana döndü ama Ateş İnsanı boğuk bir ses çıkaran okunu atana kadar ağacın gövdesinin ardına saklanarak kendini korumaya alamamıştı.

Okun fırladığını, Sarkıkkulak'ı ıskaladığını, bir dalı sıyırdığını ve yere düştüğünü gördüm. Yukarılardaki dalımda zıplaya zıplaya dans ediyordum. Bu bir oyundu! Biz nasıl bazen birbirimize bir şeyler atıyorsak, Ateş İnsanı da Sarkıkkulak'a bir şeyler atıyordu.

Oyun bir süre daha devam etti, ama Sarkıkkulak bir daha açıkta yakalanmadı. Ateş İnsanı da onun peşini bırakıtı. Bulunduğum yatay daldan aşağı uzanıp ona doğru bağırdım. Ben de oynamak istiyordum. Elindeki şeyle beni de vurmaya çalışmasını istiyordum. Beni gördü ama ilgilenmeyerek dikkatini dalın en ucunda istemeden de olsa hâlâ ufak ufak inip kalkmakta olan Kırıkdiş'e yöneltti.

İlk ok hızla yukarı yöneldi. Kırıkdiş acı ve korkuyla çığlık attı. Ok, hedefini bulmuştu. Bu, durumu değiştirmişti. Artık oyun oynamak istemiyordum, dalın üzerine iyice sinmiş, tir tir titriyordum. İkinci ve üçüncü oklar havada yükseldi. Kırıkdiş'i ıskalayıp yaprakları hışırdatarak biraz daha yükseldikten sonra yere düştü.

Ateş İnsanı yayını tekrar gerdi. Birkaç adım ilerleyerek pozisyonunu değiştirdi, sonra oku bıraktı. Yayın kirişi vınladı, ok hızla yukarı atıldı ve feci bir çığlık atan Kırıkdiş daldan düştü. Kolları ve bacakları savrularak döne döne düşerken izledim onu; göğsünden çıkan ok sapı, vücudunun havadaki her dönüşünde bir görünüp bir kayboluyordu.

Çığlıklar içinde dimdik yirmi metre aşağıya düştü, işitilebilen bir çatırtı ve kütürtüyle yere çarptı, bedeni hafifçe sekti ve tekrar yere indi. Hareket edip kıvrandığına, ellerini ve ayaklarını sıkıp açtığına bakılırsa hâlâ yaşıyordu. Ateş İnsanının koşup elindeki taşı kafasına indirdiğini hatırlıyorum. Sonrası belleğimde yok.

Çocukluğumda ne zaman bu rüyayı görsem, bu aşamada korkuyla bağırarak uyanır ve genellikle annemi veya dadımı ürkmüş bir halde yatağımın başında bulurdum. Saçlarımı okşayarak beni yatıştırır, yanımda olduklarını, korkacak bir şey olmadığını söylerlerdi.

Bunun ardından gördüğüm rüya ise her zaman Sarkıkkulak'la benim ormanda kaçışımla başlamıştır. Ateş İnsanı, Kırıkdiş ve ağaç trajedisi uzaklarda kalmıştır. Sarkıkkulak'la birlikte panik içinde ama tedbiri de elden bırakmadan ağaçtan ağaca atlayarak kaçıyoruz. Sağ bacağımda yakıcı bir ağrı ve etimin içinde Ateş İnsanlarının attığı bir ok var; ucu bir taraftan, sapı öbür taraftan çıkmış. Bacağımı kasarak bana müthiş acı çektirmekle kalmıyor, hareketlerimi de engelleyip Sarkıkkulak'ın hızına ulaşmamı imkânsız hale getiriyor.

Sonunda kaçmayı bıraktım ve bir ağacın güvenli çatalının üstüne sindim. Sarkıkkulak devam etti. Ona seslendim; ne kadar da hüzünlü bir ses çıkardığımı çok iyi hatırlıyorum. Durup arkasına baktı. Sonra çatala doğru tırmanıp yanıma geldi, okun durumunu inceledi. Çıkarmaya çalıştı ama bir tarafa doğru okun tırtıklı ucu, öteki tarafa doğru da tüylü sapı etimden bir türlü çıkmıyordu. Ayrıca son derece acı verici bir şeydi, Sarkıkkulak'ı durdurdum.

Bir süre orada çömelip kaldık. Bir an önce oradan gitmek isteyen gergin Sarkıkkulak sürekli olarak kaygı içinde bir o yana bir bu yana bakıp dururken ben de hafiften inliyor, hıçkırıyordum. Sarkıkkulak apaçık dehşet içindeydi ve korkusuna rağmen yanımda kalmasını, insanları hayvanların en güçlüsü haline getiren yoldaşlık ruhunun ve diğerkâmlığın habercisi olarak değerlendiriyorum.

Sarkıkkulak bir kez daha oku çıkarmaya çalıştı ama kızgınlıkla onu durdurdum. Bu sefer eğilip dişleriyle okun sapını kemirmeye başladı. Bunu yaparken yaranın içinde oynamasın diye iki eliyle de oku sıkı sıkı tutuyordu. Bense ona yapışmıştım. Bu sahne üzerine sık sık düşünürüm.

Türümüzün çocukluk aşamasının yarı büyümüş yavruları olan bizlerden birisi korkusuna egemen oluyor, kaçıp kendini kurtarma dürtüsünü bastırarak yardım etmek için ötekinin yanında kalıyor. Böylece ileride bu tavrın benzerini gösterecek kimler varsa, gözlerimin önüne geliyor, Damon ile Pythias'ı,[8] arama kurtarma ekiplerini, Kızılhaç hemşirelerini, ümitsiz mücadelelerin liderlerini ve şehitlerini, Peder Damien'ı,[9] sonra bizzat İsa'yı düşünüyor; sergiledikleri büyük kuvvetin izi sürüldüğünde, Sarkıkkulak ve Kocadiş gibi karanlıkta kalmış Genç Dünya sakinlerine kadar geriye götürülebilecek bütün yüce kişilikli insanları görüyorum.

Sarkıkkulak okun başını kemirip koparınca sap da kolayca çıktı. Ayağa kalkıp koşmaya başlayacaktım ki bu kez beni durduran o oldu. Bacağımdan oluk oluk kan geliyordu. Belli ki bazı küçük damarlarım hasar görmüştü. Dalın ucuna koşan Sarkıkkulak bir avuç yaprak toplayıp geldi ve yaramın içini bunlarla doldurdu. Yapraklar istenen etkiyi yarattı ve kanamam durdu. Sonra da beraberce mağaramızın güvenliğine döndük.

VIII. Bölüm

Evden ayrıldıktan sonraki ilk kışımı gayet iyi hatırlıyorum. Soğukta oturup tir tir titrediğim uzun rüyalar gördüm. Sarkıkkulak'la dip dibe oturmuş, kollarımızı, bacaklarımızı birbirimize sarmışız; suratımız morarmış, dişlerimiz takırdıyor. Özellikle de sabaha karşı feci ayaz oluyor. O buz gibi saatlerde çok az uyuyabiliyor, soğuktan uyuşmuş vaziyette birbirimize iyice sokulup biraz olsun ısınmak için güneşin doğmasını bekliyoruz.

Dışarı çıktığımızda ayaklarımızın altında buz çatırdıyor. Sonra bir sabah su içme yerimizdeki sakin sularda oluşan küçük burgaçların buzla kaplandığını gördük; herkes hayretler içinde kaldı. Sürünün en yaşlı bireyi olan İlik Kemiği bile böyle bir şeyi hiç görmemişti. Buzu incelerken gözlerinde beliren o endişeli, hüzünlü ifadeyi hâlâ hatırlıyorum. (Bir şeyi anlamadığımızda ya da belirsiz ve ifade edemediğimiz bir arzunun dürtüsünü hissettiğimizde yüzümüzde bu hüzünlü ifade belirirdi.) Buzu inceleyen Kızılgöz de umutsuz ve hüzünlü görünüyor, bu son olayla Ateş İnsanları arasında bir bağlantı kurmuş gibi nehrin üzerinden kuzeydoğuya doğru bakıyordu.

Neyse ki o sabah dışında buz olmadı ama o kış, yaşadığımız en soğuk kıştı. Bu kadar soğuk başka bir kış hatırlamıyorum. Daha kuzeyden gelen buz tabakası arazinin yüzeyini

kaplarken, sıklıkla o soğuk kışın gelecek nice soğuk kışın habercisi olduğunu düşünmüşümdür. Ama etrafımızın buzlarla kaplandığını bir daha hiç görmeyecektik. Sürünün soyundan gelenler güneye göç edene veya orada kalıp değişen koşullara uyum sağlayana dek aradan birçok nesil geçmiş olmalı.

Rastgele ve gamsız bir hayatımız vardı. Çok az plan yapar, bunların da çok azını uygulardık. Acıktığımızda karnımızı doyurur, susadığımızda su içer, yırtıcı düşmanlarımızdan kaçar, geceleri mağaramıza sığınır, kalan zamanımızı da oyunla geçirirdik.

Çok meraklıydık, kolayca neşelenir, bin bir türlü muziplik ve kaba şaka yapardık. Tehlike hissettiğimiz veya kızgın olduğumuz zamanlar dışında ciddiyet nedir bilmezdik; böyle durumlarda kızgınlığımızı hemen, tehlikeyi de geçer geçmez unuturduk.

Mantıklı, aklını çalıştıran, belli nedenlerden belli sonuçlara varan bireyler değildik. Amacımızda sebat göstermezdik; Ateş İnsanlarının bize üstün olduğu yan da buydu. Bizde çok az olan bu özelliklere onlar sahipti. Yine de zaman zaman, özellikle de duygular söz konusu olduğunda, uzun zamandır bizim için değerli olan amaçlar güdebiliyordu. Daha önce bahsettiğim tekeşli çiftlerin birbirine sadakati belki alışkanlık olarak nitelenebilir ama Kızılgöz'le aramızdaki tükenmeyen düşmanlık nasıl bu şekilde açıklanamazsa Tezcanlı'ya hissettiğim bitmeyen tutkunun açıklaması da alışkanlık olamaz.

Yine de uzun zaman önceki bu hayata baktığımda beni özellikle kahreden şey, belli nedenlerden belli sonuçlara varma konusundaki eksikliğimiz ve salaklığımızdır. Bir keresinde dalından kopmuş bir sukabağı görmüştüm, başı yukarıda duruyordu ve içine yağmur suyu dolmuştu. Su gayet güzeldi, içtim. Hatta sukabağını nehre götürüp doldurdum, bir kısmını içip bir kısmını da Sarkıkkulak'ın üzerine döktüm.

Sonra da fırlatıp attım. Sukabağına su doldurup mağaraya götürmek hiç aklıma gelmedi. Halbuki özellikle de yabani soğan ve tere yedikten sonra geceleri susuzluk çekerdim, ama kimse geceleri su içmek için mağaradan dışarı çıkmaya cesaret edemezdi.

Bir başka sefer, bu kez kurumuş bir sukabağı bulmuştum, içinde tohumları çatırdıyordu. Bir süre onunla oynadım. Benim için oyuncaktan başka bir şey değildi. Gerçi bundan kısa süre sonra su depolamak için sukabağı kullanmak, sürüde genel kabul gören bir uygulama oldu. Ama bunun mucidi ben değilim. Bu onur ihtiyar İlik Kemiği'ne aitti ve bu icadın, yaşının meydana getirdiği ihtiyacın ürünü olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Netice itibarıyla sürünün sukabağı kullanan ilk bireyi İlik Kemiği'dir. Oğlu Kılsız'ın izniyle, onun mağarasının bir köşesinde yaşayan İlik Kemiği, geceleri yanında su bulunduruyordu. Su içme yerinde kabağını suyla doldurup dikkatle mağarasına taşıdığını görürdük. Halk içinde herkes birbirini taklit ettiği için önce bir kişi, sonra bir kişi daha, derken bir kişi daha birer sukabağı bulup aynı şekilde kullanmaya başladı. Öyle ki sonunda su depolamak genel bir uygulamaya dönüştü.

İhtiyar İlik Kemiği bazen hastalanır, mağaradan çıkamazdı. O zaman da onun sukabağını Kılsız doldururdu. Bir süre sonra Kılsız, bu işi oğlu Uzundudak'a havale etti. Ondan sonra da İlik Kemiği iyileştikten sonra bile Uzundudak onun suyunu getirmeye devam etti. Çok geçmeden alışılmadık durumlar haricinde erkekler hiç su taşımayıp bu işi kadınlara ve büyük çocuklara bıraktılar. Sarkıkkulak ile ben kendi başımıza yaşıyor ve sadece kendi suyumuzu taşıyorduk. Sukabağını doldurmak üzere çağrıldığı için oynadığımız oyunu yarıda bırakan genç su taşıyıcılarla epeyi dalga geçmişliğimiz vardır.

Çok yavaş gelişiyorduk. Hayatımız boyunca oyun oynardık; büyükler de neredeyse çocuklar gibi oyun oynardı.

Oyunlarımız diğer hayvanlarınkine hiç benzemezdi. Zaten öğrendiğimiz azıcık şeyi de merakımız ve keskin muhakeme yeteneğimiz sayesinde ve oyunlarımız sırasında öğrenmişizdir. Düşünün ki onlarla yaşadığım zaman içinde sürünün tek büyük icadı, sukabağı kullanımıydı. Önceleri bu kabakların içine, ihtiyar İlik Kemiği'ni taklit ederek, sadece su depolardık.

Ancak bir gün kadınlardan biri (kim olduğunu bilmiyorum) sukabağına yemiş koyup mağarasına götürmüş. Kaşla göz arasında bütün kadınlar taze ve kabuklu yemişlerle kökleri sukabağına koyup mağaralara taşır oldular. Fikir, bir kez başladıktan sonra devam ettirilmeliydi. Taşıma kaplarına ilişkin bir başka evrimi de yine kadınlara borçluyuz. Kadının birinin ya sukabağı küçük gelmiş ya da yanında getirmeyi unutmuş; sebebi ne olursa olsun kocaman yapraklardan iki tane alıp kenarlarından soktuğu küçük dal parçalarıyla birbirine tutturunca en büyük sukabağının bile taşıyabileceğinden daha fazla yemiş götürmüş evine.

Halk'la birlikte yaşadığım yıllar boyunca erzak taşıma konusunda sağlayabildiğimiz gelişme bununla sınırlı kaldı. Söğüt çubuklarından sepet örmek kimsenin aklına gelmedi. Bazen hem adamlar hem de kadınlar büyük bir demet yaptıkları eğrelti otları ve dallarını sağlam asmalara sarıp bağlar, üstlerinde uyumak üzere mağaralarına götürürlerdi. Muhtemelen on yirmi kuşak sonra sepet örme aşamasına gelecektik. Sonrasında kesin olan bir şey vardı: Söğüt çubuklarıyla sepet örmeyi becerince bir sonraki ve kaçınılmaz adım, kumaş dokumak olacaktı. Bunun ardından giysiler gelecekti ve çıplak vücudumuzu örten bu giysilerle birlikte utanma duygusunu öğrenecektik.

Genç Dünya'yı devindiren güç bu düzeydeydi. Ama biz bu güçten mahrumduk. Biz daha yeni başlıyorduk ve tek bir kuşakta o kadar ileri gidemezdik. Silahımız yoktu, ateş yakmayı bilmiyorduk ve konuşmanın henüz başlangıç aşama-

larındaydık. Yazı ise o kadar uzaklardaydı ki düşündükçe hafakanlar basıyor.

Bir keresinde neredeyse ben bile büyük bir keşfin eşiğine gelmiştim. O günlerde gelişimimizin ne kadar rastlantısal olduğunu göstermek için tek bir şey söylemem yeterli: Sarkıkkulak bu kadar obur olmasaydı köpeği ilk evcilleştiren kişi ben olabilirdim. Kuzeydoğudaki Ateş İnsanları bile henüz bunu başaramamıştı. Köpekleri yoktu, gözlemlerimden biliyorum. Size Sarkıkkulak'ın oburluğunun toplumsal gelişimimizi birçok kuşak boyunca nasıl kösteklediğini anlatayım.

Mağaralarımızın batısında, hayli ileride büyük bir bataklık, güneyindeyse bir sıra alçak ve kayalık tepe bulunuyordu. İki nedenle bu tepelere pek gidilmezdi. Bir kere, oralarda bizim yediğimiz türde yiyecekler yoktu ve ayrıca, kayalık tepeler yırtıcı hayvanların yuvalarıyla doluydu.

Fakat Sarkıkkulak'la birlikte bir gün tepelerin oralarda gezindik. Aslında bir kaplanı kovalıyor olmasaydık yolumuz oralara pek düşmezdi. Gülmeyin lütfen. Kovaladığımız kaplan bizim Kılıçdiş'ti ve biz tamamen güvendeydik. Ona sabahın erken saatlerinde ormanda rastlamış ve dalların arasındaki güvenli yerimizden aşağıya bütün öfke ve nefretimizi carcar üstüne kusmuştuk. Sonra da daldan dala, ağaçtan ağaca atlamış; feci bir şamata koparark ve ormanın bütün sakinlerini Kılıçdiş'in oralarda olduğu konusunda uyararak, yukarıdan onu takip etmiştik.

Her neyse, avını mahvetmiştik. Kendisini de çok kızdırmıştık. Bize hırladı, kuyruğunu kamçı gibi salladı ve zaman zaman da durup acaba şunları ele geçirmenin bir yolu var mıdır diye aklında tartarcasına uzun uzun süzdü. Bizse kahkahalarla yüzüne gülmüş, üstüne küçük ve büyük dal parçaları yağdırmıştık.

Bu kaplan kızdırma oyunu Halk arasında hayli yaygındı. Bazen gün ortasında ortalığa çıkmayı göze alan bir kaplan veya aslanı, sürünün yarısı yukarıdan izlerdi. Aramızdan

birçoğunu gafil avlayıp mideye indirmiş olan o kaplan veya aslandan intikamımızı böyle alırdık. Ayrıca bu derece âciz ve utanç verici duruma düşürerek onlara bir ders veriyor, böylece topraklarımıza yaklaşmalarını da bir ölçüde engellemiş oluyorduk. Hem sonra komik bir şeydi. Çok güzel bir oyundu.

Neyse, Sarkıkkulak'la beraber Kılıçdiş'i ormanda dört beş kilometre kadar takip ettik. Sonunda o koca kaplan carcarımızdan kurtulmak için dayak yemiş sokak itleri gibi kuyruğunu kıstırıp kaçtı gitti. Onu izlemek için elimizden geleni yaptık ama ormanın sınırına vardığımızda artık ancak bir çizgi gibi görünecek kadar uzaklaşmıştı.

Merak dışında bizi harekete geçiren bir şey var mıydı bilemiyorum, ama oralarda biraz oynadıktan sonra Sarkıkkulak'la birlikte cesarete gelerek açıklığı geçtik ve kayalık tepelerin yakınlarına gittik. Ormandan fazla uzaklaşmamıştık. Muhtemelen ağaçlarla aramızda en fazla yüz metre mesafe vardı. Bir kayanın keskin köşesini dönünce (son derece dikkatliydik, çünkü öteki tarafta ne göreceğimizi bilmiyorduk) güneş altında oynayan üç enik gördük.

Bizi görmemişlerdi. Bir süre onları izledik. Vahşi köpek yavrularıydılar. Kayada yatay bir yarık vardı, belli ki annelerinin onları bıraktığı ve sözünü dinlemiş olsalardı asla dışarı adım atmayacakları yuvaları orasıydı. Ama içimizde büyüyen hayat, Sarkıkkulak'la beni nasıl ormandan ayrılmak gibi tehlikeli bir maceraya yönelttiyse aynı şekilde enikleri de mağaradan çıkıp dışarıda oynamaya dürtmüştü. Anneleri onları burada yakalasaydı, ne biçim cezalandırırdı kim bilir.

Ama onları yakalayan anneleri değil biz olduk. Sarkıkkulak bana baktı, sonra ikimiz birden atıldık. Enikler inlerinden başka kaçacak yer bilmedikleri için önlerini kestik. Biri bacaklarımın arasından geçmeye çalıştı. Hemen çömelip onu yakaladım. Ancak küçük ama keskin dişlerini koluma geçirince duyduğum ani acı ve şaşkınlıktan ötürü bıraktım. Anında içeri seğirtiverdi.

İkinci enikle mücadele eden Sarkıkkulak kaşlarını çatıp değişik sesler çıkararak benim ne kadar farklı türden bir aptal ve beceriksiz olduğumu dile getirdi. Bu da beni utandırıp kahramanlık taslamaya kışkırttı. Son eniği kuyruğundan tuttum. Önce dişlerini bana geçirdi, ama sonunda ensesinden yakaladım. Sarkıkkulak'la oturup enikleri yukarı kaldırdık, onlara bakarak güldük, eğlendik.

Hırlıyor, acı acı havlıyor, çığlık atıyorlardı. Sarkıkkulak birden durdu. Bir şey duyduğunu sanmıştı. İçinde bulunduğumuz tehlikeyi kavrayarak korkuyla birbirimize baktık. Hayvanları öfkeli şeytanlar haline getiren birinci şey, yavrularıyla oynanmasıdır. Bunca yaygara koparan eniklerse vahşi köpeklerin yavrularıydı. Sürü halinde koşan ve otoburların korkulu rüyası olan vahşi köpekleri gayet iyi tanırdık. Öküz ve bizon sürülerini nasıl takip ettiklerini, yavruları, yaşlıları ve hastaları nasıl avladıklarını izlemiştik. Hatta bizi de birkaç kez takip etmişlerdi. Bir keresinde Halk'tan bir kadını kovaladıklarını ve tam ormana sığınmak üzereyken yakaladıklarını görmüştüm. Kadın koşmaktan yorulmuş olmasaydı ağaca çıkabilirdi. Çıkmaya çalıştı ama kaydı ve düştü. Vahşi köpeklerin onunla işi hayli kısa sürmüştü.

Sarkıkkulak'la birbirimize en fazla bir an bakmışızdır. Ödüllerimizi sıkı sıkı tutarak ağaçlara doğru koştuk. Yüksek bir ağacın güvenliğine kavuştuktan sonra yavruları kaldırıp tekrar güldük. Görüyorsunuz ya, durum ne olursa olsun, işin sonunda mutlaka bir gülme kısmı vardı.

Sonrası, hayatta kalkıştığım en zor işlerden biridir. Enikleri mağaramıza götürüyorduk. Ancak ağaca tutunmak için ellerimizi kullanamıyorduk çünkü çoğunlukla onlarla cıyaklayan esirlerimizi tutuyorduk. Bir ara yerde yürüyelim dedik ama peşimizden gelen perişan haldeki bir sırtlan tarafından hemen ağaca çıkmaya zorlandık. O da bizi aşağıdan izliyordu. Akıllı bir sırtlanmış.

Sarkıkkulak'ın aklına bir fikir geldi. Yatak yapmak üzere eve götürürken yaprakları sarmaşıklarla nasıl sarıp bağladığımızı hatırladı. Bir miktar sağlam sarmaşık kopardı, eniğin ayaklarını birbirine bağladı, sonra da boynundan geçirdiği başka bir sarmaşık parçasıyla yavruyu sırtına astı. Böylece ağaçlara çıkabilmek için elleri serbest kalmıştı. Yaptığı şey çok hoşuna gittiği için benim de kendi eniğimin ayaklarını bağlamamı beklemek yerine hemen yola koyuldu. Ancak bir sorun vardı. Yavru, Sarkıkkulak'ın sırtına asılmış halde durmadı. Önce böğrüne, sonra da karnına doğru kaydı. Üstelik ağzı da bağlı olmadığı için ilk yaptığı şey Sarkıkkulak'ın korumasız kalmış yumuşak karnına dişlerini geçirmek oldu. Feci bir çığlık atan Sarkıkkulak neredeyse ağaçtan düşecekti, kendini kurtarmak için bir dala iki eliyle sıkı sıkı sarıldı. Bu arada boynuna astığı sarmaşık kırıldı ve dört ayağı da hâlâ bağlı olan enik yere düştü. Tabii sırtlan hemen atılıp yemeğini yedi.

Sarkıkkulak bezmiş ve kızmıştı. Sırtlana bağırıp çağırdıktan sonra tek başına ağaçların arasına dalıp gözden kayboldu. Bana gelince, yavruyu niye mağaraya götürmek istediğimi bilmiyorum, sadece İSTİYORDUM ve bu isteğime bağlı kaldım. Sarkıkkulak'ın fikrini geliştirerek işimi hayli kolaylaştırdım. Yavrunun sadece ayaklarını değil, arasına bir çubuk sıkıştırdığım çenesini de güzelce bağladım.

Sonunda yavruyu eve getirmeyi başardım. Sanırım Halk'ın ortalamasına göre daha kararlıydım, yoksa bunu asla başaramazdım. Yavruyu yukarıdaki küçük mağarama zorlukla çıkardığımı görünce herkes bana güldü, ama aldırmadım. Çabalarım başarıyla sonuçlanmış ve bir eniğim olmuştu. Halk'tan kimsenin sahip olmadığı bir oyuncağım vardı artık. Çok hızlı öğreniyordu. Oynarken bir keresinde beni ısırdı ama kulağının üzerine tokadı yiyince bir daha uzun süre aynı şeye kalkışmadı.

Bütün vaktimi onunla geçiriyordum. Benim için yeni bir şeydi ve yeni şeyleri sevmek, Halk'ın belirleyici özelliklerin-

dendi. Meyve sebze yemediğini görünce onun için kuşlar, sincaplar ve tavşan yavruları yakaladım. (Hem meyve sebze, hem de et yediğimiz için küçük av hayvanlarını yakalamakta ustaydık.) Yavru, et yiyince büyüdü. Tahmin edebildiğim kadarıyla, benimle birlikte en az bir hafta kalmıştı. Sonra da bir gün elimde yumurtadan yeni çıkmış sülün yavrularıyla mağaraya vardığımda, Sarkıkkulak'ın onu öldürdüğünü ve yemeye başlamak üzere olduğunu gördüm. Üstüne atladım ve o küçücük mağarada kıran kırana kavga ettik.

Böylece dünyada köpeğin evcilleştirilmesine ilişkin en erken girişimlerden biri kavgayla sona ermiş oldu. Birbirimizden avuç avuç kıl kopardık; o beni, ben onu tırmaladık, ısırdık, karşılıklı gözlerimizi oyduk. Sonra birbirimize surat asıp barıştık. Sonra da yavruyu yedik. Çiğ mi yedik? Aynen. Henüz ateşi keşfetmemiştik. Yemeğini pişiren hayvanlara evrilmemiz, geleceğimizi yazan defterin henüz açılmamış sayfalarında yazıyordu.

IX. Bölüm

Kızılgöz, uzak atalarına çekmişti. Bizim sürümüzün en uyumsuz üyesiydi. Her birimizden daha ilkeldi. Aslında bizim aramızda yeri olmamasına rağmen, demek biz de henüz öylesine ilkel bir aşamadaydık ki bir türlü ortak çaba içine girip onu öldürmeyi veya içimizden atmayı başaramadık. Toplumsal örgütlenmemiz henüz çok kaba bir aşamasında olsa da, o bunun içinde bile barınamayacak ölçüde kabaydı. Yabani hareketleriyle hep sürümüzü yok etme eğilimindeydi. Gerçekten de bizden önceki bir türe ait olan Kızılgöz'ün yeri, insan olma yolunda ilerleyen bizim yanımızdan ziyade, Ağaç İnsanlarının yanı olmalıydı.

O günler için çok geçerli bir terimle ifade edersek, acımasız bir canavardı. Eşlerini döverdi; aynı anda birden çok eşi olduğu anlaşılmasın, birçok kez evlenmişti. Herhangi bir kadının onunla birlikte yaşaması imkânsızdı, ama buna mecbur kalıyorlardı. Ona karşı gelmeleri mümkün değildi.

Hiçbir erkek de onun karşısına çıkacak kadar güçlü değildi.

Sık sık alacakaranlık öncesindeki sakin saatlere ilişkin görüler geçer gözlerimin önünden. Su içtiğimiz nehirden, havuç yediğimiz tarladan, yemiş topladığımız bataklıktan gelen Halk mağaraların önündeki açıklıkta toplanıyor. Orada fazla oyalanmaya cesaret edemezler, çünkü dünyanın yırtıcı

hayvanların kıyımına teslim olacağı ve insanların bu öncellerinin sığınacakları deliklerde tir tir titreyeceği korkunç karanlık yaklaşıyor.

Yine de mağaralarımıza tırmanmadan önce birkaç dakikamız var. Gün boyunca oynamaktan yorulmuşuz, sesimiz kısılmış. Eğlenceye, şamataya doymamış yavrular bile fazla gürültü etmeden oynuyor. Denizden esen yel dinmiş, güneşin alçalmasıyla birlikte gölgeler uzamaya başlamış. Tam o anda Kızılgöz'ün mağarasından tokat sesleri ve vahşi bir çığlık geliyor. Karısını dövüyor.

Önce üzerimize korkulu bir sessizlik çöküyor. Ama tokatlar ve çığlıklar devam ettikçe âciz bir öfkeyle çılgınca söylenmeye başlıyoruz. Erkeklerin Kızılgöz'ün yaptıklarından son derece rahatsız oldukları açık ama onunla karşı karşıya gelmekten korkuyorlar. Biz kendi aramızda söylenip dururken ve hüzünlü alacakaranlık hissettirmeden üzerimizi örterken, tokat sesleri duruyor, inlemeler yavaş yavaş diniyor.

Olup biten çoğu şeyi şaka gibi gören bizler, Kızılgöz'ün karılarını dövmesine asla gülmedik. Onların trajedilerini gayet iyi biliyorduk. Birkaç kez sabahları, kayalığın dibinde son karısının cesedini bulmuştuk. Kadın öldükten sonra cesedini mağarasının ağzından aşağı atmış olurdu. Ölülerini hep ortada bırakırdı. Yaşadığımız yeri kirletecek cesetlerden kurtulma işini hep sürüye bırakırdı. Biz de genellikle onları son su içme yerinin aşağısına kadar götürüp nehre atardık.

Kızılgöz karılarını öldürmekle kalmıyor, onlara sahip olabilmek amacıyla da öldürüyordu. Yeni bir eş istediğinde, başka birinin karısını gözüne kestirdiğinde adamı hemen öldürürdü. Ben bu cinayetlerden ikisini gözlerimle gördüm. Bütün sürü bunu biliyor ama kimse bir şey yapamıyordu. Henüz sürü içinde, deyim yerindeyse, herhangi bir kamusal yönetim geliştirmemiştik. Belli bazı göreneklerimiz vardı ve bunları ihlal eden bahtsızın üstüne tüm gazabımızla çökerdik. Mesela su içme yerimizi kirletenler, olayı gören herkesin

saldırısına uğrar, kasten yanlış alarm verenlerse hayli itilip kakılırdı. Oysa bütün göreneklerimizi hor görüp çiğneyen Kızılgöz'den öylesine korkuyorduk ki onu cezalandırmak için, gerektiği gibi birlikte harekete geçemiyorduk bir türlü.

Sarkıkkulak'la benim gerçekten büyümüş olduğumuzu keşfetmemiz, mağaramızdaki altıncı kışımıza rastlar. Zaten baştan beri mağaramızın girişindeki yarıktan zorlanarak geçiyorduk. Gerçi bu dar girişin de üstün tarafları vardı. Halk'ın daha iri üyelerinin mağaramızı elimizden almasını engellemişti. Üstelik kayalıktaki en yüksek ve en güvenli, kışınsa en küçük ve en sıcak mağara olduğu için heveslisi çoktu.

Halk'ın zihinsel gelişimde hangi aşamada olduğunu göstermek için bizi mağaramızdan atıp girişi genişletmenin bazıları için gayet kolay bir iş olduğunu söylemek yeter. Ancak bu kimsenin aklına gelmemişti. Büyümemiz nedeniyle mecbur kalıncaya kadar Sarkıkkulak'la bizim de aklımıza gelmedi. Uzun yaz mevsiminde iyice bollaşan meyveleri ve yemişleri yemekten palazlanınca buna mecbur kaldık. Aklımıza geldiğinde de mağaramızın girişinde ufak ufak çalıştık.

Önceleri taşları parmaklarımızla ufalayıp düşürdüğümüz için ellerimiz ve tırnaklarımız acıdı. Sonra tesadüfen bu işi bir sopa parçasıyla da yapabileceğimizi keşfettim. Bu epey işe yaradı. Ama aynı zamanda başımıza ne dertler açtı. Bir sabah erkenden duvardan hayli taş toprak kazımıştık. Bu moloz yığınını mağaranın girişindeki çıkıntının üstünden aşağı doğru küredim. O an aşağıdan öfkeli bir uluma yükseldi. Sesi gayet iyi tanıyorduk. Attığım molozlar, Kızılgöz'ün üzerine dökülmüştü.

Mağaramızda yere çöküp dehşet içinde öylece kaldık. Bir dakika sonra Kızılgöz mağaranın girişindeydi, alevli gözleriyle bize bakıyor, şeytani öfkesini kusuyordu. Ama girişten geçemeyecek kadar iriydi. Bizi ele geçiremiyordu. Sonra birden çekip gitti. Kuşkulu bir durumdu bu. Halbuki Halk'ın üyelerinin doğası üzerine tüm bildiklerimiz, onun öfkesini

kusup bitirmeden oradan ayrılmayacağını söylüyordu. Mağaranın girişine doğru sürünüp aşağı baktım. Tam kayalığa tekrar tırmanmaya başladığı anda gördüm onu. Elinde uzun bir sopa vardı. Yapacağı şeyi aklıma getirmeyi başarana kadar mağaranın girişine ulaşmış, yarığın arasından sopayla vahşice bizi dürtmeye başlamıştı.

Çok kuvvetli dürtüyordu. Karnımızı deşebilirdi. Mağaranın kenarlarına çekilip menzilinin azıcık dışına çıktık. Ama büyük bir gayretkeşlikle arada sırada sopasının ucunu bize dokundurmayı ve postumuzu yırtan, tüylerimizi yolan son derece acımasız çizikler atmayı başarıyordu. Biz acıdan bağırdığımızda o da mutluluktan kükrüyor ve daha hızlı dürtüyordu.

Artık kızmaya başlamıştım. Ben de kendimce asabi biriydim, her ne kadar köşeye sıkışmış bir fareninkinden farksız da olsa, benim de kendime göre bir cesaretim vardı. Ellerimle sopanın ucuna yapıştım ama öyle güçlüydü ki beni mağaranın girişine doğru çekti. Uzun koluyla içeri uzandı ve ben mağaranın yan duvarlarının göreli güvenliğine sığınmak için geriye sıçrarken tırnaklarıyla etlerimi yırttı.

Sonra tekrar sopayla dürtmeye başladı ve omzuma acı veren bir darbe indirdi. Sarkıkkulak'ın ise korkuyla titremekten ve dürtüldüğü zaman acıyla bağırmaktan başka bir şey yaptığı yoktu. Kızılgöz'ü dürtebileceğim bir sopa aradım ama birkaç santim kalınlığında ve otuz santim uzunluğunda bir dal parçası dışında bir şey bulamadım. Bunu da Kızılgöz'e fırlattım. Tabii zarar vermedi ama ona karşı bir şey atmaya cesaret etmem nedeniyle öfkesinde meydana gelen ani yükselişi kükreyerek ortaya koydu. Deli gibi dürtmeye başladı sonra. Ben de yerde bir taş bulup ona attım ve göğsüne isabet ettirdim.

Bu hareketimle cesaretim yerine gelmişti. Ayrıca ben de en az onun kadar öfkelenmiş ve korkumu unutmuştum. Duvardan bir kaya parçası söktüm. En azından bir kilodan

fazla olmalıydı. Tüm gücümle Kızılgöz'ün suratının ortasına oturttum. Neredeyse işini bitiriyordu. Geriledi, elindeki sopayı yere düşürdü, kendisi de tepenin üzerinden aşağı düşecekti az daha.

Karşımda feci bir görüntü vardı. Yüzü gözü kanlar içinde kalan Kızılgöz hırlıyor, vahşi domuzlar gibi diş gıcırdatıyordu. Eliyle gözlerinin üzerindeki kanı temizledi, beni gördü ve öfkeyle kükredi. Sopasını düşürdüğü için kayalıktan ufaladığı kaya ve taş parçalarını alıp bana fırlatmaya başladı. Aslında böylece bana cephane sağlamış oluyordu. Ben de ondan geleni ona gönderiyor ve isabet ettiriyordum çünkü o karşımda gayet güzel bir hedef oluştururken, ben mağaranın yan duvarına çekilerek onun görüşünden kaçabiliyordum.

Ansızın yine ortadan kayboldu. Mağaranın önündeki çıkıntıdan aşağıya indiğini gördüm. Bütün sürü dışarıda toplanmış, korku içinde sessizce bizi izliyordu. Kızılgöz aşağı inerken iyice ürkek olanlar mağaralarına kaçıyordu. İhtiyar İlik Kemiği'nin bacakları titreye titreye mümkün olduğunca hızla yoldan çekilmeye çalıştığını gördüm. Kızılgöz kayalıktan sıçrayıp, zemine kalan son altı yedi metrelik mesafeyi havada katetti. Kayalığa tırmanmaya başlamak üzere olan bir annenin hemen yanına indi. Kadıncağız korkusundan öyle bir çığlık attı ki ona asılıp sıkıca tutunmuş durumdaki iki yaşındaki yavrusu kollarını gevşetip Kızılgöz'ün ayaklarının dibine yuvarlandı. İkisi de yavruya ulaşmak için uzandı ama Kızılgöz daha atik davranmıştı. Bir an sonra yavrunun küçücük bedenini havada çevirdiği gibi duvara çarptı. Anne koştu, yavrusunu kollarına aldı ve ağlayarak üstüne kapandı.

Kızılgöz, düşürdüğü sopaya doğru yürümeye başladı. İlik Kemiği henüz yoldan kaçılamamıştı. Kızılgöz'ün koca eli uzandı, adamı ensesinden yakaladı. İhtiyarın boynunu ne zaman kıracak diye bakıyordum. O da kendini bırakmış, kaderine teslim olmuştu. Kızılgöz bir an tereddüt ederken

tir tir titreyen İlik Kemiği başını önüne eğmiş ve birleştirdiği kollarıyla yüzünü kapamıştı. Kızılgöz onu yüzüstü yere bastırdı. Yaşlı İlik Kemiği mücadele etmiyor, ölüm korkusuyla ağlayarak orada öyle yatıyordu. İleride, açıklığın oralardaki Kılsız'ı gördüm, tüyleri diken diken olmuş vaziyette göğsünü dövüyordu, ama Kızılgöz'ün karşısına çıkmaya korkuyordu. Sonra, delibozuk ruhunun kim bilir hangi kaprisine uyan Kızılgöz ihtiyarı bırakıp eline sopayı aldı.

Kayalığa dönüp tırmanmaya başladı. Titreye titreye yanımda olanları izleyen Sarkıkkulak mağaraya kaçtı. Kızılgöz'ün bizi öldürmeye geldiği belliydi. Bense kızgın ve umutsuz durumda olmama karşın hayli serinkanlıydım. Civardaki kayalıklara gide gele bir sürü kaya parçası toplayarak mağaranın girişine yığdım. Bu arada birkaç metre altıma kadar gelmiş olan Kızılgöz, bir çıkıntının arkasında kalmıştı. Biraz daha yukarı çıkınca kafası göründü ve ben de büyük bir taş alıp kafasına doğru fırlattım. İsabet ettiremedim ama hemen yanında kayalara çarpan taştan fırlayan toz ve çakıl taneleri gözlerine gelince Kızılgöz geri çekilip çıkıntının altına saklandı.

Olaylara seyirci kalan sürüden carcar bağırma ve kıkır kıkır gülme sesleri geliyordu. Nihayet Halk'tan biri Kızılgöz'e meydan okuma cesaretini göstermişti. Onay ve övgü nidaları yükselirken, Kızılgöz aşağı doğru onlara öyle bir hırladı ki hepsi tekrar sessizliğe büründü. Bu güç gösterisinden cesaretlenen Kızılgöz kafasını çıkıntının arkasından çıkarıp kaş çatarak, hırlayıp diş gıcırdatarak bana gözdağı verdi. Son derece korkunç görünüyordu. Kaş çatışı korkunçtu; kaşların üstündeki deri iyice büzülüp daralmış, böylece tepesindeki saçlar, tek tek hepsi dikilene ve ileriyi işaret edene kadar aşağılara inmişti.

Bu görüntü beni titretti ama korkuma hâkim olarak elimdeki taşı kaldırıp ben de onu tehdit ettim. Yine de ilerlemeye çalıştı. Taşı fırlattım ve kıl payı kaçırdım. Bir sonra-

ki atış, tam isabet oldu. Boynuna geldi. Hemen çıkıntının ardına saklandı ama o arada bir eliyle kayalığa tutunurken diğerini de boynuna götürdüğünü görmüştüm. Sopa da takırdaya tukurdaya kayalığın dibine kadar düştü.

Artık onu göremiyor ama nefesinin kesildiğini, boğulurcasına öksürdüğünü duyabiliyordum. İzleyenleri bir ölüm sessizliği kaplamıştı. Mağaranın önündeki çıkıntıya çömelip bekledim. Nefesi tekrar yerine geldi, öksürüğü dindi; ara sıra boğazını temizlediğini duyuyordum. Az sonra aşağıya doğru inmeye başladı. Sakin sakin iniyor, sık sık durup boynunu geriyor veya eliyle yokluyordu.

Onun aşağı indiğini gören koca sürü, deliler gibi çığlıklar atarak ormana doğru kaçtı. İlik Kemiği de titreye titreye peşlerinden gidiyordu. Kızılgöz, kaçanlara bakmadı bile. Yere indikten sonra kayalığın eteğinden dolaşıp kendi mağarasına doğru tırmanmaya başladı. Bir kere bile etrafına bakmadı.

Sarkıkkulak'a dik dik baktım, o da bana dikti gözlerini. Birbirimizi anlamıştık. Büyük bir dikkat ve sükûnetle kayalığın üstüne doğru tırmanmaya başladık. Tepeye ulaşınca dönüp arkamıza baktık. Mağaraların oralar bomboştu, Kızılgöz mağarasından çıkmıyordu ve sürü, ormanın derinliklerinde kaybolmuştu.

Arkamızı dönüp koştuk. Çimenlerin arasından çıkabilecek yılanları aklımıza bile getirmeden, açıklık alanları geçip yamaçlardan aşağı ok gibi inerek ormana varana kadar koştuk. Ağaçların üstüne çıkınca da mağaralarla aramıza kilometrelerce mesafe koyana kadar daldan dala uçtuk. Ancak bundan sonra, daha önce değil, ancak bir ağacın koca çatalının güvenliğine kavuşunca durduk, birbirimize baktık ve gülmeye başladık. Kollarımızla, bacaklarımızla birbirimize tutunarak, gözlerimiz yaşlar, karnımız ağrılar içinde kalana kadar güldük, güldük, güldük.

X. Bölüm

Gülmemiz bittikten sonra kaldığımız yerden daldan dala uçmaya devam ettik ve yabanmersini bataklığına gidip kahvaltımızı ettik. Burası yıllar önce, annemle birlikte dünyadaki ilk seyahatimi yaptığım yerdi. Aradan geçen zaman içinde annemi çok az görmüştüm. Mağaralarda yaşayanları ziyarete geldiği zaman ben genellikle uzakta, ormanda olurdum. Bir iki kere bizim oradaki açıklıkta Çalçene'yi uzaktan görmüş ve mağaramın ağzından suratımı çarpıtıp buruşturarak onu kızdırma keyfine nail olmuştum. Bu tür hoşluklar dışında ailemden tamamen kopmuştum. Onlarla pek ilgilenmiyor, kendi kendime gayet güzel geçinip gidiyordum.

Sarkıkkulak'la birlikte yemişlerimizi yedikten sonra, elimizde tatlı niyetine iki yuva dolusu kabukları çatlamış bıldırcın yumurtası, etrafı kolaçan ede ede ormanın içinden nehre doğru yürümeye başladık. Çalçene'nin beni yere düşürdüğü bizim eski ağaç ev buradaydı. Bizimkiler hâlâ oradaydılar. Üstelik aile biraz daha büyümüştü. Küçük bir bebek anneme sıkıca sarılmıştı. Bir de alt dalların birinden dikkatle bizi izleyen biraz büyümüş bir kız vardı. Belli ki benim kardeşim, daha doğrusu üvey kardeşimdi.

Annem beni tanıdı ama ağaca çıkmaya yeltenince uzak durmam için uyardı. Her zaman benden çok daha sakıngan olan Sarkıkkulak ise zaten uzaklaşmıştı, onu yanıma

gelmeye ikna edemedim. Ancak günün ilerleyen saatlerinde kız kardeşim ağaçtan indi. Oradaki ve etraftaki ağaçlarda çılgınca hoplayıp sıçrayarak bütün öğleden sonramızı oyunla geçirdik. Sonra da belamı buldum. Gerçi kendisi benim kız kardeşim oluyordu ama bu durum bana kötü muamele etmekten onu alıkoymuyordu, çünkü Çalçene'nin bütün hırçınlığı ona da geçmişti. Küçük bir öfke nöbeti sonrasında birden bana saldırıp oramı buramı tırmaladı, saçımı çekip küçük ama sivri dişlerini koluma geçirdi. Sonunda zıvanadan çıktım. Bir tarafını sakatlamadım ama kıçına şaplaklar atarak onu öyle bir dövdüm ki hayatta böyle dayak yememiştir.

Nasıl da ciyak ciyak bağırdı, çığlıklar attı. Bütün gün uzakta olan Çalçene ise tam o sıralarda dönüyormuş, sesleri duyunca koştura koştura geldi. Annem de bu tarafa seğirtiyordu ama Çalçene daha önce geldi. Tabii ki Sarkıkkulak'la ben onun gelmesini beklemedik. Hemen tabanları yağladık. Çalçene, ağaçların üzerinde hayatımızın kovalamacasını tattırdı bize.

Kovalamaca bittiğinde Sarkıkkulak'la durup kahkahalarımızı attıktan sonra bir de fark ettik ki alacakaranlık çökmüş. Gece bütün dehşetiyle üstümüze çökerken mağaramıza dönmemiz söz konusu bile olamazdı. Kızılgöz bunu imkânsız hale getiriyordu. Öteki ağaçlardan biraz uzakta duran bir ağaca sığınıp yüksekteki bir çatalda o geceyi geçirdik. Berbat bir geceydi. İlk birkaç saat boyunca sağanak yağmur yağdı, sonra hava soğudu ve dondurucu bir rüzgâr çıktı. Sırılsıklam olmuştuk, dişlerimiz takırdayıp tir tir titrerken birbirimize iyice sokulup sarıldık. Vücudumuzun hararetiyle hemen ısınan küçücük ve kuru mağaramızı özlemiştik.

Sabah bizi perişan ama kararlı bir halde buldu. Bir daha asla böyle bir gece geçirmeyecektik. Büyüklerimizin ağaçlara yaptığı sığınakları hatırlayıp biz de kendimize ağaçta bir barınak yapmak üzere çalışmaya başladık. Derme çatma

yuvamızın iskeletini kurduk, onun üzerindeki çatal dallara da birkaç tavan kirişi koyduk. Sonra güneş çıktı ve onun o yumuşatıcı etkisi sonucunda gece çektiğimiz sıkıntıyı unutup kahvaltılık bir şeyler bulmaya yöneldik. O günlerde eylemlerimizle sonuçları arasında bağlantı kurma konusunda ne kadar eksik olduğumuzu anlayın diye söylüyorum, bundan sonra da oyuna başladık. Aralıklı çalışmalarımız sonucunda ağaç evimizi bitirmemiz bir ay kadar sürmüş olmalı, ama bitirdikten sonra bir daha da kullanmadık.

Durun biraz, hikâyemde yine fazla ileri gitmişim. Mağaralardan uzaktaki ikinci günümüzde kahvaltımızı ettikten sonra oyuna başlamıştık ya, Sarkıkkulak önde, ben arkada daldan dala nehre doğru gidiyorduk. Yemiş bataklığına doğru giren nehrin, büyükçe bir gölet oluşturduğu bir yere geldik. Ağzı hayli geniş olan bu gölette hemen hemen hiç akıntı yoktu. Göletin hemen ağzındaki durgun suda birbirine girmiş ağaç kütüklerinden oluşan bir yığın vardı. Bu kütüklerin bir kısmı taşkın sularca yıpratılıp aşındırıldıktan sonra göletin kumlu sahiline vurmuş, uzun yazlar boyunca orada durmuş, iyice kurumuş, dalları kırılmıştı. Şimdi suyun üzerinde yüzüyor ve üzerlerine ağırlık verdikçe batıp çıkıyor, suyun içinde dönüyorlardı.

Kütüklerin arasında oluşan durgun sularda golyan balığı gibi küçük balıklardan oluşan sürüler oraya buraya gidip geliyordu. Sarkıkkulak'la birlikte hemen balıkçı oluverdik. Kütüklerin üzerine yatıp golyan balıklarının yanaşması için tamamen sessizce bekledikten sonra ellerimizle hızla harekete geçiyorduk. Ödülümüz, oracıkta mideye indirdiğimiz kıvranıp duran, hâlâ ıslak balıklardı. Onların tuzsuz olduğunu fark bile etmedik.

Göletin ağzı en sevdiğimiz oyun yeri oldu. Her gün orada balık yakalayarak ve kütüklerin üzerinde oynayarak saatlerimizi geçiriyorduk. Su üzerinde yolculuk konusundaki ilk dersimizi yine orada aldık. Sarkıkkulak'ın üzerine yattığı

bir kütük kıyıdan açılmaya başladı. Sarkıkkulak kütüğün üzerinde kıvrılıp uyumuş olduğu için bunu fark edememişti. Hafif bir yel kütüğü yavaş yavaş kıyıdan uzağa sürükledi. Sarkıkkulak'ın içinde bulunduğu zor durumun farkına vardığımda, kıyıya atlayamayacağı kadar uzaklaşmıştı.

İlk başta vaziyet bana komik geldi. Ardından, içinde yaşadığımız daimi güvensizlik çağında yaygın olan içimdeki başıboş korku içgüdüsü birden harekete geçince yalnız olduğumu fark ettim. Sonra aniden Sarkıkkulak'ın bilmediğim bir şeyin üzerinde belli bir uzaklığa gitmiş olduğunun ayırdına vardım. Onu uyarmak için bağırdım. Korkuyla uyanınca hesap etmeden ağırlığını kaydırmış oldu. Kütük suda döndü, Sarkıkkulak da suya düştü. Kütüğün üzerine çıkmak için üç kez hamle etti, üçünde de suya battı. Sonunda başardı, korku içinde söylenerek kütüğün üstüne çıkıp oturdu.

Oysa ben hiçbir şey yapamıyordum. O da öyle. Yüzme denen şeyden haberimiz yoktu. Bizden geri yaşam formlarından şimdiden o denli uzaklaşmıştık ki yüzme içgüdüsünden yoksunduk, öte yandan henüz bunu bir sorun çözer gibi ele alacak ölçüde de insanlaşmamıştık. Ben suyun kıyısında yıkılmış bir halde bir aşağı bir yukarı dolaşıp bu gönülsüz seyahatinde arkadaşıma mümkün olduğu kadar yakın durmaya çalışırken o da ağlayıp sızlıyor, feryat ediyordu; birkaç kilometre mesafedeki tüm yırtıcıların başımıza üşüşmemesi mucizedir.

Saatler geçiyordu. Güneş iyice tepeye yükselip batı yönünde alçalmaya başladı. Bu arada hafif yel de dindi; Sarkıkkulak kütüğün üzerinde otuz metre kadar uzağa sürüklenmişti. Derken, nasıl olduysa, büyük keşfini yaptı. Ellerini kürek gibi kullanmaya başladı. Önceleri yavaş ve düzensiz ilerliyordu. Sonra istikrar sağladı ve büyük bir gayretle çalışarak yaklaşmaya başladı. Anlamamıştım. Oturup izledim ve kıyıya varmasını bekledim.

Ben orada öylece dururken o bir şey öğrenmişti. Akşamüzeri bu sefer bilinçli bir şekilde kütüğe binip kıyıdan açıldı. Daha sonra beni de aynı şeyi yapmam için ikna edince elle kürek çekme numarasını ben de öğrendim. Sonraki birkaç gün boyunca göletten kopamadık. Yeni oyunumuza kendimizi öylesine kaptırmıştık ki neredeyse yemek yemeyi bile aklımıza getirmiyorduk. Hatta gece olunca oradaki bir ağaca tünedik. Kızılgöz'ün varlığını da unutmuştuk.

Sürekli yeni kütüklerle denemeler yaptıkça kütük ne kadar küçükse onu suda o kadar hızlı ilerletebildiğimizi öğrendik. Aynı zamanda kütük ne kadar küçükse yuvarlanıp bizi suya atması olasılığı da o kadar artıyordu. Yine küçük kütükler hakkında bir şey daha öğrendik. Bir gün ikimiz de kendi kütüğümüzde yan yana ilerliyorduk. Ansızın, tamamen rastlantıyla, oyun oynarken birer elimiz ve ayağımızla birbirimizin kütüğüne tutunduğumuzda kütüklerin sabit durduğunu, yuvarlanmadığını gördük. Bu şekilde yan yana dururken, dıştaki kol ve ayaklarımız da kürek çekmek üzere serbest kalıyordu. Bu son keşfimiz daha küçük kütüklere binip daha hızlı gitmemizi sağladı. Keşiflerimiz de burada son buldu. En ilkel katamaranı keşfetmiş olmamıza rağmen bunun farkına varacak bir kavrama kapasitemiz yoktu. Kütükleri sağlam sarmaşıklarla ya da lifli bitki kökleriyle birbirine bağlamayı akıl edemedik. Onları ellerimiz ve ayaklarımızla tutmak bize yetiyordu.

Tezcanlı ile karşılaşmamız, su üzerinde yolculuk konusundaki ilk coşkumuzun yatışmasından sonra ağaç barınağımıza gidip gecelerimizi orada geçirmeye başlamamızdan sonradır. Onu ilk kez bizim ağacın oralardaki büyük meşenin taze palamutlarını toplarken gördüm. Son derece ürkekti. Önce olduğu yerde kımıldanmadan durdu ama fark edildiğini anlayınca yere atlayıp çılgınlar gibi koşup uzaklaştı. Neredeyse her gün bir şekilde gözümüze çarpıyordu, sonunda ağacımızla gölet arasında gidip gelirken artık gözlerimiz onu arar oldu.

Sonra bir gün bizden kaçmadı. Yanına gitmemizi bekliyor, bu arada yumuşak ve barışçı sesler çıkarıyordu. Yine de ona öyle fazla yaklaşamadık. Çok yakınına geldiğimizi düşündüğü anda hemen ok gibi fırlayıp güvenli bir mesafeden yine yumuşak sesler çıkarıyordu. Bu birkaç gün böyle devam etti. Onunla tanışmak hayli zaman aldı ama sonunda bunu başardık. Sonrasında bazen gelip oyunlarımıza katılmaya başladı.

En baştan itibaren ondan hoşlandım. Çok hoş görünüyordu. Çok yumuşak huyluydu. Hayatta gördüğüm en uysal bakışlara sahipti. Analarının karnından cadaloz doğan Halk'ın kadınlarından tamamen farklıydı. Hiçbir zaman öfkeli ve sert çığlıklar atmazdı; sorun çıktığında kalıp kavga etmek yerine oradan uzaklaşmak, kişiliğine daha uygun gibi görünüyordu.

Size bahsettiğim yumuşak huyluluğu bütün varlığından yayılıyordu sanki. Bu yumuşaklık hem bedeninin hem de yüzünün görüntüsünden kaynaklanıyordu. Türünün bireylerinin çoğundan büyük olan gözleri, ayrıca onlar kadar derinde de yer almıyordu; kirpikleri daha uzun ve düzenliydi. Burnu da kalın ve çökük değildi. Kemerli bir burundu ve delikleri aşağıya bakıyordu. Kesici dişleri o kadar büyük olmadığı gibi üstdudağı uzun ve aşağı sarkık, altdudağı da dışarı çıkık değildi. Kollarıyla bacaklarının yanları ve omuzları dışında fazla kılı da yoktu. Kalçaları küçük, baldırlarıysa yamru yumru değil, düzgündü.

Yirminci yüzyıldan rüyalarım aracılığıyla dönüp ona baktığımda hep merak etmiş ve hep Tezcanlı'nın muhtemelen Ateş İnsanlarıyla bir ilişkisi olduğunu düşünmüşümdür. Örneğin annesi veya babası o daha gelişmiş ırkın üyesi olabilirdi. Bu tür şeyler çok yaygın olmasa da görülüyordu. Hatta bizim sürüden kaçan bazılarının Ağaç İnsanlarına katıldığını bile kendi gözlerimle görmüştüm.

Sürünün tamamının bir önemi yoktu. Tezcanlı bizim sürünün dişilerinin her birinden son derece farklıydı ve ondan

ilk andan itibaren hoşlanmıştım. Zarafeti, yumuşaklığı beni etkilemişti. Hiçbir zaman kabalaşıp terslenmez, asla kavga etmezdi. Her zaman kaçıp giderdi; ona verdiğim ismin nedeni de buradan anlaşılmıştır. Ağaçlara Sarkıkkulak'tan da, benden de çok daha iyi tırmanırdı. Ebelemece oynadığımızda biz onu ancak şans eseri yakalayabilirken, o istediği anda bizi ebelerdi. Hareketleri dikkate değer ölçüde hızlı ve tez canlıydı. Mesafeleri kestirme konusundaki ustalığı o kadar yüksekti ki buna ancak kendi cesareti erişebilirdi. Diğer tüm konularda aşırı ürkek davranmasına karşın ağaçlara tırmanma veya daldan dala atlama konusunda korkusuzdu; Sarkıkkulak'la ben onun yanında hantal, ağır ve korkak kalıyorduk.

Kimsesizdi. Yanında kimseyi görmedik. Bu dünyada ne kadardır tek başına yaşadığını bize anlatabilmesinin imkânı yoktu. Çaresiz çocukluğunun ilk dönemlerinden itibaren en güvenli şeyin kaçmak olduğunu öğrenmişti herhalde. Son derece akıllı ve tedbirliydi. Onun yaşadığı yeri bulmak Sarkıkkulak'la aramızda bir tür oyuna dönüşmüştü. Çok uzak olmayan bir yerlerde bir ağaç evinin olduğu kesindi; ama onu ne kadar takip edersek edelim, orayı asla bulamadık. Gün içinde, oyun zamanında bizimle birlikte olmaktan memnundu ama saklandığı yerin sırrını özenle gizliyordu.

XI. Bölüm

Tezcanlı'ya dair yaptığım tanımın, rüyalarımdaki diğer benliğim olan tarihöncesi çağlardaki atam Kocadiş'in verebileceği bir tarif olmadığına dikkatinizi çekerim. Modern insan olan benim, rüyalarım aracılığıyla Kocadiş'in gözlerinden bakarak gördüklerimin anlatımıdır bunlar.

Zaten o uzak çağların olaylarını da çoğunlukla bu şekilde anlatıyorum. İzlenimlerimde, okurlarım için fazlasıyla akıl karıştırıcı olabilecek bir ikilik var. Burada bu ikiliği, bu kafa bulandırıcı kişilik karmaşasını açıklığa kavuşturmak için hikâyeme biraz ara veriyorum. Asırların ardından dönüp geriye bakarak öteki benliğim Kocadiş'in duygularını ve güdülerini ölçüp biçen, analiz eden kişi, modern insan olan benim. Kocadiş, kendi duygu ve güdülerini ölçüp biçmeye ve analiz etmeye kafa yormazdı. O basitliğin kendisiydi. Sadece olayları yaşar, o olayları neden o şekilde, neden genellikle düzensiz ve değişken biçimde yaşadığı üzerine hiç düşünmezdi.

Oysa ben, asıl benliğim, büyüdükçe rüyalarımın özüne giderek daha çok girmeye başladım. İnsan bir rüya görürken, hatta rüyanın ortasında bile rüya görmekte olduğunun farkına varabilir ve eğer bir kâbussa, bunun sadece rüya olduğunu düşünerek kendini rahatlatabilir. Hepimiz bu tür bir deneyimi mutlaka yaşamışızdır. İşte aynı şekilde modern

insan olarak ben de sıkça rüyalarımın içine giriyor, böylece hem aktör hem de izleyici gibi tuhaf bir ikili kişilik kazanıyordum. Modern ben olarak ilkel benliğimin aptallığına, mantıksızlığına, duyarsızlığına ve hayatının geneline yayılmış şaşırtıcı salaklığına sık sık tanık oldukça hayretler içinde kalıyor ve kızıyordum.

Bu arayı sona erdirmeden önce son bir şey daha. Hiç rüyanızda rüya gördüğünüz oldu mu? Köpekler, atlar dahil bütün hayvanlar rüya görür. Kocadiş'in zamanında yaşayan yarı-insanlar da rüya görür, kâbus gördüklerindeyse uykularında inler ve bağırırlardı. Nitekim modern insan olan ben de Kocadiş'le yatıyor, onun rüyalarını görüyordum.

Bu konu insanın kavrayışını aşacak noktalara varıyor, farkındayım ama bunu yaşadığımı gayet iyi biliyorum. Kocadiş'in, içinde uçtuğu ve süründüğü rüyaları, sizin boşlukta düşme rüyalarınız kadar canlı gördüğünü vurgulamak isterim.

Çünkü Kocadiş'in de kendine ait bir ikinci benliği vardı ve o uyuduğu zaman ikinci benliği, rüyalarında kendi geçmişini görüyordu. Kanatlı sürüngenlerle ejderlerin birbirlerine saldırdığı zamana, bu mücadelelerin çok daha öncesine, küçük memeli kemirgenlerin zamanına, hatta çok daha öncesine, karada canlı yaşamayan çağlara, ilkel denizlerin kıyısındaki balçık tabakasına kadar gidiyordu bu rüyalar. Daha da ötesini artık anlatamayacağım. Hepsi de fazlasıyla belirsiz, karmaşık ve korkutucu rüyalardı. Hayatın nasıl ilerlediğine, ama maymundan insana doğru değil, en basit kurtçuktan yukarı doğru ilerleyişine pusların arasından bakabildiğim o uçsuz bucaksız ve korkunç rüya dizileri olduğunu söyleyebilirim sadece.

Şimdi tekrar hikâyeme dönelim. Ben, Kocadiş, Tezcanlı'nın bedeninin ve yüzünün daha güzel bir simetriye, uzun kirpikli gözlere, kemerli ve delikleri aşağı bakan bir burna sahip olduğu için daha güzel olduğunun bilincinde değil-

dim. Onu sadece yumuşak sesler çıkaran ve kavga etmeyen yumuşak bakışlı genç bir dişi olarak görüyordum. Nedenini bilmesem de onunla oynamak, onunla beraber yiyecek aramak ve kuş yuvalarına onunla birlikte dalmak hoşuma gidiyordu. Ayrıca ağaçlara tırmanma konusunda ondan bir şeyler öğrendiğimi itiraf etmeliyim. Çok akıllı ve çok güçlü olduğu gibi bedenine yapışıp hareketlerini kısıtlayan etekler de giymiyordu.

Tam da bu sıralarda Sarkıkkulak'ta hafiften yanımızdan uzaklaşma tavrı baş gösterdi. Annemin yaşadığı ağacın o taraflara daha sık gider oldu. Cazgır kardeşimden hoşlanmaya başlamıştı; Çalçene de bu duruma ses çıkarmıyordu. Ayrıca o civarda tekeşli çiftlerin çocukları bulunuyor, Sarkıkkulak da o gençlerle oynuyordu.

Tezcanlı'yı onların arasına asla sokamadım. Ne zaman onları ziyarete gitsem Tezcanlı arkada kalır, sonra da ortadan kaybolurdu. Bir keresinde onu ikna etmek için çok ısrar ettiğimi hatırlıyorum. Önce arkasına doğru endişeli bakışlar attı, sonra da geri kaçıp bulunduğu ağaçtan beni yanına çağırdı. Böylece Sarkıkkulak yeni arkadaşlarının yanına gittiğinde ona eşlik etmez oldum. Tezcanlı ile son derece iyi arkadaş olmamıza rağmen ne kadar uğraşırsam uğraşayım, ağaç evini asla bulamadım. Kuşkusuz eğer o olay olmasaydı kısa süre sonra çift olacaktık çünkü ikimiz de birbirimizden hoşlanıyorduk ama olanlar oldu.

Bir sabah Tezcanlı ortalıkta yokken Sarkıkkulak'la beraber göletin ağzında kütüklerle oynuyorduk. Kıyıdan yeni açılmıştık ki öfkeli bir kükremeyle ödümüz koptu. Kızılgöz'dü bu. Kıyıda yığılmış kalasların ucuna çömelmiş, bütün nefretiyle bize ters ters bakıyordu. Çok korktuk, çünkü bulunduğumuz yerde kaçıp sığınabileceğimiz dar ağızlı bir mağara yoktu. Güvenliğimizi sağlayan şey aramızdaki yedi sekiz metrelik suydu ama bu durum cesaretimizi toplamamıza yetti.

Kızılgöz ayağa kalkıp kıllı göğsünü dövmeye başladı. Biz, yan yana duran iki kütüğe binmiş, ona gülüyorduk. Önceleri cansız, korkulu şekilde gülerken, zaman geçip bize bir şey yapamayacağından emin oldukça taşkın kahkahalar atmaya başladık. Bize müthiş öfkelenmişti ama dişlerini gıcırdatmaktan başka da elinden bir şey gelmiyordu. Biz de güvende olduğumuzu sanarak onunla iyice bir alay ettik. Ne kadar da kıt görüşlüymüşüz; biz işte, Halk.

Kızılgöz ansızın göğsünü dövmeyi ve dişlerini gıcırdatmayı bırakıp kalasların üzerinden kıyıya atladı. Bizim eğlencemiz o anda yerini şaşkınlığa bıraktı. Kızılgöz intikamını almaktan bu kadar kolay vazgeçecek biri değildi. Olacakları korkuyla beklerken tir tir titriyorduk. Ellerimizle kendimizi ilerletip oradan uzaklaşmak aklımıza gelmemişti. Bir sıçrayışta tekrar geldiğinde koca eli ıslak çakıl taşlarıyla doluydu. Daha büyük, örneğin bir iki kiloluk taşlar bulamadığına çok memnunum çünkü ondan sadece altı yedi metre uzaktaydık ve bizi kolaylıkla öldürebilirdi o koca taşlarla.

Yine de içinde bulunduğumuz tehlike azımsanacak gibi değildi. Vın! Küçük bir çakıl taşı, neredeyse bir kurşun hızıyla vınlayarak hemen yanımızdan geçti. Sarkıkkulak'la birlikte deli gibi ellerimizle kürek çekmeye başladık. Vız, vın, küt! Sarkıkkulak acıyla çığlık attı. Çakıl taşı, omuzlarının arasına isabet etmişti. Sonra bir tane de bana geldi ve ben de acıyla bağırdım. Bizi kurtaran şey, Kızılgöz'ün cephanesinin tükenmesi oldu. Yeni taşlar almak üzere çakıl yatağına doğru yerinden fırladığında biz de Sarkıkkulak'la kürek çekerek biraz uzaklaştık.

Elindeki taşları bitiren Kızılgöz'ün tekrar tekrar gidip yeni cephaneyle dönmesine ve etrafımızda sürekli vınlayan taşlara rağmen yavaş yavaş onun menzilinden çıktık. Göletin ortalarında hafif bir akıntı vardı ve biz heyecandan farkında olmasak da bu akıntı bizi nehre doğru sürüklüyordu. Biz ellerimizle kürek çekerek ilerledikçe Kızılgöz de kıyı

boyunca takip ederek bize mümkün olduğunca yaklaşmaya çalışıyordu. Sonra biraz daha büyük taşlar buldu. Bu ağır taşlar onun menzilini de uzattı. Hele bir tanesi, en azından iki buçuk kiloluk bir taş benim kütüğün kenarında patlayınca bir düzine kıymığın kopup ateş saçan iğneler gibi bacağıma saplanmasına neden oldu. Taş bana isabet etseydi kesin ölmüştüm.

Sonra nehrin akıntısına yakalandık. Ellerimizle o kadar çılgınca kürek çekiyorduk ki bu durumu bizden önce Kızılgöz fark etti. Bizim için ilk uyarı, onun zafer çığlığıydı. Nehrin akıntısının göletin suyuyla birleştiği yerde küçük girdaplar oluşuyordu. Bu girdaplar suyun üzerinde zor duran kütüklerimizi yakalayıp ileri geri, sağa sola döndürüyordu. Biz de ellerimizle kendimizi ilerletmeyi bırakıp bütün gücümüzü kütükleri yan yana tutmak için harcadık. Bu arada Kızılgöz'ün bombardımanı devam ediyor, sağımıza solumuza düşen koca koca taşlar üstümüze su sıçratmakla kalmıyor, hayatımızı da tehdit ediyordu. Kızılgöz bizim o halimizden acımasızca zevk alıyor ve vahşi çığlıklarıyla bu hazzı ifade ediyordu.

Neyse ki göletle birleştiği yerin oralarda nehir keskin bir dönüş yapıyor ve akıntı karşı kıyıya yöneliyordu. Dolayısıyla biz de hızla o tarafa, yani nehrin kuzey kıyısına sürüklenirken aynı zamanda da akıntı yönünde gidiyorduk. Böylece kısa süre içinde Kızılgöz'ün menzilinden çıktık. Onu son gördüğümüzde nehre doğru burun yapmış uzak bir noktada zıplayıp duruyor ve zafer çığlıkları atıyordu.

İki kütüğü yan yana tutmak dışında Sarkıkkulak'la bizim yaptığımız bir şey olmadı. Artık kaderimize boyun eğmiştik. Hemen hemen otuz metre ilerideki kuzey kıyısına doğru sürüklendiğimizi anlayana kadar da bu teslimiyet içindeydik. Sonra oraya varmak için ellerimizle kürek çekmeye başladık. Burada akıntı tekrar güney kıyısına doğru dönüyordu ama nehrin en dar ve en hızlı olduğu yerde ellerimizle kürek

çekip kütüklerimize hız kazandırdığımız için akıntıdan kurtulduk. Daha ne olup bittiğini anlamadan akıntının etkisinden çıkmış, sakin bir girdaba girmiştik.

Kütüklerimiz yavaş yavaş sürüklenip sonunda usulca kıyıya vurdu. Sarkıkkulak'la birlikte sürünerek kıyıya çıktık. Kütükler girdabın etkisiyle sürüklenip tekrar akıntıya kapıldı. Sarkıkkulak'la birbirimize baktık ama bu sefer gülmedik. Yabancı topraklardaydık. Ayrıca buraya nasıl geldiysek aynı şeyleri yapıp tekrar kendi topraklarımıza geçebileceğimizi de henüz aklımıza getirememiştik.

Aslında bir nehri nasıl geçeceğimizi öğrenmiştik ama bunu bilince çıkaramamıştık. Oysa Halk'tan kimse henüz böyle bir şey yapmamıştı. Halk'ın, nehrin kuzey kıyısına ayak basan ilk ve eminim ki son üyeleri bizdik. Daha sonraki bir tarihte bunu yapmış olduklarına kuşku yoktur, ama Ateş İnsanlarının göçü ve bunun sonucu olarak Halk'ın hayatta kalan üyelerinin göçü, evrimimizi asırlarca geciktirmiştir.

Aslında Ateş İnsanlarının göçünün ne büyük felaketlere yol açtığını tam olarak dile getirmenin imkânı yok. Şahsen bu göçün Halk'ı imha ettiğini; gelişip insana doğru evrilebilecek daha düşük bir yaşam formu sınıfı olan Halk'ın bu şekilde erken budandığını, nehrin denize kavuştuğu yerde kükreyen dalgaların içinde eriyip yok olduğunu düşünmüşümdür. Kuşkusuz olaylar bu şekilde sonuçlanmışsa, benim durumuma dair bir açıklama yapmak gerekiyor. Ama hikâyemde yine ileri gittim; anlatacaklarım bittiğinde, gereken açıklama yapılmış olcaktır.

XII. Bölüm

Sarkıkkulak'la nehrin kuzeyinde ne kadar gezindiğimizi bilmiyorum. Issız bir adaya çıkmış denizciler gibiydik, eve dönme şansımız kalmamıştı. Sırtımızı nehre dönüp haftalar ve aylar boyunca Halk'tan kimsenin bulunmadığı yabani topraklarda maceralı yolculuklar yaptık. Bu seyahatimizi baştan sona anlatmam benim için hayli zor, her geçen gün de imkânsızlaşıyor. O haftalara ilişkin hatıralarım çoğunlukla puslu ve belirsiz ama yine de arada sırada olup biten bazı şeylere dair canlı görüntüler oluşuyor zihnimde.

Özellikle de Uzun Göl ile Uzak Göl arasındaki dağlarda çektiğimiz açlığı ve çalılıkların içinde uyurken yakaladığımız buzağıyı hatırlıyorum. Bir de Uzun Göl ile dağların arasındaki ormanda yaşayan Ağaç İnsanları var. Zaten bizi kovalayarak dağlara doğru sürenler, ta Uzak Göl'e kadar gitmemize neden olanlar da onlardı.

Nehirden ayrıldıktan sonra ilkin batıya yönelip sazlıkların içinden akan küçük bir dereye kadar geldik. Kuzeye dönüp sazlığın sınırı boyunca birkaç gün yürüyünce Uzun Göl adını verdiğimiz göle vardık. Gölün yiyeceğin bol olduğu üst kıyısında biraz zaman geçirdik. Sonra bir gün ormanda Ağaç İnsanlarıyla başımız belaya girdi. Bu yaratıklar, kuyruksuz vahşi maymunlardan öte bir şey değillerdi. Yine de bizden pek farklı değillerdi. Doğru, bize göre daha kıllılardı;

bacakları biraz daha eğri büğrü, gözleri azıcık daha küçük, boyunları bir gıdım daha kısa ve kalındı; burun delikleri suratın içine gömülmüş deliklere bizimkilerden daha fazla benziyordu. Öte yandan onların da yüzlerinde, ellerinin ayalarında, ayaklarının tabanlarında kıl yoktu; bizim çıkardıklarımıza benzer sesler çıkarıyor ve o seslerle hemen hemen bizimle aynı şeyleri anlatıyorlardı. Sonuç itibarıyla Ağaç İnsanları ile bizim Halk birbirinden o kadar da farklı değildi.

O pörsümüş, kavruk kalmış, mahmur bakışlı ve sendeleyen ufak tefek ihtiyarı önce ben gördüm. Onu avlamak bizim hakkımızdı. Bizim dünyamızda kendi türünüzden olmayana acımazdınız ve o bizim türümüzden değildi. Ağaç İnsanlarının bir üyesiydi ve çok yaşlanmıştı. Bir ağacın dibinde oturuyordu. Belli ki bu onun ağacıydı çünkü dalda o gece uyuduğu eğri büğrü yuvayı görebiliyorduk.

Onu Sarkıkkulak'a gösterince beraber üstüne atıldık. Ağaca tırmanmaya başladı ama çok yavaştı. Onu bacağından yakalayıp aşağı çektim. Sonra da işin eğlenceli kısmı başladı. Orasını burasını çimdikledik, saçını çektik, kulaklarını büktük, dallarla dürttük; bu arada gülmekten gözlerimizden yaşlar geliyordu. En gülüncü de boş öfkesiydi. Gençliğinin çoktan sönmüş korlarını canlandırmaya, yıllarla birlikte ölüp gitmiş kuvvetini geri getirmeye uğraşırken komik bir görüntü veriyordu: Vahşiliğini ve acımasızlığını gösterme niyetiyle yüzünü gerdiğinde tam tersine kederli bir suratla dökülmüş dişlerini ortaya seriyor, halsiz yumruklarıyla sıska göğsünü dövüyordu.

Üstüne üstlük bir de öksürüğü vardı; nefesi kesilip kuru kuru öksürürken etrafa tükürükler saçıyordu. Ne zaman ağaca çıkmaya çalışsa onu çekip aşağı indiriyorduk, sonunda zayıflığına teslim oldu ve oturup ağlamaya başladı. Bunun üzerine Sarkıkkulak'la ben de kollarımızı birbirimize dolayıp yanına oturduk ve onun bu perişan haline kahkahalarla gülmeye başladık.

İhtiyar ağlarken inlemeye başladı, oradan feryada geçti ve sonunda bir çığlık koparmayı başardı. Bizi uyaran bu çığlık, susturmaya ne kadar gayret ettiysek giderek yükseldi. Sonra ormanın içlerinden, fazla da uzak olmayan bir yerlerden kulağımıza "Goek! Goek!" diye bir ses geldi. Buna farklı yerlerden aynı sesle karşılık verilirken uzaklarda bir yerlerden kocaman, kalın bir "Goek! Goek! Goek!" duyduk. Ayrıca içinde bulunduğumuz ormanın her yanından "Voo-voo!" sesleri yükseliyordu.

Sonra da bizi kovalamaya başladılar. Hiç bitmeyecek gibiydi. Bütün kabile daldan dala atlaya atlaya bizi takip ediyordu ve bir ara neredeyse yakalayacaklardı. Yere inmek zorunda kaldık çünkü toprak üzerinde onlara göre daha avantajlıydık, zira onlar hakikaten Ağaç İnsanlarıydılar ve ağaç üzerinde bizden daha hızlıydılar ama biz de yerde onları geride bırakıyorduk. Uluyarak, bağırıp çağırarak peşimize düşen kabilenin önünde, kuzeye doğru topukladık. Açık alanlarda arayı açıyorduk ama tekrar ağaçların arasına girdiğimizde bize yetişiyorlardı; hatta birkaç kere ellerinden kıl payı kurtulduk. Kovalamaca sürdükçe, onların da bizi kendi türlerine ait görmediklerini ve bize acıma göstermeyeceklerini daha iyi anladık.

Kovalamaca saatlerce sürdü. Ormanın sonu yok gibiydi sanki. Mümkün olduğunca ağaçsız, açık alanlara çıkmaya çalışıyorduk ama bu alanlardan sonra hep daha sık bir orman çıkıyordu karşımıza. Ellerinden kurtulduğumuzu düşünüp, dinlenmek için biraz oturduğumuz da oldu, ama daha nefesimiz düzelmeden o nefret dolu "Voo-voo!" çığlıklarını, korkunç "Goek! Goek!"leri duyuyorduk. Bu son ses, bazen vahşi bir "Ha ha ha ha haaa!" ile sona eriyordu.

Sonuçta bütün orman boyunca öfkeden köpürmüş Ağaç İnsanları tarafından bu şekilde kovalandık. Sonunda, akşamüstüne doğru yamaçlar giderek yükselmeye, ağaçlar ise küçülmeye başladı. Sonra da dağların çimlerle kaplı etekleri-

ne geldik. İşte bizim arayı açabileceğimiz yerler buralardı ve Ağaç İnsanları takiplerine son verip ormanlarına geri döndü.

Rüzgâra açık dağlarda sert bir iklim hâkimdi; o öğleden sonra üç kez ormana dönmeye çalıştık. Ama Ağaç İnsanları orada bekliyorlardı ve bizi tekrar dışarı sürdüler. Sarkıkkulak'la birlikte o geceyi çalıdan biraz hallice, cüce bir ağacın üzerinde geçirdik. Hiç güvende değildik; tesadüfen oralarda bulunan bir yırtıcıya kolayca av olabilirdik.

Sabahleyin Ağaç İnsanlarına karşı yeni edindiğimiz saygıdan ötürü yüzümüzü dağlara döndük. Herhangi bir planımızın, hatta bırakın planı, bir fikrimizin bile olmadığına eminim. Sadece kaçtığımız tehlike sürüklüyordu bizi bu yöne. Dağlardaki dolaşmalarımızdan aklımda sadece sisli görüntüler var. O rüzgârlı topraklarda günlerce kaldık, bizim için son derece yeni ve yabancı olan bu yerlerde çok sıkıntı çektik, çok da korktuk. Ayrıca önceleri soğuktan, sonraları da açlıktan çok çektik.

Kayaların, gürül gürül akan köpüklü akarsuların, büyük bir gürültüyle dökülen çağlayanların dışında bir şey olmayan, ıssız bir memleketti oralar. Devasa kanyonlara, derin geçitlere tırmanıp indik ama gittiğimiz her noktada gözlerimizin önüne yayılan tek görüntü, her yönde sıra sıra uzanan, bitmek tükenmek bilmeyen dağlardı. Geceleri dar kaya oyuklarında ve inlerde uyuduk; soğuk bir geceyi de ağaca benzeyen ince uzun bir kayanın tepesine tüneyerek geçirdik.

Sonunda bir gün, sıcak öğle saatlerinde, açlıktan artık gözlerimiz kararmış haldeyken iki havza arasındaki sırta ulaştık. Dünyanın omurgasının bu yüksek noktasında durup giderek alçalan dağ silsilesinin üzerinden kuzeye doğru baktığımızda uzaklarda bir göl dikkatimizi çekti. Suları güneşin altında parlayan gölün etrafındaki düz çayırlığı, doğusundaysa geniş bir ormanın karanlık ağaç hattını gördük.

Göle varmamız iki gün sürdü. Artık açlıktan iyice bitap düşmüştük ama göl kıyısındaki bir çalılığın içinde güvenle

uyuyan küçük bir buzağıya rastladık. Bir canlıyı ellerimizden başka bir şeyle öldürmeyi bilmediğimiz için hayli uğraştık. Karnımızı tıka basa doyurduktan sonra kalan etleri doğudaki ormana taşıyıp bir ağacın üzerinde sakladık. Ama o ağaca bir daha hiç dönmedik çünkü kaynağını Uzak Göl'den alan bir derenin kıyıları, yumurtlamak için denizden oraya kadar gelen alabalıklarla doluydu.

Gölün batısında geniş bir çayırlık uzanıyor ve burada büyük bir bizon ve yaban öküzü sürüsü otluyordu. Ayrıca çok sayıda vahşi köpek sürüsü olduğu ve hiç ağaç bulunmadığı için bizim açımızdan güvenli bir yer sayılmazdı. Kuzeye doğru günlerce dereyi izledik. Neden öyle yaptık bilmem ama sonra birden dereden ayrılıp önce doğuya, ardından da büyük bir ormanın içinden güneydoğuya doğru ilerledik. Niyetim yolculuğumuzun ayrıntılarıyla sizi sıkmak değil; sonunda Ateş İnsanlarının topraklarına nasıl vardığımızı göstermek istiyorum.

Bir nehre geldik ama bunun bizim nehir olduğunu bilmiyorduk. Yönümüzü kaybedeli o kadar çok olmuştu ki artık kaybolduğumuzu kabul etmiştik. Bugünden geriye baktığımda hayatlarımızın ve kaderlerimizin nasıl da en küçük rastlantılara bağlı olduğunu açıkça görüyorum. O nehrin bizim nehrimiz olduğunu bilmiyorduk, bunu anlamamızın bir yolu yoktu. O nehri tekrar geçmemiş olsaydık büyük olasılıkla sürümüzün yanına asla dönemezdik ve doğmasına binlerce asır olan modern ben, doğmazdım.

Sarkıkkulak da, ben de geri dönmeyi çok istiyorduk. Yolculuğumuz sırasında evimizi özlemiş, kendi türümüzün ve yaşadığımız toprakların hasretini çekmiştik. Ayrıca sık sık yumuşak sesler çıkaran Tezcanlı'yı hatırlıyor, kimsenin bilmediği bir yerde tek başına yaşayan bu genç dişiyle birlikte olmaktan ne kadar hoşlandığımı düşünüyordum. Onu hatırladığımda sanki içime bir açlık duygusu çöküyor, karnımı doyurduğumda bile bu duygu gitmek bilmiyordu.

Neyse, şimdi tekrar nehre dönelim. Yiyecek boldu; en çok yemiş topluyor, sulu sulu, leziz kökler yiyorduk. Günler boyunca nehir kıyısında oynadık, oralarda oyalandık. Sonra Sarkıkkulak'ın aklına o fikir geldi. Fikrin aklına gelmesi, gözle görülür bir süreçti. Gördüm. Gözlerine acılı ve huysuz bir ifade yerleşti, kafası karışmış gibiydi. Sonra, sanki yeni yeni gelişen fikir ellerinden kayıp gitmiş gibi bakışları bulandı. Bunun ardından fikri devam ettirdiğini, ona yeniden hâkim olduğunu gösteren o acılı ve huysuz ifade tekrar geldi. Önce bana, sonra nehre, sonra da nehrin karşı kıyısına baktı. Konuşmaya çalıştı ama bu düşünceyi ifade edebileceği sesleri çıkaramıyordu. Ağzından anlamsız sesler çıkınca ben de gülmeye başladım. Buna öfkelendi, ansızın beni tutup sırtüstü yere attı. Eh, tabii ki dövüşmeye başladık, sonra onu kovaladım, bir ağaca çıktı, eline uzunca bir dal aldı, yakalamak için yanına çıkmak istediğim her seferinde beni dürtüp durdu.

Aklına gelen fikrin ışığı titreyerek söndü. Bu fikri ben bilmiyordum, o da hatırlamıyordu. Ancak ertesi sabah aklında tekrar uyandı. Bu fikrin bu kadar ısrarla varlığını sürdürmesinin nedeni, muhtemelen yaşadığı topraklara dönme içgüdüsüdür. Nedeni her neyse fikir aklında duruyordu, hatta daha da netleşmişti. Beni suya, kıyıya vurmuş bir kütüğün durduğu yere götürdü. Göletin ağzında yaptığımız gibi kütüklerle oynamak istediğini sandım. Kıyının aşağısından başka bir kütük getirmesini izlerken bile bu fikrim değişmemişti.

Ancak yan yana getirip bu halde tuttuğumuz kütüklerin üstüne binip elleriyle bizi akıntıya doğru ilerlettiğinde niyetini öğrenebildim. Bir ara durup, eliyle karşı kıyıyı işaret etti ve bir yandan da yüksek perdeden cesaret verici sesler çıkararak kürek çekmeye devam etti. Ne demek istediğini anladım ve beraberce ellerimizle kuvvetli bir şekilde kürek çekmeye başladık. Güçlü akıntı bizi aldı, nehrin güney kı-

yısına doğru götürdü ama kıyıya çıkmamıza izin vermeden tekrar kuzey kıyısına doğru savurdu.

Bu noktada aramızda anlaşmazlık çıktı. Kuzey kıyısına bu kadar yaklaşmışken ben o tarafa doğru kürek çekmeye başladım. Sarkıkkulak ise bizi güney kıyısına doğru götürmeye çalışıyordu. Biz iki kıyıya da yanaşamıyor, kütükler ha bire daireler çiziyor, bu arada akıntı yönünde sürüklenirken ormanı bir görüp bir gözden kaçırıyorduk. Birbirimizle dövüşebilecek konumda değildik. Kütükleri bir arada tutmak için ellerimizi ve ayaklarımızı bırakmamak gerektiğini biliyorduk. Ama akıntı bizi yeniden güney kıyısına doğru sürükleyene kadar birbirimize carcar bağırıp çağırmaktan geri durmadık. Bu durumda en yakın hedefimiz güney kıyısı olmuştu ve barışmış olarak, beraberce kendimizi güney kıyısına doğru ilerlettik. Küçük bir girdabın içinden geçip kıyıya vardık ve doğruca kendimizi ağaçların üzerine atıp etrafı keşfe başladık.

XIII. Bölüm

Nehrin güney kıyısındaki ilk günümüzde karanlık basana kadar Ateş İnsanlarını görmedik. Sarkıkkulak'la benim geceyi geçirmek için seçtiğimiz ağaçtan fazla uzakta olmayan bir yerde kamp kuran bir grup avcıydı herhalde gördüklerimiz. Ateş İnsanlarının sesleri önce bizi telaşa düşürdü, ama sonra, karanlık çöktüğünde dikkatimizi çeken şeyse ateş oldu. Tedbiri elden bırakmadan, büyük bir sessizlik içinde ağaçtan ağaca sürünerek ortamı rahatlıkla izleyebileceğimiz bir yere geldik.

Ateş, nehrin yakınlarında, ağaçların arasındaki bir açıklıkta yanıyordu. Etrafında da beş altı Ateş İnsanı vardı. Sarkıkkulak ansızın kolumu tuttu; titrediğini hissedebiliyordum. Daha dikkatli baktığımda yıllar önce Kırıkdiş'i vurup ağaçtan düşüren kırışık yüzlü yaşlı avcıyı gördüm. Ayağa kalkıp ateşe odun atmak için yürürken topalladığına dikkat ettim. Yarası neyse, kalıcı bir şey olmalıydı. Son gördüğümden bu yana yüzü daha da kuruyup kırışmış, sakalları iyice beyazlamıştı.

Öteki avcılarsa gençti. Yanlarında yerde duran yaylarına ve oklarına dikkat ettim; bunların nasıl silahlar olduğunu iyi biliyordum. Ateş İnsanları, bellerinin etrafına ve omuzlarına hayvan derisi sarınmışlardı. Kollarında ve bacaklarında kıl yoktu, ayaklarınaysa bir şey giymemişlerdi. Daha önce söy-

lediğim gibi bizim Halk kadar kıllı değillerdi. Kafaları fazla büyük değildi, alınlarının geriye doğru eğiminin derecesi konusunda, aramızda az bir fark vardı.

Bizim vücudumuz onlara göre daha öne eğik, hareketlerimizse onlardan daha esnek ve canlıydı. Omurgaları, kalça eklemleri ve dizleri bizden daha katı gibi görünüyordu. Kolları bizimkiler kadar uzun değildi, yürürken elleriyle her iki yanda yere dokunup denge sağladıklarını görmedim. Kasları bizimkilere göre daha yuvarlak ve simetrik, yüzleriyse bizden daha hoş görünümlüydü. Burun delikleri aşağı doğru açılıyordu; burun kemerleri daha iyi gelişmişti, bizimki gibi çökük veya ezik değildi. Dudakları bizimkiler kadar gevşek ve sarkık değildi, köpekdişleri ise koca hayvan dişlerine fazla benzemiyordu. Öte yandan kalçaları bizimkiler gibi inceydi ve vücut ağırlıkları bizden çok farklı değildi. Genel olarak bakıldığında, bizimle onlar arasındaki fark, bizimle Ağaç İnsanları arasındaki farktan daha azdı. Belli ki bu üç tür birbiriyle akrabaydı, hem de o kadar uzak olmayan akrabalardı.

Etrafında oturdukları ateş özel bir çekim yaratıyordu. Sarkıkkulak'la birlikte alevleri ve dumanı seyrederek saatlerce oturduk. Hele de ateşe yeni odun attıklarında göğe yükselen kıvılcım selleri bizi büyülemişti. Daha da yaklaşmak, ateşe iyice yakından bakmak istiyordum ama mümkün değildi tabii. Açıklığın kenarındaki bir ağacın çatalının üzerine tünemiştik ve bizi keşfetmeleri gibi bir tehlikeye atılmamız söz konusu olamazdı.

Ateş İnsanları ateşin başına oturdular ve başlarını öne eğip dizlerine dayayarak uykuya daldılar. Deliksiz bir uyku uyumuyorlardı. Uyurken kulaklarını hareket ettiriyorlardı, huzursuzlardı. Arada sırada içlerinden biri kalkıp ateşe odun atıyordu. Ormandaki bu ışık çemberinin çevresindeki karanlığın içindeyse yırtıcılar geziniyordu. Sarkıkkulak'la ben onları seslerinden tanıyabiliyorduk. Vahşi köpekler oralardaydı, sonra bir sırtlan vardı, hatta bir ara havlama ve

hırlama sesleri o kadar arttı ki çember halinde uyuyan bütün Ateş İnsanları uyandı.

Bir keresinde de bir erkek, bir de dişi aslan bizim bulunduğumuz ağacın altında durup kalkmış tüyleriyle gözlerini dikip onları izlediler. Erkek aslan bir an önce gidip onları mideye indirmek istercesine dudaklarını yalıyordu ve bu yüzden asabiydi. Ama dişi aslan daha dikkatliydi. Zaten bizi keşfeden de o oldu. Altımızda durup kokumuzla kıpırdaşan burun delikleri eşliğinde sessizce bizi süzdüler. Sonra homurdanarak ateşe bir daha baktılar ve dönüp ormanın içinde kayboldular.

Sarkıkkulak'la ben hayli uzun bir süre boyunca orada kalıp izledik. Arada sırada ağır vücutların çalıların içinde çıkardığı bazı çıtırtılar duyuyor, diğer taraftaki karanlıktan, çemberin karşısından, alevin ışığında parıldayan gözler görebiliyorduk. Uzaktan gelen bir aslan kükremesi duyduk ve ardından su kenarında yakalanmış bir hayvanın çığlığıyla suları sıçrata sıçrata çırpınışı geldi kulağımıza. Ayrıca nehrin oralarda gergedanların koca sesleriyle homurdandıklarını işitiyorduk.

Sabah, uykumuzu aldıktan sonra, sürünerek tekrar ateşin oraya gittik. Ateş İnsanları gitmişti ama ateş hâlâ için için yanıyordu. Önce gittiklerinden iyice emin olmak için ormanda keşif yaptık, sonra da dönüp ateşin başına geldik. Neye benzediğini görmek istiyordum, parmaklarımla bir köz tuttum. Anında bırakırken acı ve korkuyla öyle bir çığlık atmışım ki Sarkıkkulak deli gibi en yakın ağaca koştu; onun kaçışı beni de iyice korkuttu ve ben de onu takip ettim.

Sonraki sefer daha dikkatliydik, közleri tutmadık. Ateş İnsanlarını taklit etmeye başladık. Ateşin başına oturduk, başlarımızı dizlerimize dayayıp uyuyor gibi yaptık. Sonra onların tarzında birbirimizle konuşarak, konuşmaya benzeyen anlamsız sesler çıkararak onların konuşmalarını taklit ettik. İhtiyar avcının elindeki çubukla ateşi karıştırdığını

gördüğümü hatırladım. Ben de elime bir sopa alıp ateşi karıştırdım, beyaz külleri ve közleri evirip çevirdim. Çok eğlenceli bir şeydi ama kısa süre içinde ikimizin üstü de bembeyaz küllerle kaplandı.

Ateşi canlandıran Ateş İnsanlarını taklit etmemiz kaçınılmaz bir şeydi. Önce ateşe küçük dal parçaları atarak denedik bunu. Başarmıştık. Alevler canlanıp dallar çatırdayınca sevinç nidaları atıp danslar ettik. Sonra giderek daha büyük dallar atmaya başladık. Daha çok, daha büyük odunlar atarak sonunda devasa bir ateş elde ettik. Etrafta heyecanla koşuşturuyor, ormandan koca koca kuru dalları sürükleyip getiriyorduk. Alevler giderek yükseldi, dumanlar ağaçların boyunu geçti. Müthiş çatırtılar, kütürtüler, gürültüler geliyordu ateşten. Şimdiye kadar kendi ellerimizle yaptığımız en anıtsal şey buydu; büyük bir gurur duyuyorduk. Beyaz cücelere benzer halimizle kontrolden çıkmış alevlerin önünde dans ederken, biz de Ateş İnsanıyız diye düşünüyorduk.

Yerdeki kuru yapraklarla dalların tutuştuğunu fark etmemiştik. Sonra bir anda açıklığın kenarındaki büyük ağaçlardan biri alevlere büründü.

Korkulu gözlerle ağaca baktık. Sıcak yüzünden biraz geri çekildik. Bir başka ağaç, sonra bir başkası, ardından beş altı tanesi alev aldı. Korkuyorduk. Canavar ipini koparmıştı. Ateş çemberi etrafımızdaki her şeyi yutup bizi kuşatırken korkuyla yere çöktük. Sarkıkkulak'ın bir şeyi anlamadığı zaman bakışlarına yerleşen o sıkıntılı ifade yine gözlerindeydi. Eminim benim gözlerimde de aynı ifade vardı. Birbirimize sarılıp iyice sokulduk ve alevler bize ulaşıp yanan kıllarımızın kokusu burnumuzu doldurucaya kadar öyle kaldık. Sonra fırlayıp alevlerin arasından geçtik ve batıya, ormana doğru kaçtık; koşarken bir yandan da arkamıza bakıp gülüyorduk.

Gün ortasında bir kıstağa geldik. Sonradan anladığımıza göre kıstak, geniş bir kıvrımla dönerek neredeyse tam bir daire çizen nehir tarafından oluşturulmuştu. Kısmen orman-

la kaplı bir dizi alçak tepe, kıstağı boydan boya kaplamıştı. Bu tepelere çıkıp geriye, ormana doğru baktığımızda şiddetlenen rüzgârın etkisiyle doğuya doğru yayılan alev denizini gördük. Nehri izleyerek batıya doğru yolumuza devam ettiğimizdeyse daha ne olduğunu anlayamadan kendimizi Ateş İnsanlarının yerleşim yerinin ortasında bulduk.

Yerleşim, mükemmel bir stratejik seçimdi. Kıvrım yapan nehir tarafından üç taraftan çevrilmiş bir yarımadaydı. Sadece bir tarafına karadan ulaşılabilirdi. Burası da o dar kıstaktı ve birkaç alçak tepe doğal bir koruma oluşturuyordu. Dünyanın geri kalan kısmından fiilen kopmuş Ateş İnsanları bu yerleşimde uzun süre yaşamış ve yüksek bir refah düzeyine ulaşmış olmalıydı. Aslında bizim Halk'a türlü musibetler getiren Ateş İnsanlarının göçüne neden olan şeyin de bu bolluk olduğunu düşünüyorum. Kendi habitatlarının sınırları dahilinde artık rahatlık içinde yaşayamayacak nüfusa, bu bolluk sayesinde ulaşmış olmalılar. Yayılıyorlardı ve bu yayılma esnasında bizim Halk'ı yerinden ettiler; bizim mağaralarımıza yerleşip, bizim işgal etmiş olduğumuz toprakları istila ettiler.

Sarkıkkulak'la kendimizi Ateş İnsanlarının kalesinde bulduğumuzda aklımızdan geçen şeyler bunlar değildi elbette. Aklımızda tek bir düşünce vardı, o da oradan uzaklaşmaktı, ama merakımıza boyun eğip köye şöyle bir bakmadan edemedik. Ateş İnsanlarının kadınlarını ve çocuklarını ilk kez görüyorduk. Kadınlar üzerlerine vahşi hayvanların postlarını giymişken çocuklar vücutlarının büyük kısmı çıplak halde koşuşturuyordu.

Bizim gibi Ateş İnsanları da mağaralarda yaşıyordu. Mağaraların önünde, hafif bir eğimle nehre doğru inen bir açıklık vardı ve o açıklıkta da bir sürü küçük ateş yanıyordu. Ateş İnsanları yemeklerini pişiriyor muydu, tam bilemiyorum. Sarkıkkulak'la ben onları yemek pişirirken görmedik. Yine de en basit şekilde pişiriyor olabileceklerini düşünüyorum. Onlar da bizim gibi sukabaklarıyla nehirden su taşıyorlardı.

Herkes oradan oraya gidip geliyor, kadınlarla çocukların tiz sesleri duyuluyordu. Ortalıkta oynayan çocuklar, aynı bizim Halk'ın çocukları gibi türlü haylazlıklar yapıyordu; zaten Ateş İnsanlarının çocuklarıyla bizim Halk'ın çocukları arasındaki benzerlik, yetişkinler arasındaki benzerlikten daha fazlaydı.

Sarkıkkulak'la orada fazla oyalanmadık. Biraz büyümüş çocukların bazılarının ok ve yay kullandıklarını görünce, gizlice ormanın daha sık olduğu bölgeye kaçıp nehre yöneldik. Orada bir katamaran bulduk; gerçek bir katamarandı, belli ki Ateş İnsanları tarafından yapılmıştı. Kütüklerin ikisi de düzgün ve küçüktü, sağlam kökler ve çaprazlama konmuş dal parçalarıyla birbirine bağlanmıştı.

Bu sefer fikir ikimizin de aklına aynı anda geldi. Ateş İnsanlarının topraklarından uzaklaşmak istiyorduk. Bu kütüklerin üzerinde nehri geçmekten daha iyi yolu olabilir miydi bunun? Hemen kütüklerin üzerine çıkıp suya sürdük. Ancak o anda bir şey katamaranı tutup akıntı yönünde savrularak şiddetle nehir kıyısına çarpmasına neden oldu. Hareketimiz öylesine şiddetli bir şekilde engellenmişti ki neredeyse suya düşecektik. Meğer katamaran, bükülmüş köklerden oluşan bir iple ağaca bağlıymış. Çözüp tekrar suya sürdük.

Kendimizi ilerletip akıntıya girdikten sonra akış yönünde nehrin o kadar uzak bir noktasına sürüklendik ki Ateş İnsanlarının yerleşim yerini tam olarak görebildik. O zamana kadar gözlerimiz karşı kıyıya sabitlenmiş, ellerimizle ha bire kürek çekerken kıyıdan gelen bir çığlık bizi uyardı. Etrafımıza bakındık. Ateş İnsanlarının birçok üyesi kıyıda toplanmış bize bakar, elleriyle bizi gösterirken daha da fazlası mağaralarından dışarı çıkıyordu. Biz oturup onları izlerken ellerimizle kendimizi ilerletmeyi unuttuk. Kıyıda büyük bir kargaşa vardı. Aralarından bazıları yaylarını gerip boşaltınca yakınlarımıza birkaç ok düştü ama arada çok büyük bir mesafe vardı.

Sarkıkkulak'la benim için büyük bir gündü. Bizim yaktığımız ateşin alevleri doğuya doğru gökyüzünün yarısını dumanlarla doldurmuştu. Ama biz burada, nehrin ortasında tamamen güvende, Ateş İnsanlarının yerleşim yerinin etrafını dolanıyorduk. Güney, güneydoğudan doğu ve hatta kuzeydoğu doğrultusunda gittikten sonra yine doğuya dönüp, güneydoğu ve güney yapıp ardından batıya yönelip, iki büyük kıvrımla neredeyse bir düğüm çizen nehirde hızla ilerlerken, biz de Ateş İnsanlarına bakıp kahkahalarla gülüyorduk.

Batıya yönelip Ateş İnsanlarını hayli arkamızda bıraktıktan sonra gözlerimizin önünde tanıdığımız bir manzara belirdi.

Burası, su içmeye gelen değişik hayvanları izlemek için bir iki kere gezindiğimiz büyük su içme yeriydi. Ardında havuç tarlasının, onun da ardında mağaraların ve bizim sürünün yerleşiminin bulunduğunu biliyorduk. Hızla geride kalan kıyıya doğru ellerimizle kürek çekmeye başladık, çok geçmeden sürü tarafından kullanılan su içme yerlerine ulaştık. Su taşıyan birkaç kadın ve çocuk sukabaklarını dolduruyorlardı. Bizi görünce düşürdükleri sukabaklarından bir iz oluşturarak çılgın gibi patikalara doğru kaçıştılar.

Kıyıya çıktık ve tabii ki katamaranı bağlamayı aklımıza getirmeyince o da suda sürüklenip uzaklaştı. Büyük bir ihtiyatla bir patikadan sürünerek yukarı çıktık. Şuradan buradan dikkatle bize bakan tek tük kafalar dışında Halk tamamen deliklerine kaçmıştı. Kızılgöz de ortalıkta görünmüyordu. Evimize dönmüştük. O geceyi kayalığın tepesindeki kendi küçük mağaramızda geçirdik ama önce mağaramıza el koyan iki kavgacı veledi oradan atmamız gerekti.

XIV. Bölüm

Aylar gelip geçiyordu. Geleceğimizin dram ve trajedisine henüz vakit varken biz de bu arada kabuklarını kırdığımız yemişlerle yaşayıp gidiyorduk. Hatırlıyorum da o yıl kabuklu yemiş ne kadar boldu. Sukabaklarımıza yemişleri doldurup kırma yerlerine götürürdük. Kayaların arasındaki oyuklara koyar, elimize bir taş alıp kırar, sonra da hemen ağzımıza atardık.

Sarkıkkulak'la birlikte uzun ve maceralı seyahatimizden döndüğümüz yılın güzüydü, ardından gelen kış da ılımandı. Sık sık benim eski ağaç evin bulunduğu bölgeye gidiyor, yabanmersini bataklığıyla Sarkıkkulak'la birlikte su üstünde hareket etmeyi öğrendiğimiz göletin ağzı arasındaki araziyi sürekli araştırıyordum, ama Tezcanlı'nın izine rastlayamadım. Yer yarılmış, içine girmişti sanki. Oysa ben onu istiyordum. Daha önce de anlattığım gibi midem doluyken bile onu düşünürken fiziksel açlık olarak hissettiğim bu açlık beni zorluyordu. Ama bütün aramalarıma rağmen bir sonuç elde edemedim.

Bununla beraber mağaralardaki hayat hiç de tekdüze sayılmazdı. Öncelikle Kızılgöz'e dikkat etmemiz gerekiyordu. Sarkıkkulak ve ben küçük mağaramızda olduğumuz anlar dışında bir an bile huzur bulamazdık. Mağaranın girişini genişletmemize rağmen yine de içeri girerken zorlanıyorduk.

Arada sırada ihtiyaç oldukça yine genişletmemize karşın hâlâ Kızılgöz'ün o koca vücudunun sığamayacağı kadar dardı. Gerçi Kızılgöz bir daha mağaramızı hiç basmadı. Dersini almıştı; attığım taşın boynunda isabet ettiği yerdeki koca şişkinlik hâlâ duruyordu. Uzaklardan bile görülebilecek ölçüde büyük olan o şişkinlik hiç inmedi, öylece kaldı. Kendi ellerimle becerdiğim bu işi seyretmekten büyük zevk alır, hatta bazen, güvenli bir yerdeysem, o şişkinliği gördükçe gülerdim.

Gerçi Sarkıkkulak'la beni herkesin gözünün önünde parça parça etse yardımımıza kimse koşmazdı ama Halk, Kızılgöz'e karşı bizi tutuyordu. Bu duygu, büyük olasılıkla bize yönelik destekten çok ona olan nefreti ifade etmenin bir yoluydu ama nedeni ne olursa olsun, Kızılgöz yaklaştığında bizi uyarıyorlardı. İster ormanda, ister su içme yerlerinde, ister mağaraların önündeki açıklıkta olsun, hemen uyarılıyorduk. Böylece uzak atalarının zamanında çakılıp kalmış olan Kızılgöz'le aramızdaki kan davasında bir sürü göze sahip olmanın avantajını yaşıyorduk.

Bir keresinde Kızılgöz beni neredeyse yakalıyordu. Sabahın erken saatleriydi, Halk daha uyanmamıştı. Tam bir sürpriz saldırıydı. Mağarama çıkarken yolumu kesti. Daha ne olup bittiğini anlamaya fırsat bulamadan hemen ikili mağaraya daldım, hani Sarkıkkulak'ın kaçıp benden paçasını kurtardığı; Halk'ın iki üyesini avlamaya çalışırken Kılıçdiş'in bozguna uğradığı mağara. İki mağara arasındaki geçitten geçtiğimde Kızılgöz'ün beni takip etmediğini gördüm. Ama hemen sonra doğrudan bulunduğum mağaraya saldırdı. Ben geçitten bu sefer öbür mağaraya kaçınca o da dışarı çıkıp öteki mağaraya girip beni yakalamaya çalıştı. Benim tek yaptığım, geçitten tekrar öteki mağaraya geçmek oldu.

Sonunda peşimi bıraktığında aradan yarım gün geçmişti. O günden sonra da Kızılgöz ortaya çıktığında ikili mağaraya varacağımız kesinse kendi mağaramıza saklanmak için en

yukarılara kadar tırmanmamıza lüzum kalmadı. Yapmamız gereken tek şey gözümüzü Kızılgöz'den ayırmamak ve kaçış yolumuzu kapatmadığından emin olmaktı.

Kızılgöz o kış, son karısını taciz ve sürekli dayakla öldürdü. Uzak atalarının zamanından ileri gidememiş, ilkel biri olduğunu söyleyip duruyorum ya, aslında bu olay daha da beterdi, çünkü daha aşağı seviyede olan hayvanlar bile dişilerine böyle kötü davranmaz, onları öldürmez. Bu açıdan baktığımda atalarının zamanından beri ilerleme kaydedememiş olmasına rağmen Kızılgöz'ü insanoğlunun habercisi olarak görüyorum çünkü sadece insan türünün erkeği dişisini öldürür.

Beklendiği gibi karısı elden gidince Kızılgöz kendisine yeni bir dişi bulmaya karar verdi ve Şarkısöyler'i seçti. Şarkısöyler, ihtiyar İlik Kemiği'nin torunu, Kılsız'ın kızıydı. Gencecik bir dişiydi, en sevdiği şey alacakaranlıkta mağarasının ağzına oturup şarkılar söylemekti. Yenilerde de Çarpıkbacak'la eşleşmişti. Son derece sakin ve sessiz birisi olan Çarpıkbacak'ın etrafındakilerle ağız dalaşı bile yaptığı görülmemişti. Savaşçı biri değildi. Ufak tefek, ince yapılıydı ve bacaklarını bizler kadar etkin kullanamıyordu.

Kızılgöz'ün yaptığı hiçbir şey bu kadar zalimce olmamıştır. Günün sonuna doğruydu, ortalık sakindi, herkes mağaralarına tırmanışa geçmeden önce açıklık alanda bir araya gelmeye başlamıştı. Birden Şarkısöyler'in su içme yerlerinden birinden ayrılıp hızla koşarak patikadan yukarı çıktığını, peşinde de Kızılgöz'ün olduğunu gördük. Kocasına doğru koşuyordu. Zavallı Çarpıkbacak feci korkmuştu. Fakat bir kahramandı o. Ölümün üstüne geldiğini biliyordu ama kaçmadı. Dimdik durdu, bağırıp çağırdı, tüylerini kabarttı, diş gösterdi.

Kızılgöz öfkeyle kükredi. Halk'tan birinin kendisine bu şekilde karşı koymaya cesaret etmesi gururunu incitmişti. Elini uzatıp Çarpıkbacak'ı boynundan yakaladı. O da Kı-

zılgöz'ün koluna dişlerini geçiriverdi. Bir an sonra boynu kırılan Çarpıkbacak yerde can çekişiyordu. Şarkısöyler çığlıklar attı, bağırdı, çağırdı. Kızılgöz onu saçından tuttuğu gibi mağarasına doğru sürüklemeye başladı. Tırmanmaya başladıklarında da son derece kaba bir şekilde çekiştirip sürükleyerek mağarasına götürdü.

Son derece kızmış, deliye dönmüştük ve bu duygumuzu bütün şiddetimizle ifade ediyorduk. Göğüslerimizi döverek, tüylerimizi kabartarak, dişlerimizi gıcırdatarak öfkeyle bir araya toplandık. Topluluk içgüdüsünün teşvikini, sanki ortak bir eylem yapacakmışız gibi bir araya gelme, işbirliği dürtüsünü hissetmiştik. Bu ortak eylem ihtiyacı belli belirsiz biçimlerde bizi etkiliyordu. Ama bir türlü başaramıyorduk, çünkü bu ihtiyacı ifade etmenin bir yolunu bulamıyorduk. Hep beraber harekete geçip Kızılgöz'ü yok etmedik çünkü bunun için gereken kelime dağarcığından yoksunduk. Düşünce simgelerine sahip olmadığımız için zihnimizden en fazla belli belirsiz düşünce kırıntıları geçirebiliyorduk. Düşünce simgeleri son derece yavaş ve sancılı bir süreç içinde oluşturulacaktı.

Bilincimizde gölgeler gibi uçuşan belirsiz düşünceleri seslendirmeye çalışıyorduk. Kılsız, üst perdeden carcarlamaya başladı. Çıkardığı bu sesle Kızılgöz'e olan kızgınlığını ve ona zarar verme isteğini ifade ediyordu. Bu kadarını o yapabiliyor, biz de anlıyorduk. Ama içinde yükselen ortak hareket dürtüsünü ifade etmeye çalıştığı andan itibaren çıkardığı sesler anlamsızlaştı. Sonra yüzündeki bütün kıllar dikilmiş halde göğsünü döven Kocayüz de carcara başladı. Teker teker hepimiz bu öfke fırtınasına katıldık. İhtiyar İlik Kemiği bile pörsümüş dudaklarının arasından tükürükler saça saça çatlak sesiyle bir şeyler mırıldandı. Birisi eline bir sopa geçirip bir kütüğe vurmaya başladı. Hemen kendine bir ritim buldu. Bizim bağırış ve feryatlarımız da bilinçsiz olarak bu ritme uydu. Ritim bizi yatıştırdı; bir süre sonra öfkemizi unutmuş ve tüm canlılığımızla carcar meclisimizi oluşturmuştuk.

Carcar meclisleri, her şeyin bir neden-sonuç ilişkisi içinde birbirini izlediğini anlamaktan ne kadar uzak olduğumuzu mükemmelen ortaya koyuyordu. Ortak öfkenin ve işbirliği dürtüsünün bir araya getirdiği bizler, bu noktada, kaba bir ritmin tutturulmasıyla her şeyi unutmuştuk. Sosyal ve girişkendik; şarkılar söyleyip güldüğümüz bu meclisler bizi tatmin ediyordu. Bazı açılardan carcar meclisleri, ilk insanın kabile meclisiyle günümüzün milli meclislerini, hatta uluslararası düzeydeki meclis ve kongreleri akla getiriyor. Ama Genç Dünya'nın halkı olan bizler henüz konuşmayı bilmiyorduk ve ne zaman bir araya gelsek kendimizi önce bir ses ve gürültü karmaşasına kaptırıyor, o karmaşadan içinde gelecekteki sanatın esaslarını barındıran bir ritim birliği doğuyordu. O ritim, gelişmeye başlayan sanattı.

Tutturduğumuz bu ritimler uzun süreli olmazdı. Bulduğumuz bir ritmi kısa süre içinde kaybediyorduk ve yine aynı ritmi veya bir yenisini bulana kadar tam bir yaygara hüküm sürüyordu. Bazen de aynı anda beş altı tane farklı ritim oluyor, her ritmi destekleyen farklı gruplar diğerlerinin ritmini bastırmak için büyük bir gayretle çabalıyordu.

Ritim aralarında yaygara yaparken, her birimiz kendi kendimize yeterek, başka herkesi dışlayarak, kendi fikirlerimiz ve kendi irademizle dopdolu, tam da kendi evreninin merkezi olarak, o an itibarıyla etrafımızda sıçrayıp feryat eden bütün diğer evren merkezleriyle birlik duygusundan kopuk halde carcarlıyor, bağırıp gülüyor, tiz çığlıklar atıp dans ediyorduk. Sonra ritim geliyordu: Bir alkış, bir sopanın kütüğe vurması, birinin aynı sıklıkta tekrar tekrar zıplaması veya birinin yükseltip alçalttığı sesiyle düzenli olarak ve patlarcasına bir "A-bum, a-bum! A-bum, a-bum!" tutturması... her biri kendini benmerkezciliğe kaptırmış Halk üyeleri, teker teker bu ritme teslim oluyor ve kısa sürede hep beraber dans etmeye veya aynı şarkıyı söylemeye başlıyordu. Beraber

söylemeyi en çok sevdiğimiz şarkılardan biri "Ha-ah, ha-ah, ha-ah-ha", bir başkasıysa "Eh-vah, eh-vah, eh-vah-hah" idi.

Böylece tuhaf şekillere soktuğumuz suratlarımızla, ilkel dünyanın kasvetli alacakaranlığında çılgınca hoplayıp zıplayarak, fırıl fırıl dönerek, dengemizi kaybederek dans ettik; yaşadıklarımızı unutturan, birliğimizi sağlayan, tensel bir taşkınlık hali içinde kendimizden geçmemize neden olan şarkılar söyledik.

Öyle ki Kızılgöz'e duyduğumuz öfkeyi yatıştıran şey sanat oldu. Barındırdığı dehşetler konusunda gece tarafından uyarılana dek carcar meclisinin vahşi şarkılarını hep birlikte bağıra çağıra söyledik ve sonra yıldızlar ortaya çıkıp karanlık çökerken, birbirimize usulca seslenerek, ihtiyatla kayalardaki deliklerimize girdik.

Korktuğumuz tek şey karanlıktı. İçimizde filizlenen bir din, kafamızda görülmeyen bir dünyaya dair bir fikir yoktu. Sadece gerçek dünyayı biliyorduk ve korktuğumuz şeyler gerçek şeyler, somut tehlikeler, kanlı canlı yırtıcı hayvanlardı. Karanlıktan korkmamıza neden olanlar da onlardı zaten, çünkü karanlık demek, onların av zamanı demekti. İnlerinden o zaman çıkar, görünmeden pusuya yattıkları karanlığın içinden sökün ederek birimizin üstüne o zaman çökerlerdi.

Muhtemelen karanlığın gerçek sakinlerine karşı duyulan bu korkudan, zaman içinde gerçekdışı sakinlere duyulan korku gelişecek, görünmeyen sağlam ve güçlü bir dünyada doruğa çıkacaktı. Muhtemelen hayal gücü geliştikçe ölüm korkusu da artacak, sonunda Halk bu korkuyu karanlığa yansıtacak ve onu ruhlarla dolduracaktı. Sanırım Ateş İnsanları karanlıktan bu şekilde korkmaya başlamıştı bile. Bizim Halk'ın carcar meclislerini kısa kesip deliklerine kaçmasının nedeniyse Kılıçdiş, aslanlar ve çakallar, vahşi köpekler ve kurtlar; yani bütün o aç, et yiyen yırtıcılardı.

XV. Bölüm

Sarkıkkulak evlendi. Maceralı yolculuğumuzdan sonraki ikinci kıştı ve en beklenmedik şeydi. Bana hiçbir uyarıda da bulunmadı üstelik. Bir akşam alacakaranlığında kayalığı tırmanıp mağaramıza geldiğimde öğrendim. Mağaranın daracık girişinde sıkıştım ve öylece kalakaldım. İçeride bana yer yoktu. Sarkıkkulak ile dişisi mağaraya el koymuştu ve üstelik o dişi, benim üvey kız kardeşimden, üvey babam Çalçene'nin kızından başkası değildi.

Mağaraya zorla girmeye çalıştım. Ama sadece iki kişiye yetebilecek kadar yer ve içeride de iki kişi vardı. Ayrıca onlara karşı dezavantajlı bir konumda olduğumdan üstüm başım çizikler içinde, kıllarım yolunmuş vaziyette geri çekilmeye razı oldum. O geceyi ve sonraki birçok geceyi ikili mağarayı birbirine bağlayan geçitte uyuyarak geçirdim. Sahip olduğum tecrübeye göre burası oldukça güvenli bir barınaktı. Bizim Halk'tan iki kişi Kılıçdiş'ten, ben de Kızılgöz'den burada kurtulmuştuk, bu yüzden de iki mağara arasında gidip gelerek yırtıcı hayvanlardan kaçabileceğimi düşünüyordum.

Meğer vahşi köpekleri hesaba katmamışım. Benim geçebileceğim bütün deliklerden geçebilecek kadar inceydi onlar da. Bir gece kokumu alıp gelmişler. Neyse ki iki mağaraya da girmemişler, yoksa beni ele geçirirlerdi. Peşimde onlar, aradaki geçitten geçip öteki mağaradan dışarı fırladım. Kö-

pek sürüsünün kalanı orada duruyordu. Benim havaya sıçrayıp kayalara tutunarak tırmanmaya başlamamla onların beni yakalamak için atılması bir oldu. İçlerinden biri, sıska ve aç bir canavar, sıçrayışımın tam ortasında beni yakaladı. Dişlerini uyluk kaslarıma geçirdi, neredeyse beni çekip aşağıya indiriyordu. Ben canavarların geri kalanı da erişmesin diye onu üzerimden atmaya çabalamadan tüm gayretimle tırmanışıma devam ederken dişleriyle bana tutundu.

Ancak güvenli bir yere geldikten sonra dikkatimi kalçamdaki ıstıraba yönelttim. Kayalığın dibinde sıçrayıp havada ısırıklar atan, bağırıp çağıran sürüden dört metre kadar yükseldikten sonra köpeğin gırtlağına yapıştım ve sıkmaya başladım. Onu boğmam hayli zaman aldı. Arka pençeleriyle nice kılımı yolup postumu yırtarken bir yandan da beni kayalıktan aşağı düşürmek için bütün ağırlığıyla ittirip çekiyor, sarsıyordu.

Sonunda çenesi açıldı ve etimi bıraktı. Leşini kayalığın tepesine kadar taşıyıp Sarkıkkulak ile kız kardeşimin bulunduğu eski mağaramın önüne oturdum. Önce hayli heyecanlanan sürüden, neden olduğum rahatsızlık için işittiğim türlü hakarete katlanmak zorunda kaldım. Ama sonuçta intikamımı aldım. Arada sırada aşağıdaki köpek sürüsünün havlamaları hafifleyince tepelerine bir taş fırlatıp onları tekrar bağırtıyordum. Bunun üzerine sinirden küplere binen Halk, dört bir yandan hakaret yağdırmaya tekrar başlıyordu. Sabah köpeğin leşini Sarkıkkulak ve karısıyla paylaştım; sonraki birkaç gün boyunca ne sebze ne de meyve yedik.

Sarkıkkulak'ın evliliği iyi gitmiyordu, neyse ki çok uzun sürmedi. Bu süre içinde o da, ben de hiç mutlu değildik. Bir kere ben yalnız kalmıştım. Ayrıca küçük ve güvenli mağaramdan atılmanın sıkıntısını yaşıyordum; bu arada diğer genç erkeklerden biriyle arkadaşlık kurup beraber mağaraya çıkma yoluna da gitmemiştim. Sanırım Sarkıkkulak'la uzun dostluğum süresince ona alışmıştım.

Tabii ki ben de evlenebilirdim ve sürümüzde dişi kıtlığı çekilmeseydi büyük olasılıkla evlenirdim. Bu kıtlığın Kızılgöz'ün açgözlülüğü yüzünden meydana geldiğini söylemek yanlış olmadığı gibi onun sürümüzün varlığına yönelik ne kadar büyük bir tehdit oluşturduğu da buradan anlaşılabilir. Tabii bir de aklımdan çıkaramadığım Tezcanlı vardı.

Sonuç olarak Sarkıkkulak'ın evliliği süresince oradan oraya süründüm, her gece tehlike içinde uyudum ve asla rahat edemedim. Sonra Halk'tan biri ölünce dul kalan eşi başka birinin mağarasına taşındı. Onun boşalttığı mağaraya yerleştim ama burası geniş ağızlı bir mağaraydı ve bir keresinde Kızılgöz neredeyse beni mağaranın içinde kıstıracaktı; bunun üzerine ben de gecelerimi yine ikili mağarada geçirmeye başladım. Yaz aylarında haftalarca mağaralardan uzakta kalıyor, göletin ağzının oralardaki bir ağacın üzerinde yaptığım sığınakta geçiriyordum gecelerimi.

Sarkıkkulak'ın mutlu olmadığını söylemiştim. Kız kardeşim Çalçene'nin kızıydı ve Sarkıkkulak'ın hayatını çekilmez hale getirmişti. Diğer mağaraların hiçbirinde onlardaki kadar kavga gürültü yoktu. Kızılgöz, bir tür Mavi Sakal[10] ise Sarkıkkulak da kılıbığın tekiydi; Kızılgöz'ün Sarkıkkulak'ın karısına göz dikmeyecek kadar akıllı olduğunu düşünüyorum.

Sarkıkkulak'ın şansına, karısı öldü. O yaz olağanüstü bir şey oldu. Hayli geç bir vakitte, yazın sonlarına doğru havuçlar ikinci kez mahsul verdi. Bu beklenmedik ikinci mahsul havuçlar taze, sulu ve yumuşak olduğu için havuç tarlası, doğal olarak sürünün en sevdiği yiyecek mekânı haline geldi. Bir sabah erkenden onlarcamız orada kahvaltımızı ediyorduk. Benim bir yanımda Kılsız vardı. Onun yanında babası İlik Kemiği ve oğlu Uzundudak duruyordu. Öteki yanımda kız kardeşim, onun da yanında Sarkıkkulak vardı.

En ufak bir uyarı olmadı. Kılsız ile kız kardeşim birden havaya sıçrayıp çığlık attılar. Bense tam o anda ikisini de mıhlayan okların çıkardığı sesi duymuştum. Bir an sonra onlar yerde çırpınıp nefes almaya çalışırken bizler ağaçlara doğru kaçışıyorduk. Bir ok çok yakınımdan geçip yere saplandı; havadaki hareketinin sona ermesinin etkisiyle okun tüylü sapının titreyip sallandığını görebiliyordum. Oktan uzaklaşmak için bir anda nasıl yön değiştirip gereksiz de olsa onunla arama geniş bir mesafe koyduğumu çok net hatırlıyorum. Bir at korktuğu bir şeyden nasıl irkilirse, ben de oktan öyle ürkmüş olmalıyım.

Arkamda koşan Sarkıkkulak sert bir şekilde yere düştü. Ayağı, baldırına giren oka takılmıştı. Tekrar kalkıp koşmak istedi ama ayağı yine takılıp düştü. Korkudan titreyerek oturdu, yalvaran bir sesle beni çağırdı. Geri koştum. Bana oku gösterdi. Çıkarayım diye oku tuttum ama canı o kadar yandı ki elime sarılıp beni durdurdu. Tam bu sırada aramızdan bir ok vınlayıp geçti. Başka bir ok yakınlardaki kayaya çarptı, parçalandı ve yere düştü. Bu kadarı da fazlaydı artık. Birden bütün gücümle asılıp oku çektim. Ok çıkarken Sarkıkkulak acıyla bağırıp hiddetle bana vurdu. Bir sonraki an, ikimiz de son sürat kaçıyorduk.

Dönüp arkama baktım. Yalnız başına geride kalmış olan İlik Kemiği, ölümle eşitsiz bir yarışa girmiş, titrek adımlarıyla sessizce koşuyordu. Bazen düşer gibi oluyordu, hatta bir kere düştü ama artık arkasından ok atılmıyordu. O güçsüz haline rağmen gösterdiği büyük gayretle ayağa kalktı. Yaşı nedeniyle ağır hareket ediyor ama ölmek istemiyordu. Ormanda saklandıkları yerden çıkan üç Ateş İnsanı ileri doğru koştu ve onu kolayca yakalayabilecekken bunu denemediler bile. Sanırım onu yaşlı ve kart bulmuşlardı. Ama Kılsız ile kız kardeşimi istedikleri belliydi, ağaçların üzerine varıp geri baktığımda Ateş İnsanlarının onların kafalarına taşla vurduklarını gördüm. Vuranlardan biri, kırışık yüzlü, topal, yaşlı avcıydı.

Ormandaki bütün küçük hayvanların deliklerine kaçmalarına ve mavi alakarganın arsız çığlıklar atmasına neden olan düzensiz ve heyecan içinde bir sürü olarak ağaçların üzerinden mağaralara doğru kaçtık. Artık acil tehlike kalmadığı için Uzundudak, dedesi İlik Kemiği'ni beklemek için geride kaldı; dede ile torun aralarındaki kuşak farkıyla en arkadan geldiler.

İşte Sarkıkkulak'ın tekrar bekâr kalmasının hikâyesi böyle. O geceyi bizim eski mağarada birlikte geçirince eski sıkı dostluğumuz da tekrar başladı. Dişisini kaybetmesi nedeniyle çok üzülmüş gibi görünmüyordu. En azından özlüyor ya da ona ihtiyaç duyuyorsa da bunu belli etmiyordu. Baldırındaki yara onu daha çok rahatsız ediyor gibi görünüyordu, bir hafta içinde eski canlılığına kavuştu.

İlik Kemiği, sürünün tek yaşlı üyesiydi. Bazen, geriye dönüp onu düşündüğümde, görüntüsü çok net olarak gözümün önünde belirdiğinde, onunla babamın bahçıvanının babası arasında çarpıcı bir benzerlik fark ederim. Bahçıvanın babası çok yaşlıydı, yüzü kırış kırıştı ve bedeni pörsümüştü; küçük fersiz gözleriyle baktığında ve dişsiz ağzında bir şeyler geveledığinde, görünümü ve hareketleriyle tıpatıp İlik Kemiği'ne benziyordu. Çocukken bu benzerlik beni korkuturdu. Yaşlı adamı iki elinde iki bastonla yalpalayarak yürürken gördüğümde koşarak oradan uzaklaşırdım. Hatta İlik Kemiği'nin, yaşlı adamın bıyıklarına benzer seyrek ve dağınık beyaz bir sakalı vardı.

Söylediğim gibi İlik Kemiği sürümüzün tek yaşlı üyesiydi. Bir istisnaydı. Normalde Halk, yaşlanacak kadar uzun süre yaşayamazdı. Orta yaşlılar bile çok azdı aramızda. Şiddet, en sık rastlanan ölüm nedeniydi. Herkes benim babam gibi, Kırıkdiş gibi, kısa süre önce ölen Kılsız ve kız kardeşim gibi ölürdü bizde: Beklenmedik ve acımasız bir biçimde, bütün güçleri ve yetenekleri yerindeyken, canları bedenlerindeyken, hayatları tüm hızıyla akarken, en yoğun dönemlerinde

aramızdan ayrılırlardı. Eceliyle ölmek mi? O çağda şiddet sonucu ölmek, eceliyle ölmek demekti.

Halk arasında kimse yaşlılıktan ölmedi. Ben böyle bir vaka bilmiyorum. Benim kuşağımda bu şansa sahip olabilecek tek kişi olan İlik Kemiği bile yaşlılıktan ölmedi. Güç ve becerilerde yaşanan şiddetli bir dalgalanma, kazara veya geçici de olsa ciddi bir körelme, hızlı ölüm anlamına gelirdi. Kural olarak kimse kimsenin ölümüne tanık olmazdı.

Sürünün üyeleri öylece gözden kaybolurdu. Sabah mağaralarından ayrılır ve bir daha geri dönmezlerdi. Kayıplara karışır, yırtıcıların midesinde bulurlardı kendilerini.

Henüz bilmiyorduk ama Ateş İnsanlarının havuç tarlasına yaptıkları baskın, sonun başlangıcıydı. Zaman içinde Ateş İnsanlarının avcıları bizim oralarda giderek daha çok görünür oldular. Mesafeleri ortadan kaldıran ve kendilerinin çıkmasına gerek kalmadan en yüksek ağacın tepesindeki avı bile aşağı indiren uçan okları ellerinde, ikili üçlü gruplar halinde, ormanın içinden sessizce çıkagelirlerdi. Ok ve yayları, atlamalarını, vurmalarını sağlayan kaslarının devasa bir uzantısıydı sanki; öyle ki bu sayede otuz metre öteye, hatta daha da uzağa sıçrayıp avlarını öldürebiliyorlardı. Bu yüzden Kılıçdiş'ten çok daha beterdiler. Üstelik çok da akıllıydılar. Konuşabildikleri için akıllarını daha etkin kullanabildikleri gibi birbirlerini anlayarak işbirliği de yapabiliyorlardı.

Bizse artık ormandayken çok sakıngan davranıyorduk. Daha uyanık, daha tetikte, daha ürkektik. Artık ağaçların korumasına güvenemezdik. Bundan böyle bir dalın tepesine tüneyip yerdeki yırtıcı düşmanımıza gülemezdik. Otuz metre kadar öteye uzatabildikleri dişleri ve pençeleriyle Ateş İnsanları, ilkel dünyayı bize dar eden avcı hayvanların en korkuncuydu.

Bir sabah Halk ormana dağılmadan önce su taşıyıcılarla nehre su içmeye gidenler arasında bir panik baş gösterdi.

Bütün sürü mağaralara kaçıştı. O çağlarda huyumuz önce kaçmak, ne olup bittiğini sonra araştırmaktı. Mağaralarımızın ağızlarında bekleyip olan biteni izledik. Bir süre sonra bir Ateş İnsanı dikkatli adımlarla açıklığa geldi. Kırışık yüzlü, yaşlı avcıydı bu. Bir süre orada durup bizi izledi, sarp kayalığı ve mağaralarımızı baştan aşağı inceledi. Su içme yerlerimizden birine giden patikadan aşağı indi, birkaç dakika sonra bir başka patikadan yukarı çıktı. Sonra tekrar durdu ve büyük bir dikkatle uzun uzun bizi izledi. Sonra bizi şikâyet ederek ve hüzünlenerek mağaralarımızın ağzından birbirimize seslenir halde bırakıp döndü ve topallayarak ormana girdi.

XVI. Bölüm

Yabanmersini bataklığının yakınlarında, annemin yaşadığı ve Sarkıkkulak'la ilk ağaç barınağımızı yaptığımız yerde buldum onu. Beklenmedik bir buluşmaydı. Ağacın altındayken o tanıdık yumuşak sesi duyup başımı kaldırdım. Tezcanlı oradaydı, ağacın dalına oturmuş, bacaklarını ileri geri sallayarak bana bakıyordu.

Öylece kalakaldım. Onu görmek beni çok mutlu etmişti. Sonra bir huzursuzluk ve sızı yavaşça bu mutluluğun içine sızmaya başladı. Ben Tezcanlı'ya ulaşmak için ağaca çıkarken o yavaş yavaş dalın ucuna doğru çekildi. Tam yanına varacaktım ki havaya sıçrayıp yandaki ağacın dalının üzerine kondu. Hışırdayan yaprakların arasından bana bakıp yumuşak sesler çıkarıyordu. Ona doğru atladım. Heyecan verici bir takip sonucunda az önceki durum tekrarlandı; Tezcanlı üçüncü ağacın yapraklarının arasından bana bakıp yumuşak sesler çıkarıyordu.

İçinde bulunduğumuz durumun, Sarkıkkulak'la yaptığımız maceralı yolculuğun öncesindeki eski günlere göre farklı olduğu kafama dank etmişti. Onu arzuluyor ve onu arzuladığımı biliyordum. Bunu o da biliyordu. Zaten yanına yaklaşmama bu nedenle izin vermiyordu. Onun gerçekten Tezcanlı olduğunu, ağaçlara tırmanma konusunda bana ders verebileceğini unutmuştum. Ağaçtan ağaca

peşine düştüm ama ona erişemeden, bana sevecen gözlerle bakıp yumuşak sesler çıkararak, uzansam tutabileceğim bir mesafede dans ederek, hoplayıp zıplayarak, sallanarak her seferinde elimden kurtuldu. Ne kadar çok kaçarsa onu o kadar çok ele geçirmek istiyordum ancak öğleden sonranın giderek uzayan gölgelerinin tanıklık ettiği şey, boşa çıkan çabalarımdı.

Takibimi sürdürürken ya da yandaki ağacın üstünde durup baktığımda ondaki değişiklikleri gördüm. Boyu uzamış, kilosu artmış, iyice büyümüştü. Hatları daha yuvarlak, kasları daha biçimliydi; olgunluğun tam olarak anlatamayacağım ama beni tahrik eden yeni havası yerleşmişti üstüne. En az üç yıldır ortalıkta yoktu ve aradan geçen bu süre içinde iyice değişmişti. Zamanı ölçebildiğim kadarıyla üç yıl diyorum. Bu üç yılda geçtiğini zannettiğim olayların bir kısmı dördüncü yılda da geçmiş olabilir. Düşündükçe onun uzaklarda dört yıl geçirdiğine daha da emin oluyorum.

Nereye gitmişti, neden gitmişti, bu süre içinde başına neler gelmişti, bilmiyorum. Sarkıkkulak'la birlikte uzaktayken gördüklerimizi Halk'a anlatamadığımız gibi onun da bunları bana anlatmasının bir yolu yoktu. O da bizim gibi maceralı bir yolculuğa çıkmış olmalıydı, üstelik tek başınaydı. Öte yandan buralardan uzaklaşmasının nedeni Kızılgöz olabilirdi. Büyük olasılıkla Kızılgöz ormanda zaman zaman ona rastlamıştı; eğer peşine takıldıysa Tezcanlı'nın kaçmak için yeterli nedeni var demekti. Sonraki olaylara bakarak onun güneye, bir dağ dizisini aşarak, yabancı bir nehrin kıyısına kadar gitmiş, kendi türünden kimsenin yaşamadığı topraklara uzanmış olabileceğini düşünüyorum. Oralarda çok sayıda Ağaç İnsanı yaşardı; nitekim sonunda onu o topraklardan uzaklaştırarak sürüsüne ve bana dönmesini sağlayanlar da onlar olmalı. Niye böyle düşündüğümü daha sonra gerekçeleriyle açıklayacağım.

Gölgeler uzadıkça Tezcanlı'yı daha büyük bir şevkle takip ediyor ama bir türlü yakalayamıyordum. Beni umutsuzca benden kaçmaya çalıştığına inandıracak şekilde davranıyor ve bu zaman zarfında hep bir adım ötemde kalmayı başarıyordu. Vakti, karanlığın çökmeye başladığını, et yiyen düşmanlarımı, her şeyi unutmuştum. Tezcanlı'nın aşkıyla aklım başımdan gitmiş, yanına yaklaşmama izin vermediği için kızgınlıktan çılgına dönmüştüm. Bu kızgınlığın, ona duyduğum arzunun bir parçası olması ne kadar ilginçtir.

Söylediğim gibi her şeyi unutmuştum. Açık bir alanda tüm hızımla onu yakalamak için koşarken yılanların arasına düştüm. Beni caydırmadılar. Deli gibiydim. Üzerime atladılar ama onları atlatıp sıvıştım ve koşmaya devam ettim. Normalde bağıra çağıra ağacın tepesine kaçmamı sağlayacak bir piton gördüm. Hemen bir ağaca sığındım ama Tezcanlı'nın uzaklaşıp görüş alanımdan çıkmakta olduğunu görünce tekrar yere atlayıp peşinden koştum. Pitondan kıl payı kurtuldum. Sonra her zamanki düşmanım sırtlan vardı. Herhalde hallerime bakıp kendisine bir şeyler düşeceğini hesap etti ki bir saat boyunca peşimden ayrılmadı. Bir de sinirlendirdiğimiz vahşi domuz sürüsü peşimize düştü. Tezcanlı birbirine hayli uzak mesafedeki ağaçların birinden ötekine atlamaya cesaret etti ama bana fazla uzak geldiler. Yere inmek zorunda kaldım. Yerdeyse domuzlar vardı. Önemsemedim. En yakındaki domuzun bir metre kadar yanına atladım. Ben koşarken onlar da yandan beni çevirip Tezcanlı'yı takipte izlemem gereken yolun dışında kalan iki farklı ağaca çıkmama neden oldular. Tekrar yere atlama cesareti bularak aynı yoldan geri dönüp geniş bir açık alanı geçerken homurdanan, tüylerini kabartan, dişlerini gıcırdatan koca bir domuz sürüsü hemen bir adım arkamdaydı.

O açıklıkta ayağım bir yere takılsaydı ya da tökezleseydim hiçbir şansım kalmazdı. Ama tökezlemedim. Ayrıca tökezleyip tökezlemediğimi de zerre kadar önemsemedim.

Öyle bir hale gelmiştim ki ister Kılıçdiş çıksın karşıma, ister oklarıyla birlikte yirmi Ateş İnsanı, umurumda değildi. Aşkın çılgınlığı işte böyle bir şeydi... tabii benim açımdan. Tezcanlı'da ise durum farklıydı. Son derece akıllı davranıyordu. Gerçek tehlikeye girmiyordu. Asırların ardından bu çılgın aşk koşusuna baktığımda, görüyorum da domuzlar yüzünden geciktiğimde çok hızlı koşup uzaklaşmamış, tersine benim takibe tekrar başlamamı beklemişti. Bir de benden kaçarken belli bir doğrultu gözetmiş, hep amaçladığı yöne doğru ilerlemişti.

Sonunda karanlık bastırdı. Bir kanyon duvarının, ağaçların arasından çıkıntı yapmış yosunlu köşesine kadar Tezcanlı'yı takip ettim. Sonra içinden geçerken her tarafımı çizip yırtan yoğun bir çalı örtüsüne girdik. Tezcanlı'nınsa tüyleri yerinden oynamamıştı bile. Yolu iyi biliyordu. Çalılığın ortasında koca bir meşe vardı. Ağaca tırmanırken artık ona iyice yaklaşmıştım ve ağacın çatal dallarından birinde, uzun süre boşuna aramış olduğum yuvasında, sonunda onu yakaladım.

İzimizi bulup takip eden sırtlan, şimdi yerde oturmuş açlığını belli eden sesler çıkarıyordu. Ama onu umursamadık, hatta hırlaya hırlaya çalıların arasından çıkıp giderken ona kahkahalarla güldük. Mevsim bahardı; karanlığın içinden çok sayıda ve çok çeşitli sesler geliyordu. Bu mevsimde hayvanlar hep kavga ederdi. Ağaçtaki yuvadan vahşi atların kişnemelerini, fillerin homurdamalarını, aslanların kükremelerini duyuyorduk. Fakat ay vardı, hava ılıktı ve biz korkmuyor, gülüyorduk.

Hatırlıyorum, ertesi sabah tüylerini kabartıp büyük bir şevkle birbirine girmiş iki horoza rastladık, doğrudan yaklaşıp boğazlarından yakaladım. Tezcanlı ile benim düğün gecemizin sabah kahvaltısı oldular. Ne kadar da lezizlerdi. Bahar mevsiminde kuşları yakalamak çok kolaydı. Yine aynı yılın bir başka gecesinde, ağacın üzerinde Tezcanlı'yla

birlikte ay ışığında birbiriyle dövüşen iki erkek geyiği seyrediyorduk; bir erkek, bir de dişi aslanın yere sinerek fark edilmeden yanlarına yaklaştığını ve kavga eden geyikleri avladığını gördük.

Tezcanlı'nın ağaç barınağında ne kadar kaldığımızı söyleyemiyorum. Bir gün biz üzerinde değilken ağaca yıldırım çarptı. Büyük çatal dallar yarıldı ve yuva yıkıldı. Yeniden yapmaya girişttim ama Tezcanlı hiç istemedi. Daha sonra öğrendiğime göre yıldırımdan çok korkuyordu ve onu o ağaca çıkmaya bir daha ikna edemedim. Böylece balayımız sona ermiş oldu, biz de yerleşmek için mağaralara gittik. Sarkıkkulak evlendiğinde beni nasıl mağaramızdan çıkardıysa, bu sefer de ben onu çıkardım. Artık ikili mağaranın arasındaki geçitte o uyurken biz de Tezcanlı ile birlikte mağaraya yerleştik.

Sürünün yanına gelmemizle birlikte bela da geldi. Şarkısöyler'den sonra Kızılgöz'ün kaç tane karısı olmuştur, bilmiyorum. O da diğerlerinin yolunu izlemişti. O aralar Kızılgöz'ün yanında ufak tefek, uysal, pısırık, dayak yese de yemese de sürekli ağlayıp sızlayan bir dişi vardı ama onun da ortadan kalkması an meselesiydi. Nitekim daha o ölmeden bile Tezcanlı'ya göz koymuş olan Kızılgöz, o ortadan kalktığında Tezcanlı'yı iyiden iyiye rahatsız etmeye başladı.

Neyse ki Tezcanlı ismiyle müsemmaydı, ağaçtan ağaca atlayarak hızla kaçma konusunda müthiş yetenekliydi. Kızılgöz'ün pençesinden kurtulmak için sahip olduğu tüm kavrayış ve cesareti kullanması gerekiyordu. Ben ona yardım edemezdim. Kızılgöz o kadar kuvvetli bir canavardı ki, tuttuğu gibi bacaklarımı ayırabilirdi. Nitekim onun eseri olan omzumdaki yara, ömrümün sonuna kadar nemli havalarda sızlayacak ve omzumu çarpıtacaktı.

Bu yarayı, Tezcanlı hastayken aldım. Bazen bizi şöyle bir yoklayıp geçen sıtma olduğunu tahmin ediyorum, ama artık

hangi hastalıksa Tezcanlı'yı durgunlaştırmış, ağırlaştırmıştı. Kızılgöz onu mağaraların beş altı kilometre ilerisindeki vahşi köpeklerin ininin orada kıstırdığında kaslarında her zamanki gücü bulamayan Tezcanlı kaçabilecek durumda değildi. Başka bir zaman olsaydı etrafından dolaşır ve düz koşuda onu geçerek gelip dar ağızlı mağaramıza sığınırdı. Ama bu sefer etrafından dolaşıp kaçamadı. Çok mecalsiz ve yavaştı. Her denemesinde önü Kızılgöz tarafından kesilince kaçmaya çalışmaktan vazgeçip bütün gücünü onun pençelerinden uzak kalmaya harcadı.

Hasta olmasaydı Kızılgöz'den kaçmak onun için çocuk oyunuydu ama şimdi bütün dikkatini ve kurnazlığını kullanmak zorundaydı. Ağaçların üzerindeki yolculuğunda Kızılgöz'e göre daha ince dalları kullanabilmesi ve daha uzak mesafelere atlayabilmesi, onun üstünlüğüydü. Ayrıca mesafe tahmini konusunda asla yanılmayan bir gözü ve dalların kaldırma kuvvetiyle ağaçların içi çürümüş kollarını fark etmesini sağlayan bir içgüdüsü vardı.

Bitmek bilmez bir kovalamacaydı. Ormanın içine doğru fırlayıp kaçan Tezcanlı, ağaçların üzerinde daireler çiziyor, uzaklara kadar gidip tekrar geri dönüyordu. Sürü üyeleri arasında büyük bir heyecan dalgası oluştu. Herkes vahşice bağrışıp duruyor, Kızılgöz uzaktayken yükselen sesler, kovalamaca onu yakına getirdiğinde kesiliyordu. Onlar, elinden bir şey gelmeyen seyircilerdi. Dişiler çığlıklar atıyor, carcar bağırıyor, erkeklerse âciz bir öfke içinde göğüslerini dövüyordu. Kocayüz herkesten fazla öfkelenmişti; Kızılgöz'ün izleyenlere yaklaştığı anlarda alçaltsa da ötekiler gibi sesini kesmiyordu.

Bense cesurca bir hareket yapmadım. Kahramanlıkla hiç alakam olmadığını biliyordum. Ayrıca Kızılgöz'ün karşısına dikilmemin ne faydası olacaktı ki? Bu müthiş kuvvetli canavarla, o aşağılık hayvanla güç yarıştırmak konusunda

en ufak bir umudum olamazdı. Beni öldürürdü ve hiçbir şey değişmezdi. Tezcanlı mağaraya ulaşamadan onu yine yakalardı. Hal böyle olunca, âciz bir öfkeyle olanları izlemekten ve Kızılgöz yaklaştığında öfkemi dizginleyip yolundan çekilmekten başka bir şey gelmiyordu elimden.

Saatler saatleri kovaladı. Artık akşam yaklaşıyordu. Ama kovalamaca hâlâ devam ediyordu. Kızılgöz, Tezcanlı'nın yorulmasını sağlamaya çalışıyordu. Onu kasten koşturuyordu. Uzunca bir süre sonra Tezcanlı yorulmaya ve eskisi kadar çevik hareketlerle kaçamamaya başladı. O zaman da dalların en uçlarına, Kızılgöz'ün gelmeye cesaret edemeyeceği noktalara ilerlemeye başladı. Böylece kısacık sürelerle de olsa biraz nefes alabiliyordu ama Kızılgöz son derece gaddardı. Tezcanlı, takip edemediği ince bir dala çıkınca dalı sallayarak onu yerinden etmek istedi. İnsan bir sineği kovmak için sinekliği nasıl sallarsa, o da Tezcanlı'yı tutunduğu daldan koparmak için bütün gücü ve ağırlığıyla öyle ileri geri sallıyordu. Tezcanlı ilk seferinde daha aşağıdaki dalların üzerine düşüp kurtuldu. Bir başka sefer, alttaki dallar yere düşmesini engelleyemedi; yine de düşüşünün şiddetini azaltmışlardı. Bir sonraki seferde dalı öylesine şiddetli salladı ki Tezcanlı havaya savrulup hayli uzaktaki başka bir ağaca kadar uçtu. Ağacın dalını yakalayıp kendini kurtarması müthiş bir şeydi. Bundan sonra sadece mecbur kaldığında geçici olarak ince dallara sığınır oldu. Ama öyle yorulmuştu ki başka türlü Kızılgöz'den kaçamıyor ve yine sık sık ince dallara çekilmek zorunda kalıyordu.

Kovalamaca hâlâ sürüyor, Halk hâlâ bağrışıyor, göğüslerini dövüyor, dişlerini gıcırdatıyordu. Sonra her şey sona erdi. Alacakaranlık çökmüştü. Nefes nefese kalan, tir tir titreyen Tezcanlı yükseklerdeki ince bir dala tutunmuştu. Yaklaşık on metre yüksekteki dalın altında yere düşüşünü yavaşlatacak başka dal da yoktu. Kızılgöz, o dalın aşağı

kısmında ileri geri sallandı. Vücudunun ağırlığıyla yaptığı her hamlede, artık bir sarkaca benzeyen dal daha geniş hareketlerle sallanıyordu. Sonra dalın aşağı doğru sallanması tamamlanmadan hemen önce, birden hareketini tersine çevirdi. Tezcanlı'nın ağacı kavramış olan elleri kurtuldu ve çığlıklar içinde savrularak yere doğru düşmeye başladı.

Tezcanlı havada vücudunu düzeltip yere ayakları üzerinde inmeyi başardı. Normalde bu yüksekten inerken bacakları üzerinde yaylanıp yere temasının hızını hafifletirdi. Ama çok yorulmuş, tükenmişti. Bu kez bacakları üzerinde yaylanamadı. Düşmenin etkisini ancak kısmen hafifletmeyi başaran bacaklarının üstünde, yana doğru yıkıldı. Sonradan anlaşılacağı üzere bu durum incinmesine veya yaralanmasına neden olmamış ama ciğerlerindeki tüm havanın boşalmasını sağlamıştı. Tezcanlı çaresiz bir halde ve nefes alma çabası içinde yerde yatıyordu.

Kızılgöz hemen yanına koşup onu yakaladı. Budaklı koca parmaklarını saçlarına doladıktan sonra dikildi, ağaçların üzerinden olayı seyreden Halk'ın yüzüne karşı kükreyerek zaferini haykırdı ve meydan okudu. İşte benim çıldırdığım an, o andır. İhtiyatı elden bırakmış, yaşama istencimi unutmuştum. Daha Kızılgöz'ün kükremesi bitmemişken, arkasından üzerine atladım. O kadar beklenmedik bir zamanda saldırmıştım ki onu yere sermiştim. Kollarım ve bacaklarımla onu sarıp yerden kalkmamasını sağlamaya çalıştım. Bir eliyle Tezcanlı'nın saçına yapışmış olmasaydı onu yerde tutmamın imkânı yoktu.

Yaptıklarımdan cesaret bulan Kocayüz, aniden gücünü benimkine kattı. Hamle edip dişlerini Kızılgöz'ün koluna geçirdiği gibi elleriyle de yüzünü çizip derisini yırttı. Halk'ın kalan kısmı, hiç değilse bu anda bize katılabilirdi. Kızılgöz'e istediklerini yapabilecekleri bir fırsat doğmuştu. Ama korktular ve ağaçlardan inmediler.

Kızılgöz'ün ikimize karşı mücadeleyi kazanacağı baştan belliydi. İşimizi hemen bitirmemesinin nedeni, Tezcanlı'nın onun hareketlerini engellemesiydi. Tekrar rahat nefes almaya ve direnmeye başlamıştı. Kızılgöz onun saçını bırakmak istemiyor, bu da hareket kabiliyetini kısıtlıyordu. Öteki eliyle kolumu tuttu. Bu durum benim için sonun başlangıcıydı. Dişlerini gırtlağıma geçirmek için beni kendine doğru çekmeye başladı. Ağzı açıktı ve pis pis sırıtıyordu. Daha gücünü kullanmaya yeni başlamış olmasına rağmen omzumu öyle bir burktu ki, bundan böyle bütün hayatım boyunca oradaki incinme geçmeyecekti.

Tam o anda bir şey oldu. Hiçbir uyarı olmadan. Birbirine kenetlenmiş halde duran bu dört vücudun üzerine yukarıdan kocaman bir vücut daha düştü. Bu beklenmedik saldırının şaşkınlığıyla hepimiz birbirimizi bırakırken gelen darbenin şiddetiyle her birimiz ayrı bir tarafa yuvarlandık. Tam o şok anında Kocayüz feci bir çığlık attı. Ne olduğunu bilmiyordum ama burnuma bir kaplan kokusu gelmiş ve hemen fırlayıp bir ağaca çıkarken çizgili kaplan kürkünün bir parçasını görür gibi olmuştum.

Kılıçdiş'ti bu. Yaptığımız gürültüyü duyup ininden çıkıp gelmiş ve fark edilmeden yanımıza kadar yaklaşmıştı. Tezcanlı da hemen benim yanımdaki ağaca çıkınca yanına gittim. Hafif hıçkırıklarla söylene söylene ağlıyordu; ona sarıldım ve iyice kendime çektim. Aşağıdan kırılan kemiklerin sesiyle birlikte türlü hırlamalar geliyordu. Kılıçdiş, bir zamanlar Kocayüz olan şeyi akşam yemeği olarak midesine indiriyordu. Kızılgöz ise alevli gözleriyle tepesinden onu izliyordu. Orada kendisinden daha güçlü bir canavar vardı. Biz Tezcanlı ile birlikte dönüp ağaçların üzerinden sakin sakin mağaramıza giderken o tarafa toplanan Halk, kadim düşmanını hakaret ve dal yağmuruna tuttu. Kılıçdiş ise hırlıyor ve kuyruğunu kamçı gibi sallayıp duruyordu ama yemeğine ara vermedi.

İşte kurtuluşumuz böyle oldu. Sadece bir rastlantıydı, hem de ne rastlantı. Olay başka türlü gelişse Kızılgöz'ün elinde ölüp giderdim; zamanın üzerine köprü kuramaz, gazete okuyup elektrikli tramvaya binen ve elinizdeki kitap yazıldığı sırada bile geçmiş olayları anlatan başka öyküler de kaleme alan torunlarımın yaşadığı binlerce asır ötesinin düşünce yapısına ulaşamazdım.

XVII. Bölüm

Bir sonraki yıl güz başlarında oldu olanlar. Tezcanlı'ya sahip olamayan Kızılgöz, kendine başka bir eş bulmuştu ve ilginçtir, eşi hâlâ hayattaydı. Daha da ilginci birkaç aylık bir bebekleri bile vardı; Kızılgöz'ün ilk çocuğuydu bu. Önceki karıları çocuk doğuracak kadar yaşamamışlardı. Hepimiz için iyi bir yıldı. Hava olağanüstü ılıman, yiyecek boldu. Özellikle o yılın turplarını hatırlıyorum. Yine bütün kabuklu yemişler dolu dolu, erikler ise her zamankinden daha büyük ve tatlıydı.

Kısacası altın bir yıl yaşıyorduk. Derken olanlar oldu. Sabahın seheriydi, mağaralarımızda habersiz yakalandık. O donuk gri ışıkta çoğumuz ölüme uyandık. Tezcanlı'yla birlikte çığlıklar ve bağırışlardan oluşan bir kıyamete gözlerimizi açtık. Bizim mağaramız kayalığın en yukarısında olduğu için ağzına sinip aşağıda ne olup bittiğine baktık. Açıklığı, Ateş İnsanları doldurmuştu. Kopan yaygaraya onların sesleriyle bağırışları da ekleniyor, bizim sürünün herhangi bir planı yokken onlar belli bir plan ve düzen içinde hareket ediyordu. Bizdeyse herkes kendi başına hareket ediyor, savaşını kendi başına veriyor ve dolayısıyla yaşamakta olduğumuz felaketin büyüklüğünü içimizden kimse tam olarak bilmiyordu.

Ateş İnsanları kayalığın altında toplandığında biz de taş atmaya başladık. İlk salvomuz aralarından birkaçının kafasını ezmiş olmalı çünkü yerde yatan üç kişiyi bırakarak geri çekildiler. Yerde yatanların ikisi olduğu yerde kıvranıyor, biri de sürünerek uzaklaşmaya çalışıyordu. Uzaklaşmalarına izin vermedik. Bizim sürünün erkekleri olarak öfkeyle kükrüyor ve yerde yatan bu üç erkeğe taş yağdırıyorduk. Birkaç Ateş İnsanı gelip onları çekip kurtarmak istedi ama taşlarımızla onları geri püskürttük.

Ateş İnsanları çılgına dönmüşlerdi. Ama tedbiri de elden bırakmıyorlardı. Bize öfkeyle bağırırken, aramızdaki mesafeyi koruyup üzerimize oklarını gönderdiler. Böylece taş yağmuru sona ermiş oldu. Bu arada altımız okla vurulup ölmüş, yirmi kadarımız yaralanmış ve herkes mağaralarına çekilmişti. Ben tepedeki mağaramda okların ulaşabileceği bir mesafedeydim ama etkili menzilin dışında kaldığım için Ateş İnsanları beni hedef alıp ok harcamadılar. Hem de merak ediyordum. Görmek istiyordum. Tezcanlı, mağaranın dibine saklanıp korku içinde titrerken ve yanına gitmiyorum diye hafif hafif inilderken, ben mağaranın ağzına sinmiş, olanları izliyordum.

Artık kesintili bir savaş sürüyordu. Bir nevi açmaza girmişti. Biz mağaralarımızdaydık ve Ateş İnsanları bizi oradan çıkarmaya çalışıyorlardı. Peşimizden mağaralara girmeye cesaret edemiyorlardı. Genel olarak biz de onların oklarının hedefi olmamak için kendimizi göstermiyorduk. Arada sırada onlardan biri kayalığın dibine yaklaşınca, bizden biri taşı çakıyordu aşağıya. Tabii hemen beş altı okla mıhlanıp kalıyordu. Bu numara bir süre işe yaradıysa da, sonunda Halk kendini göstermeye yanaşmadı. Tam bir açmaza girmiştik.

Ateş İnsanlarını, arkalarındaki o kırışık yüzlü yaşlı avcının yönettiğini görebiliyordum. Ona itaat ediyor, emirlerine göre şuraya buraya gidip geliyorlardı. Bazıları ormana gidip kucaklarında kuru odunlar, yapraklar ve otlarla döndü.

Bütün Ateş İnsanları kayalığa yaklaştı. Çoğu bizden başını çıkaracak biri olursa vurmaya hazır vaziyette, ellerinde ok ve yaylarıyla tetikte beklerken bazıları da en alt sıradaki mağaraların ağızlarına kuru otlarla odunları yığdılar. Korktuğumuz canavar olan ATEŞ'i işte bu yaprak ve dal yığınının içinden yarattılar. Önceleri küçük duman bulutları kayalığı yalayarak yukarı çıktı. Yanan odunların arasında küçük yılanlar gibi bir görünüp bir kaybolan kızıl alevleri o zaman gördüm. Giderek yoğunlaşan duman artık tüm kayalığın yüzünü kaplıyordu. Gözlerimi yakıp parmak eklemlerimle ovuşturmama neden olmasına rağmen hayli yukarıda bulunduğum için beni o kadar rahatsız etmiyordu.

Dumandan etkilenip mağaradan dışarı ilk çıkan Kemik İliği oldu. Tam o sırada bir esinti yüzünden duman aralanınca görebildim ben de. Dumanların arasından çıktı, yerdeki bir közün üzerine basıp acıyla haykırdı ve kayalığa tırmanmaya çalıştı. Üstüne oklar yağdı. Düz bir kaya çıkıntısında durdu, bir kaya parçasını tutmuş destek almaya çalışıyor, nefesi daralıyor, aksırıyor, kafasını sallıyordu. İleri geri sallanmaya başladı. Vücuduna saplanmış bir düzine okun tüylü sapları görünüyordu. Yaşlıydı, ama ölmek istemiyordu. Dizleri artık ağırlığını taşımakta zorlanıyordu; giderek daha çok sallanmaya ve sallanırken de duyduğum en hüzünlü sesle feryat etmeye başladı. Sonunda kayayı tuttuğu eli gevşedi ve çıkıntının kenarından aşağı düştü. O ihtiyar kemikleri feci şekilde kırılmış olmalı. İnleye inleye dermansızca kalkmaya çalıştı, ama bir Ateş İnsanı üzerine saldırıp kalın bir sopayla beynini dağıttı.

İlik Kemiği'nin başına gelenler, Halk'ın birçok üyesinin daha başına geldi. Dumandan boğulmamak için mağaralarından çıkınca ok yağmuru altında kaldılar. Kadın ve çocukların bir kısmı mağaralarından çıkmayıp içeride dumandan boğuldular ama çoğunluk, ölümle açık havada buluştu.

Ateş İnsanları ilk sıradaki mağaraları bu şekilde temizledikten sonra aynı şeyi ikinci sıradaki mağaralarda yapmak için gereken düzenlemelere girişti. Onlar otları ve odunlarıyla tırmanırken Kızılgöz, peşinde karısı ve ona sıkı sıkıya sarılmış bebekleri olduğu halde kayalığın tepesine tırmanmayı başardı. Ateş İnsanları mağaraları dumana boğma harekâtlarının aşamaları arasında bizim içeride kalacağımızı hesap etmiş olmalılar ki hazırlıksız yakalandılar ve kayalığın üst taraflarına varana kadar Kızılgöz'le karısına ok atamadılar. Kızılgöz tepeye vardığında dönüp aşağıdakilere büyük bir öfkeyle bakarak kükreyip göğsünü dövdü. Onlar da hemen üstüne oklarını boşalttılar ama isabet almadan kaçtı.

Bense üçüncü sıradaki, sonra dördüncü sıradaki mağaraların dumanla boşaltılmasını izledim. Halk'tan tepeye kaçmayı başaran birkaç kişi oldu ama büyük çoğunluk tırmanmaya çalışırken vurulup öldü. Uzundudak'ı hatırlıyorum. Göğsüne tamamen girmiş bir ok nedeniyle yürek parçalayan çığlıklar atarak benim kaya çıkıntısına kadar geldi; o tırmanırken arkadan fırlatılan okun tüylü sapı arkadan, kemik temrenli ucu önden çıkmıştı.

Benim kaya çıkıntımda çöküp kaldı, ağzından oluk oluk kan akıyordu.

Bu arada üst sıralarda bulunan mağaralar görünüşe bakılırsa kendiliğinden boşalmıştı. Henüz dumana boğulmamış Halk üyelerinin neredeyse tamamı aynı anda tepeye tırmandı. Birçoğunun hayatı bu sayede kurtuldu. Ateş İnsanları yeterince hızlı ok atamıyorlardı. Yine de hava oklarla doluydu; onlarca yaralı Halk üyesi aşağı yuvarlanırken, birkaç tanesi tepeye ulaşıp kaçmayı başardı.

Artık benim içimde de kaçma güdüsü merak güdüsüne baskın çıkmaya başlamıştı. Bir ara oklar durdu. Sürünün son üyesi de gitmiş gibiydi; gerçi mutlaka üst sıralardaki mağaralarda saklanan birileri vardı. Tezcanlı'yla birlikte te-

peye ulaşmak için aceleyle tırmanmaya başladık. Bizi gören Ateş İnsanları arasında bir çığlık koptu. Ama bu çığlığın nedeni ben değildim, Tezcanlı'ydı. Heyecanla birbirlerine bir şeyler söylüyor, parmaklarıyla Tezcanlı'yı işaret ediyorlardı. Onu vurmamaya çalışıyorlardı. Tek bir ok bile atmadılar. Yumuşak bir sesle, tatlı bir dille ona seslenmeye başladılar. Durdum ve aşağı baktım. Tezcanlı korkmuştu, hafiften inildeyerek acele etmemi sağladı. Böylece biz de tepeye çıkıp ağaçların arasına daldık.

Bu olay bende merak uyandırmış, üzerinde sık sık kafa yormuşumdur. Eğer Tezcanlı onların türünden idiyse belli ki hatırlayamayacak kadar küçük bir yaşta yanlarından ayrılmış olmalıydı, aksi takdirde onlardan korkmazdı. Ama öte yandan, belki de Tezcanlı onların türündendi ve yanlarından ayrılmış değildi de, mesela onların pek sık gitmedikleri bir ormanda, Ateş İnsanlarından ayrılmış bir babayla benim türümden, bizim Halk'tan bir annenin çocuğu olarak doğmuş olabilirdi. Bunu kim bilebilir? Benim ufkumun ötesinde olan bu tür konularda Tezcanlı da benden daha fazla şey bilmiyordu.

Dehşet dolu bir gün geçirmiştik. Hayatta kalanların çoğu yabanmersini bataklığına doğru kaçıp aradaki ormana sığındı. Gün boyunca Ateş İnsanlarının avcıları ormanı tarayıp buldukları Halk üyelerini öldürdüler. Belli ki incelikle yürüttükleri bir planları vardı. Topraklarının sınırlarını genişletmeye ve bizim topraklarımızı istila etmeye karar vermişlerdi. Ne istila ama! Onlara karşı hiç şansımız yoktu. Yaptıkları tam bir katliamdı, hiçbir ayrım gözetmeyen bir katliam; yaşlı, çoluk çocuk demeden herkesi katlediyor, kökümüzü kazıyarak toprağımızı bizden temizliyorlardı.

Bizim açımızdan olay, dünyanın sonu gibi bir şeydi. Son çare olarak ağaçlara sığınmıştık, ama orada da aile aile etra-

fımız sarılıp öldürülüyorduk. O gün bu katliamların çoğuna tanık olduk ki ben de zaten görmek istiyordum. Tezcanlı ile birlikte bir ağaçta uzun süre kalmadığımız için etrafımızın sarılmasına engel olabildik. Ama gidilecek bir yer yok gibi görünüyordu. Her yer, yok etme faaliyetini büyük bir kararlılıkla sürdüren Ateş İnsanlarıyla doluydu. Ne tarafa dönsek onlarla karşılaşıyorduk, zaten yaptıklarını da bu sayede görebildik.

Annemin başına gelenleri değil ama Çalçene'nin eski ağaç barınağında vurulup düştüğünü gördüm. Maalesef sevinçten az da olsa iki yana sallandım. Hikâyemin bu kısmını bitirmeden önce Kızılgöz hakkında da bilgi vereyim. Karısıyla birlikte yabanmersini bataklığının oralarda sığındığı ağaçta yakalandı. Tezcanlı ile kaçarken onlara ne olduğunu görecek kadar oyalandık. Ateş İnsanları bize dikkat edemeyecek kadar meşgullerdi. Ayrıca içine sindiğimiz sık yapraklar bizi gayet iyi gizliyordu.

Sığındıkları ağacın altındaki tam yirmi avcı, oklarını üzerlerine boşalttı. Oklar yere düştüğü zaman her seferinde gidip onları topluyorlardı. Kızılgöz'ü göremiyor ama ağacın üzerinde bir yerlerden uluduğunu duyabiliyordum.

Kısa bir süre sonra uluma sesi boğuldu. Herhalde ağacın gövdesindeki bir kovuğa girmişti. Ama karısı buraya sığınamadı belli ki. Bir ok onu vurup aşağı düşürdü. Ağır yaralanmış olmalı ki düştüğü yerden kaçmak için çabalamadı. Kendisine sıkı sıkıya sarılmış bebeğini koruyacak şekilde onun üzerine kapanıp Ateş İnsanlarına yalvarırcasına sesler çıkarmaya, işaretler yapmaya başladı. Etrafına toplanıp ona güldüler; biz de Sarkıkkulak'la beraber yaşlı Ağaç İnsanına böyle gülmüştük. Hatta biz nasıl onu sopalarla, dallarla dürttüysek, Ateş İnsanları da Kızılgöz'ün karısına aynı şeyi yaptılar. Yaylarının ucuyla dürttüler, kaburgalarını dürtüklediler. Eğlenceli olmayacak kadar zavallı bir haldeydi. Kaçamıyordu. Onlara öfkelenemiyordu bile. Bebeğinin üstüne

kapanmış halde yalvarmaya devam etti. Bir Ateş İnsanı ona yaklaştı. Elinde kalın bir sopa vardı. Kadın onu gördü ve başına gelecekleri anladı ama darbe inene kadar yalvarmaya devam etti.

Kızılgöz ise ağacın kovuğunda oklardan kurtulmuştu. Ağacın altına toplanan Ateş İnsanları bir süre ne yapacaklarını tartıştıktan sonra içlerinden biri ağaca çıktı. Orada olanları görmedim ama onun çığlığını duydum ve aşağıdakilerin nasıl heyecanlandığına tanık oldum. Birkaç dakika sonra ağaca çıkanın bedeni küt diye yere düştü. Kıpırdamıyordu. Ona baktılar, tutup kafasını kaldırdılar ama bıraktıkları zaman cansız bir şekilde düştü. Kızılgöz yapacağını yapmıştı.

Aşağıdakiler müthiş öfkelendiler. Ağacın gövdesinde, yere yakın bir yarık vardı. Dal ve ot toplayıp orada ateş yaktılar. Tezcanlı ile birlikte, çalıların arasında birbirimize iyice sarılmış bekliyor, olanları izliyorduk. Bazen ateşe bir sürü yaprağı olan yeşil yeşil dallar atıyorlardı, böylece duman yoğunlaşıyordu.

Birden ağacın etrafından çekildiklerini gördük. Geç kalmışlardı. Kızılgöz'ün uçan vücudu tam ortalarına indi.

Korkutucu bir hiddet içindeydi, uzun kollarıyla sağına soluna geleni vurup indiriyordu. Bir tanesinin yüzünü sıyırdı; budaklı parmakları ve müthiş kaslarıyla adamın yüzünün derisini gerçekten de sıyırıp almıştı. Bir başkasının boynunu ısırdı. Ateş İnsanı feci çığlıklarla kendini yere atınca üstüne çullandı. Bu arada eline geçirmeyi başardığı sopayla yanına yaklaşanların kafasını yumurta gibi dağıttı. Ateş İnsanları ona karşı fazla varlık gösteremeyip geri çekilmek zorunda kaldılar. Bunu fırsat bilip kaçmaya başladı; koşarken bütün gazabıyla ulumaya devam ediyordu. Peşinden birkaç ok gönderdiler ama Kızılgöz çalıların arasına dalıp kayıplara karışmıştı bile.

Tezcanlı ile sessizce oradan sıvıştık ama bu sefer de başka bir Ateş İnsanları grubuyla başımız belaya girdi. Bizi yaban-

mersini bataklığına kadar kovaladılar. Bataklığın içlerine doğru ağaç üstünde kaçabileceğimiz, onlarınsa karadan takip edemeyeceği yolları bilmemiz sayesinde ellerinden kurtulabildik. Bataklığın öbür kıyısında, batıya doğru uzanan büyük bataklıktan bu bataklığı ayıran dar orman şeridine vardık. Burada Sarkıkkulak'la karşılaştık. Eğer o geceyi dışarıda değil de mağaralarda geçirmiş olsaydı kaçabilir miydi, bilemiyorum.

Bu orman şeridinde ağaç barınaklarımızı yapıp yerleşebilirdik, ama Ağaç İnsanları yok etme faaliyetlerine büyük bir ciddiyetle devam ediyorlardı. Öğleden sonra Sakallı ile karısı ağaçların arasından doğuya doğru kaçtılar, yanımızdan geçip gittiler. Sessiz ve hızlı hareket ediyorlardı; tehlikeyi yüzlerinden okuyabilirdiniz. Geldikleri taraftan avcıların bağırışlarıyla Halk'tan birilerinin çığlıklarını duyduk. Ateş İnsanları, yabanmersini bataklığını geçmenin yolunu bulmuştu.

Tezcanlı, Sarkıkkulak ve ben, Sakallı ile karısının peşinden gittik. Büyük bataklığın kıyısına geldiğimizde durduk. Buradaki yolları bilmiyorduk. Burası bizim topraklarımızın dışında kalıyordu ve Halk bu araziye girmekten her zaman kaçınmıştı. Aramızdan kimse bu bataklığa girmemiş, giren varsa da geri dönmemişti. Burası bizim zihnimizde gizemi ve korkuyu, korkunç bilinmezi temsil ediyordu. Dediğim gibi kıyısında durduk. Korkuyorduk. Ama Ateş İnsanlarının sesleri de giderek yaklaşıyordu. Birbirimize baktık. Sakallı, insanı içine çeken bataklığın içinde koştu ve yaklaşık on metre ötede ayağını sağlam basabileceği çimenlik bir tümseğe ulaştı. Karısı onu izlemedi. İzlemeye çalıştı ama sağlam olmayan zeminden korkup geri çekildi ve yere çömeldi.

Tezcanlı beni beklemediği gibi Sakallı'yı yüz metre kadar geçip daha büyük bir tümseğe varana kadar durmadı. Sarkıkkulak'la beraber onun yanına vardığımızda Ateş İnsanları da ağaçların arasında görünmüştü. Sakallı'nın karısı

onları görünce büyük bir korkuya ve paniğe kapılmış halde peşimizden fırladı. Ama dikkatsizce, körlemesine koşuyordu ve sonunda bataklığa saplandı. Dönüp baktığımızda balçığa batarken Ateş İnsanlarının oklarına hedef olduğunu gördük. Oklar bizim de etrafımıza düşmeye başlamıştı. Yanımıza gelen Sakallı ile birlikte dördümüz, nereye gideceğimizi bilmeden bataklığın içlerine daldık.

XVIII. Bölüm

Büyük bataklıkta ne kadar dolaştık, net bir bilgim yok. Hatırlamaya çalıştıkça zihnim ilgisiz izlenimler kargaşasıyla doluyor, zaman duygumu kaybediyorum. O koca bataklıkta ne kadar vakit geçirdiğimize dair hiçbir fikrim yok, ama haftalarca orada kalmış olmalıyız. Olup bitenlere dair hatıralarım, hep kâbusa dönüşüyor. Dile gelmemiş çağlar boyunca türlü korkunun zulmü altında, zehirli yılanların üzerimize saldırdığı, etrafımızda yırtıcıların kükrediği, ayaklarımızın altında hareket eden balçığın bizi içine çektiği rutubetli ve çamurlu yaban arazide gezindiğimizin, durmadan gezindiğimizin bilincindeyim.

Sayısız kez akarsular, göller ve balçıklı denizler yüzünden yolumuzdan döndüğümüzü hatırlıyorum. Sonra patlak veren fırtınalar, deniz seviyesinden alçaktaki geniş arazide kabaran sular ve bu seller geçip gidene kadar bir ağacın üzerinde günlerce hapsolan bizlerin yaşadığı açlık ve sefalet dönemleri vardı.

Bir resim kafamda çok yer etmiş. Etrafımızda kocaman ağaçlar var. Dallarından tel tel kır renkli yosunlar sarkarken, gövdelerine sarılmış devasa yılanlara benzer sarmaşıklar havada kıvrılıp bükülüyor, karmakarışık oluyor. Dört bir yanımız kabarcıklanıp gaz çıkaran, şişen ve içindekileri dışarı kusan yumuşak çamurla sarılı. Bütün bunların ortasında

biz on kişi kadarız. Zayıflamışız, sefil haldeyiz, kemiklerimiz sayılacak kadar sıskayız. Ne şarkı, ne sohbet, ne kahkaha... Birbirimize el şakası da yapmıyoruz. Bir zamanlar havai, hayat dolu, canlı olan ruhlarımız boyun eğmiş. Ağlamaklı, sıkıntılı sesler çıkarıyor, birbirimize bakıyor ve sokuluyoruz. Sanki dünyanın sonu gelmiş, geriye kalan bir avuç insan birbirini bulmuş gibi.

Bu olayın bataklıktaki diğer olaylarla bağlantısı yok. Bataklığı geçmeyi nasıl başardık bilemiyorum, ama sonunda fazla yüksek olmayan bir tepe silsilesinin nehir kıyısına doğru alçaldığı bir yere gelmiştik. Bizler gibi büyük bataklıktan çıkmayı başarmış olan bizim nehrimizdi bu. Nehrin tepelere doğru girinti yaptığı güney kıyısında birçok kumtaşı mağara gördük. Ötede, batıya doğruysa okyanusun dalgaları, nehrin ağzı boyunca uzanan sette patlıyordu. İşte buraya, mağaralara, deniz kıyısındaki kalıcı barınağımıza yerleştik.

Sayımız fazla değildi. Günler geçtikçe, ara ara Halk'ın daha çok üyesi aramıza katıldı. Canlıdan çok ölüye benzeyen, yürüyen iskeletleri andıran Halk üyelerinin tek başlarına veya ikili üçlü gruplar halinde, bataklıktan sürüne sürüne çıkıp gelmesiyle sonunda sayımız otuzu buldu. Ondan sonra da bataklıktan kimse çıkmadı. Kızılgöz de aramızda değildi. Bu korkulu yolculuktan hiçbir çocuğun sağ kurtulmaması, dikkate değer.

Deniz kıyısında geçirdiğimiz yılların ayrıntılarını anlatmayacağım. Mutlu bir barınak değildi orası. Soğuk, nemli ve ürpertici bir havası vardı; ha bire öksürüyor, sürekli soğuk alıp hastalanıyorduk. Böyle bir ortamda hayatta kalamazdık. Evet, çocuklarımız olmuyor değildi ama çok kısa bir süre hayata tutunduktan sonra ölüp gidiyorlardı. Ayrıca ölenlerimizin sayısı, doğanların sayısından fazlaydı. Sayımız sürekli azalıyordu.

Yiyeceklerimizdeki radikal değişim bize iyi gelmemişti. Artık çok az sebze ve meyve yiyor, karnımızı daha çok ba-

lıkla doyuruyorduk. Fırtınaların getirip sahile attığı midyeleri, istiridyeleri, deniztaraklarını, ıstakozları ve okyanus yengeçlerini yiyorduk. Ayrıca yiyebileceğimiz birkaç cins yosun bulmuştuk. Ama beslenme biçimimizdeki bu değişim midemizde sorun yaratıyordu; hiçbirimiz kilo alamıyorduk. Hepimiz sıskaydık, sindirim güçlüğü çeker gibi görünüyorduk. Sarkıkkulak'ı da istiridyeler yüzünden kaybettik. Gelgitte sular çekilmişken çıkarmak istediği büyük istiridyelerden birinin kabukları parmaklarını kıstırdı ve parmaklarını kurtaramayan Sarkıkkulak sular yükselince boğuldu. Cesedini ertesi gün bulduk. Bu olay bize ders oldu. Ondan sonra hiçbirimiz parmaklarımızı istiridye kabuklarına kaptırmadık.

Tezcanlı ile ben bir çocuk, bir oğlan sahibi olmayı ve en azından birkaç yaşına kadar getirmeyi başardık. Gerçi onun bu feci iklimde hayatta kalamadığından eminim. Sonra bir gün Ateş İnsanları tekrar karşımızda beliriverdi. Katamaranla değil, ağaç kütüklerinden oydukları kaba bir kanoyla nehirden gelmişlerdi. Kürek çeken üç kişi vardı ve biri o ufak tefek, kırışık yüzlü, yaşlı avcıydı. Sahilimize çıktılar, yaşlı avcı kumların içinden topallaya topallaya gelip dikkatle mağaralarımızı inceledi.

Birkaç dakika sonra gittiler ama Tezcanlı çok korkmuştu. Gerçi hepimiz korkmuştuk ama kimse onun kadar etkilenmemişti. Bütün gece huzursuzlandı, ağlayıp sızlandı. Sabah olunca da çocuğu kollarına alıp, keskin çığlıklar ve hareketlerle önüme düşüp beni ikinci uzun yolculuğumuza çıkardı. Arkamızdaki mağaralarda sekiz Halk üyesi bıraktık (sürüden geriye kalanlar bu kadardı). Onlar için herhangi bir umut yoktu. Ateş İnsanları gelmese bile kısa süre içinde yok olup gidecekleri kuşkusuzdu. Deniz kenarındaki bu barınağın iklimi kötüydü. Yapımız deniz kenarında yaşamaya uygun değildi.

Asla içine girmeye kalkışmadan büyük bataklığın sınırı boyunca devam ederek güneye doğru yol aldık. Bir kere-

sinde batıya yönelip bir dağ sırasını aştık ve deniz kıyısına indik. Burası da bize uygun bir yer değildi. Denize doğru çıkıntı yapmış kasvetli kayalık burunlar, patlayan köpüklü dalgalar ve hiç dinmeyecekmiş gibi esen kuvvetli rüzgârlar vardı sadece, tek bir ağaç yoktu. Dönüp dağları tekrar aştık, büyük bataklığın kıyısına gelinceye kadar doğuya, sonra güneye doğru devam ettik.

Kısa süre sonra bataklığın güney ucuna ulaşıp, güneye ve doğuya doğru yol aldık. Güzel topraklardı. Hava ılımandı, hem de tekrar ormanın içindeydik. Daha sonra devam edip alçak bir tepe silsilesini aşınca kendimizi daha da güzel bir orman diyarında bulduk. Sahilden ne kadar içlere girdiysek hava da o kadar ısınıyordu. Yola devam ettik ve sonunda Tezcanlı'ya tanıdık gelen bir geniş nehre vardık. Belli ki burası sürüden uzakta geçirdiği dört yıllık süre içinde geldiği yerdi. Kütüklerin üzerine binip koca bir kayalığın olduğu karşı kıyıya geçtik. Kayalığın üst kesimlerinde kimsenin kolay erişemeyeceği ve aşağıdakilerin gözlerinden tamamen gizlenmiş bir yerde olan yeni evimizi bulduk.

Anlatacak fazla bir şey kalmadı. Tezcanlı ile yerleşip ailemizi burada kurduk. Hatıralarım da burada sona eriyor. Bir daha hiç göç etmedik. Yüksek ve erişilmez mağaramızdan sonrasına dair hiç rüya görmedim. Rüyalarımda gördüklerimi benden miras alan, hayatıma dair bütün izlenimleri biçimlendirip kendi varlığının bir parçası haline getiren çocuk burada doğmuş olmalı; ya da aslında benim gerçek benliğim değil de, öteki benliğim olan Kocadiş'in hayatına dair izlenimleri; zira Kocadiş benim için o kadar gerçek ki genellikle hangi çağda yaşadığımı söyleyebilecek durumda değilim.

Bu soy zinciri konusunda sık sık düşünürüm. Ben, modern ben, tartışmasız bir biçimde insanım. Öte yandan ben, Kocadiş olan ben ise ilkel bir varlığım, insan değilim. Arada

bir yerlerde benim bu çift kişiliğimin iki tarafı, hem de aynı soy zincirinde birbiriyle doğrudan bağlantılanıyor. Acaba Halk, yok edildiği günden önce insan olma sürecine girmiş miydi? Ben ve benim soyum bu süreci tamamlayanlar arasında mıyız? Öte yandan, benim soyumdan biri Ateş İnsanlarına katılıp onlardan biri olmuş olabilir mi? Bilmiyorum. Bunu öğrenmemin hiçbir yolu yok. Kesin olan tek şey var ki Kocadiş, soyundan birinin beynine hayatının tüm izlenimlerini kazıdı, hatta o kadar silinmez bir şekilde kazıdı ki o hatıralar sonraki nesillerdeki torunlarında da yok olmadı.

Bitirmeden önce söylemem gereken bir şey daha var. Sık gördüğüm bir rüyadan bahsedeceğim. Asıl olay, zamanda benim o yüksek ve erişilmez mağarada yaşadığım bir noktada meydana gelmiş olmalı. Ormanda doğuya doğru hayli ilerilere uzandığımı hatırlıyorum. Orada Ağaç İnsanlarından bir kabileye rastladım. Çalılıkların arasına saklanıp oyunlarını izledim. Bir meclis oluşturmuş, hoplayıp zıplıyor, kaba sesleri ve çığlıklarıyla hep beraber gülüp söylüyorlardı.

Sonra birden seslerini kesip hoplamalarına son verdiler. Korkuyla büzüldüler, endişeli gözlerle geri çekilebilecekleri bir yer bakınıyorlardı. Yanlarına Kızılgöz geldi. Ondan uzak durmaya gayret ediyorlardı. Hepsi korkmuştu. Ama Kızılgöz onları incitecek bir şey yapmaya kalkmadı. Onlardan biriydi. Yamru yumru bacaklarının üzerinde yürüyüp parmak eklemleriyle iki yandan kendini destekleyen Kızılgöz'ün hemen arkasında Ağaç İnsanlarından yaşlı bir dişi olan son karısı vardı. Kızılgöz çemberin ortasına oturdu. Bu satırları yazarken yüzü gözlerimin önünde; çatık kaşları ve alev alev gözleriyle etrafındaki çemberi oluşturan Ağaç İnsanlarına bakıyor. Bakarken de dev ayağını büküp budaklı başparmağıyla karnını kaşıyor. Kızılgöz işte, evrimin geri halkası.

AÇIKLAMALAR VE PAYLAŞIMLAR

Jack London bu kitabı yazmaya 1906 yılının Nisan ayında başlayıp yaklaşık iki ayda bitirdi. Kitap aynı yıl *Everybody's Magazine* dergisinde tefrika edildi, 1907'de de MacMillan tarafından kitap olarak basıldı. Kitapta birçok resim ve bir çizim, daha doğrusu Kocadiş'in dünyasının krokisi bulunuyordu. Elinizdeki çeviride yer alan harita bu kitaptandır.

Charles Darwin'in 1859 yılında yayımladığı *Türlerin Kökeni* ve özellikle 1871'de yayımladığı *İnsanın Türeyişi* kitabından itibaren evrim kuramının etkisi, başta bilim camiası olmak üzere bütün dünyaya yayıldı. London'ın takip ettiği İngiliz Thomas Huxley, Alman Ernest Haeckel, ABD'li Asa Gray gibi bilginler evrimin güçlü savunucuları oldular. Bu büyük bilimsel atılım edebiyatta da yankısını buldu. Fransız Rosny Kardeşler, Thomas Huxley'in öğrencisi olan H. G. Wells, Nobel ödüllü Rudyard Kipling gibi evrim konusuna ilgi duyan yazarların öykü ve romanlarıyla birlikte yeni bir edebiyat türü doğmaya başladı. Sonradan *prehistoric fiction* ("tarihöncesi edebiyatı" veya biraz zorlayarak "taş devri edebiyatı" olarak çevirebiliriz) adını kazanan bu edebi türün kurucu metinlerinden biri de *Âdem'den Önce*'dir. Bilimsel gelişmeleri yakından takip eden Jack London'ın öğrencilik yıllarından beri insanın evrimi konusunda iyi bilgilendiğini biliyoruz. En yaratıcı kurgularından biri olan *Âdem'den Önce*'de bu durum gayet güzel anlaşılıyor. Nitekim Jack

London kitabı kafasında evirip çevirirken etrafındakilere bu konudan bahseder, edindiği bilgileri aktarırmış. Hatta o sıralar tanıştığı Mary Austin isimli bir kadın yazara sürekli ilk insanları anlatarak kafasını hayli şişirmiş. Austin konuya fazla ilgi göstermemiş ama sonuçta ikili ömür boyu sürecek bir dostluk kurmuş.

Jack London'ın *Âdem'den Önce*'yi yazdığı günlerden bugüne geçen bir asırdan fazla süre içinde teknoloji ilerledi, bilim dünyası gelişti, bilimsel bilgiler arttı. O zaman bilinmeyen şeyler bilinir oldu, doğru sanılan bazı şeyler yanlışlandı, yanlış olduğu düşünülen bazı şeyler doğrulandı. Çok sayıda fosil bulundu, insanın evrimi kuramı gelişti, bugünlere gelmemizi sağlayan atalarımızın içinde eskiden bilinmeyen yeni türler ve alt türler olduğu ortaya çıktı. İşte bu gelişmeleri burada kısaca özetlemek isterim.

Nasıl Bir Ortam?

Kitabın başlarında, olayların Orta Pleyistosen Çağ'da geçtiği belirtilir. Pleyistosen, yaklaşık 2,6 MYÖ (günümüzden milyon yıl öncesi) ile 12 BYÖ (günümüzden bin yıl öncesi) arasında yaşanmış jeolojik çağdır. Jeoloji bilimine göre yaklaşık 4,6 milyar yıl önce oluşan dünyada, dördüncü zaman olarak bilinen Kuvarterner Dönem'in ilk ve en uzun evresidir. Kendi içinde alt dönemlere bölünür: Yaklaşık 2,6 MYÖ-780 BYÖ Erken Pleyistosen, 780-126 BYÖ Orta Pleyistosen, 126-12 BYÖ ise Geç Pleyistosen. Pleyistosen'den sonra içinde bulunduğumuz çağ olan Holosen başlar. Pleyistosen, aynı zamanda Buzul Çağı olarak da adlandırılır çünkü bu çağ içinde bazısı on binyıllarca, bazısı da binyıllarca süren soğuk dönemler (tahminlere göre yirmi adet buz devri) ve buzullar arası dönem (ısınma dönemleri) yaşandı. Dünyanın ortalama sıcaklığı bugünkünden 5-10 derece düşüktü. Avrupa'nın ve Kuzey Amerika'nın büyük kısmı yüksekliği iki kilometreyi bulan buzulların altında-

dı. Bütün bu soğuma-ısınma dönemleri sırasında buzullar Amerika kıtasında Jack London'ın yaşadığı California eyaletinin kuzeyine kadar inmişti. Avrupa'da ise kıtanın bütün kuzey ve orta kesimleri (bugünkü İskandinav yarımadası, İngiltere, Hollanda, Danimarka, Belçika, Almanya, Avusturya, Polonya'nın büyük kısmı, Fransa'nın kuzeyi ve ortası) buzullarla kaplanmıştı. Buzullar, Asya kıtası ile güney yarı kürede çok sınırlı alanlarda etkili oldular.

Başta Afrika olmak üzere buzullardan etkilenmeyen yerlerdeyse her türlü ağaçtan, geniş yapraklı bitkilerden, otlardan, makilerden oluşan güçlü bir bitki örtüsü varlığını sürdürüyordu. Bu bitkiler sayesinde o dönemin hayvanları genellikle bugünkünden daha büyüktü. Mamutlar, kılıç dişli kaplanlar, mağara aslanları, mastodonlar, büyük atlar, manda büyüklüğünde domuzlar, dev ayılar, iri geyikler başta olmak üzere birçok hayvan vardı. Bu hayvanların dörtte üçü 13 BYÖ, yani Pleyistosen Çağ'ın sonunda yok oldu. Bilim dünyasınca bunun nedeni üzerinde henüz net bir kararara varılmış olmasa da dünyada meydana gelen iklim değişikliği ve/veya insanın aşırı avlanması üzerinde duruluyor.

İnsanın aşırı avlanmasının bazı hayvan türlerini tamamen yok etmiş olabileceği bilim dünyasında bir seçenek olarak kabul edilebiliyor, çünkü Pleyistosen aynı zamanda bizim türümüzün evriminin de belli bir noktaya geldiği çağdır. Bugünkü insanın atası olan *Homo erectus* (anlamı: dik yürüyen insan) Pleyistosen Çağ içinde, yaklaşık 1,8 MYÖ Afrika'da ortaya çıktı ve dünyaya yayıldı. Yaklaşık 200 BYÖ yine Afrika'nın doğu kesimlerinde de biz *Homo sapiens* (anlamı: akıllı insan) ortaya çıktık ve yine dünyanın dört bir yanına yayıldık. Kendimiz yiyecek üretmiyor, hayvanları avlayarak ve bitkileri koparıp yiyerek yaşıyorduk. Diğer türlere göre hayli gelişmiş av aletlerimiz vardı ve topluluk olarak birlikte hareket edebiliyorduk. Dolayısıyla birey olarak büyük hayvanlar karşısında son derece güçsüz

olmamıza karşın aklımızı onlardan daha iyi kullanabildiğimiz, birlikte davranabildiğimiz ve kendimiz geliştikçe aletlerimizi de geliştirdiğimiz için dünyanın en güçlü canlısı haline geldik. Karşımıza çıkan birçok hayvanın soyunu yok ettik. (Hayvanları yok etmeye bugün de devam ediyoruz ama artık daha çok doğal kaynakları amansızca tüketerek ve hayvanların yaşam alanlarını ellerinden alıp kendimize mal ederek yapıyoruz bunu.)

Pleyistosen Çağ'ın yaşanmış olduğu, 1850'lerden itibaren bilim dünyasında kabul görmüştü. Jack London 1906 yılında bu kitabı yazarken bunu biliyordu. Ancak onun yaşadığı dönemde teknolojik olanaklar ve bilgi seviyesi bugüne göre çok daha düşüktü. Günümüzde bilgisayarlarla çalışıyor, DNA analizi yapabiliyor, radyoaktif elementlerin yarılanma süresini kullanarak bir canlının kaç milyon yıl önce yaşadığını, bir kayanın orada ne zamandır durduğunu küçük bir hata payıyla anlayabiliyoruz. Son dönemlerde buz incelemeleri de kullanılıyor. Buzullardan derinlemesine alınan onlarca metre uzunluğundaki örnekler üzerinde yapılan incelemelerde, iklimin nasıl değiştiği tabaka tabaka görülebiliyor. Bu bilgiyi diğer alanlardaki bilgileriyle çakıştıran bilginler kesin tarihlendirme yapabiliyor. Dolayısıyla bugün o dönemdeki bilginlerden daha çok şey biliyor, daha kesin tarihlendirmeler yapabiliyoruz. Örneğin Pleyistosen Çağ'ın tam olarak 2,59 milyon yıl önce başlayıp 11,7 bin yıl önce sona erdiğini artık kesin olarak biliyoruz.

Jack London bu kitabı yirmi sene sonra yazmış olsaydı, yaşadığı eyaletin Los Angeles şehrindeki La Brea Katran Çukurlarının keşfedildiğini görecek, burada bulunan on binlerce Pleyistosen Çağ hayvan iskeletinin topraktan çıkarılma çalışmalarını bizzat izleyebilecekti. Bu hayvanlar arasında en çok ilgi çekeni, neredeyse hiç bozulmamış halde bulunan mamut ile kılıç dişli kaplandı. O çukurlardaki iskelet ve fosiller on yıllarca süren çalışmalar sonucunda

çıkarıldı ve sınıflandırıldı. Halen Pleyistosen Çağ'a ait bu önemli kazı alanının yanındaki George G. Page Müzesi'nde sergileniyor.

Hangi Türler?

Jack London bu kitapta aynı zaman dilimi içinde yaşayan üç insan türünü, daha doğrusu evrim sonucunda insana dönüşecek üç türü, dolayısıyla insanın evrim sürecindeki üç halkayı anlatıyor. (Bilginler, kendi yok olsa da içinden insana dönüşecek türleri çıkartan türlere "insansı [bilimcesi: hominid]" diyor.) Bunların ne yiyip ne içtiklerinden, nerede ve hangi koşullar altında barındıklarına, karınlarını nasıl doyurduklarına, toplumsal yapılarına, aralarındaki ilişkilere, kullandıkları aletlere ve geliştirmiş oldukları teknolojilere kadar hayli bilgi veriyor. Daha doğrusu o dönemdeki bilimsel bilgi düzeyini iyice sindirmiş olan Jack London, hayal gücünü devreye sokarak bu bilgileri kendi zihninde son derece canlı bir biçimde kurguluyor ve bize bir hikâye anlatıyor.

Günümüzde, olayların geçtiği çağ hakkında bu kitabın yazıldığı döneme göre çok daha fazla şey biliyoruz. Peki, acaba bugünkü bilgiler ışığında baktığımızda, Jack London'ın anlattığı türler hakkında ne söyleyebiliriz?

Jack London kitabında üç türü anlatıyor:

1. "Ateş İnsanları" olarak isimlendirdiği topluluk. Üç türün en gelişkini. Birbirleriyle konuşuyorlar. Ateş yakıyorlar. Ok ve yay kullanıyorlar. Vücutları ötekilere göre daha kılsız. Tezcanlı bu türe ait ama onlardan ayrı düşmüş.

2. "Ağaç İnsanları" olarak tanımladığı topluluk. Bu üç türün en ilkeli. Ağaçlarda yaşıyorlar. Herhangi bir alet kullanmıyorlar. Görünümleri Halk'a göre daha ilkel. Kızılgöz bu türün bireyi.

3. "Halk" adını verdiği topluluk. Ağaçtan yere inip mağaralarda yaşamaya başlamışlar ama henüz ağaçlarla

bağlantılarını kesmemişler. Bir dil geliştirememişler. Konuşmuyorlar ama somut anlamlar yükledikleri sesler çıkararak (carcarlayarak) birbirleriyle anlaşıyorlar. Geliştirdikleri aletler son derece basit. En fazla sukabağını su testisi olarak kullanmayı akıl edebilmişler. Kafatasları basık, alınları geriye doğru yassı. Kıllılar. Kitabın kahramanı Kocadiş bu türün üyesi.

Bugünkü bilgiler ışığında baktığımızda bu üç tür, günümüzde bilimsel olarak sınıflandırılmış türlere denk geliyor mu? Hangi özellikleri denk geliyor, hangi özellikleri gelmiyor? Bu soruları Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Dr. Ali Metin Büyükkarakaya'ya sordum:

"Ateş İnsanları ile ilgili tanımlamalar, vücutlarında daha az kıl olması, kısmen iletişim kurabiliyor olmaları, ateşi kontrol altına almak yanında üretiyor olmaları, *Homo erectus* türü ile benzerlik taşıyor. Ancak kullandıkları aletler içinde ok ve yayın bulunması, onların *Homo sapiens* olduğunu gösteriyor." Bilim böyle diyor.

Kitapta bu türün yaptığı şey, yani Halk'ın mağaralarını ele geçirmek için onları sistematik biçimde öldürüp yok etmesi, gerçekten de *Homo sapiens*'in karakterine uyuyor. Jack London dünyanın bu ilk soykırımını anlatırken *Homo sapiens*'in diğer insan türlerini yok ettiğini bilmiyordu çünkü bilim bu tür bilgileri çok sonra ortaya çıkaracaktı. Ama 1876 doğumlu London, ABD'de devletin 1860'lardan 1890'lara kadar sistematik olarak sürdürdüğü Kızılderililere yönelik zorla göç ettirme ve soykırım politikasına tanık olmuş olmalı. Tahminlere göre sadece bu dönemde on binlerce ile yüz binlerce arasında değişen Kızılderilinin yok edildiğini, bazı kabilelerin tümüyle ortadan kaldırıldığını, o mağrur, kendine güvenli, doğayla barışık insanların binlerce yıldır sürdürdükleri hayat tarzına hiç uymayan yerlerde azalmış, ezilmiş, onurları kırılmış halde yaşamaya mecbur

bırakıldığını görmüş ve buna tepki duymuş olmalı. (Kolomb öncesinde bugünkü ABD topraklarında 7 ila 20 milyon olduğu tahmin edilen Kızılderili sayısının 1890'larda 200 bine kadar indiği düşünülüyor. Günümüzde dört milyon civarında.) London'ın 1897'de altın bulmak için gittiği Kanada ve Alaska'da oraların Kızılderililerileriyle tanıştığını, onlardan nice hikâyeler dinlediğini biliyoruz. Yazdığı en güzel mücadele ve kahramanlık öykülerinden bazıları, bu hikâyelerden esinlenmiştir. İşte *Âdem'den Önce*'de Jack London'ın tüm bu kişisel tarihinin izlerine rastlıyoruz.

Ağaç İnsanları

"Kitapta Ağaç İnsanları olarak betimlenen topluluğu, eğer bir türe yakıştırmaya çalışırsak onların *Ardipitekus* cinsine ait bir tür olduğunu söyleyebiliriz sanırım. Bu türün iki ayak üzerinde yürüyebilme yetisine sahip olan ama yaşamının çoğunu ağaçlarda geçiren bir tür olduğunu biliyoruz. Yapılan bilimsel çalışmalara göre anatomik özellikleri, örneğin el ve ayak parmak kemiklerindeki belirgin eğrilik bunu gösteriyor. Bu cinse ait üyelerin yaklaşık 5.5-4 MYÖ yaşadığı bilinmektedir.

Bu cinse ait kanıtlar ancak 20. yüzyılın sonunda ele geçti ve bilimsel çalışmaları son yirmi yıldır yapılabildi. Kitabın yazıldığı dönemde *Ardipitekus* cinsi hakkında evrimsel açıdan bir kanıt, yani bir fosil yoktu. Yine de özellikle Darwin ile birlikte insanla maymunlar arasındaki evrimsel ilişki sıklıkla tartışılmaya başlanmıştı. Dolayısıyla Ağaç İnsanları tarafından temsil edilen bu türün, o dönemde yaşayan herkesin olduğu gibi London'ın da insanın atası olduğunu varsaydığı bir tür olduğunu belirtmek gerekiyor."

Peki ya Halk?

"Halk olarak anılan türünse mağarada yaşadığını görüyoruz. Bunlar bazı özellikleriyle *Homo erectus*'lara, bazı

özellikleriyle de *Australopitekus*'lara benziyorlar. *Australopitekus* yaklaşık 4-1 MYÖ yaşamış, çok fazla türle temsil edilen bir cinstir. Birbirinden farklı özelliklere sahip olan bu türler, *Ardipitekus* cinsine göre yerde yaşamaya daha fazla adapte olmuşlardı. Bu durum, özellikle günümüze daha yakın olan *Australopitekus* türleri açısından geçerlidir. Kalıntılarına/fosillerine mağaralarda da rastlanması buna işaret etmektedir. Öte yandan mağaralarda *Homo erectus*'lara ait kalıntılar da bulunmuştur. Ayrıca *Homo erectus*'ların ateşi kontrol altına aldıkları ve giderek ateşi üretme durumuna geçtikleri, bazı mağaralardaki ateş yeri/ocak kalıntılarından anlaşılmaktadır. Bununla birlikte sofistike taş aletler üretebilmişlerdir. Bütün bunları göz önüne alırsak *Homo erectus*'lar mağara yaşamı açısından kitaptaki Halk'a benzemekle birlikte alet üretebildikleri ve ateşi kontrol altına alıp üretebildikleri için onlarla uyuşmazlar."

Jack London Ne Biliyordu?

Günümüzde eldeki yüzlerce fosilden ve diğer kalıntılardan hareketle insana dair bir evrim tablosu oluşturabiliyoruz. Gelişmiş teknolojimiz ve bilgisayar destekli analiz yöntemlerimizle tarihlendirmeler yapabiliyoruz. Gelecekte daha fazla şey bilinecektir. Peki Jack London'ın bu kitabı yazdığı yıl olan 1906'da ne biliniyordu? Yani Jack London, kurgusunu nasıl bir bilgi birikimi üzerine kurmuştu? Söz yine Büyükkarakaya Hoca'nın:

"Şimdi bilinen türlerin neredeyse hiçbiri London'ın zamanında bulunmamıştı. Kuramsal açıdan insanın önceki atalarından evrimleştiğine dair güçlü kanıtlar vardı ama fosilleri bulunmamıştı. Eugène Dubois'nın 1891 yılında bulduğu Java İnsanı fosilinin (adı önce *Anthropopithecus erectus* kondu. *Homo erectus* olarak isimlendirilmesi çok sonradır), 'insan evriminde bir kayıp halka bulundu' şeklinde sunulduğunu biliyoruz. Bunun dışında insan evrimine ait

fosillerin neredeyse tamamı 20. yüzyıldaki çalışmalarda elde edilmiştir. London'ın elinde çok az bilimsel bilgi vardı ama o bu bilgileri hayal gücü ile birleştirerek konuyu anlatmış.

Ardipitekus ve *Australopitekus*'ların yaşadıkları jeolojik zamanlara baktığımızda bunların Orta Pleyistosen'le alakaları olmadığını görürüz. Ancak London'ın yaşadığı dönemde kesin tarihlendirme yöntemleri (örneğin radyoaktif yaşlandırma yöntemi) henüz keşfedilmediğinden, jeolojik zaman dilimlerinde hangi canlının hangi zaman aralığında yaşadığına, birlikte mi, yoksa ayrı zamanlarda mı yaşadığına dair bilgiler belirsizdi. Aslında bu durum London için anlatmak istediğini edebi bir dille anlatabilmek için de bir fırsat sunmuş gibi görünüyor çünkü günümüzde bu türlerin birbirinden ayrı zamanlarda yaşadığını bildiğimizden bilimkurgu dışında benzer bir kitap yazılması pek mümkün olmazdı.

İnsan evrimi çalışmalarında özellikle son otuz yılda çok fazla yeni bilgi öğrendik. Bu bilgilerin önemli bir kısmı fosillerden ve antik DNA çalışmalarından ele geçti. Örneğin fosiller anlamında *Homo erectus*'un yakın zamanlara kadar yaşamış bir uzantısını, *Homo floriensis*'i (Flores Adası, Endonezya) tanıdık. Ada yaşamına uyarlanmış bu tür yaklaşık 100-50 BYÖ yaşamış. Ayrıca anatomik açıdan modern *Homo sapiens*'lerle Neandertaller arasında döllenme olmadığını düşünüyorduk ancak 2008 yılından sonra genom düzeyinde yapılabilen yeni çalışmalar son 100 bin yıl içinde bu iki formun birbirine gen aktardığını gösterdi. Daha da ötesinde anatomik açıdan modern *Homo sapiens*'lerle çiftleşmiş Denisova İnsanı isimli yeni bir formun daha varlığını öğrendik ki araştırmacılar birbirine gen aktaran daha fazla tür olabileceğini işaret ediyorlar. Gelecekte başka çalışmalarla bu alanda yeni bilgiler edinebiliriz."

Toparlayacak olursak Jack London'ın gayet canlı biçimde kurgulayarak, tiplerini, yürüyüşlerini, yaşantılarını, yiyip

içtiklerini, barınaklarını, aralarındaki ilişkileri, kullandıkları aletleri vs. anlattığı üç cins, evrimin üç farklı halkası dünyada yaşamış. Bilim bugün bunları *Homo sapiens*, *Australopitekus* ve *Ardipitekus* olarak isimlendiriyor. Ancak kitaptaki gibi aynı zaman diliminde değil, birbirinden farklı zamanlarda. İnsanın ağaçtan inip ok kullanır hale gelecek şekilde evrimleşmesi, Jack London'ın zamanında tahmin edilenden çok daha uzun, beş milyon yıl sürmüş. Arada, başta *Homo erectus* olmak üzere bu cinslerin birçok türü gelip geçmiş. Öte yandan Jack London'ın anlattığı olaylar gerçekten olmuş: *Homo sapiens*, kendisiyle aynı zamanda yaşayan diğer türlerle (Neandertal İnsanı, Denisova İnsanı ve muhtemelen başkaları) ilişki kurmuş, gen alışverişinde bulunmuş ve sonra da bu türler yok olmuş.

Bilginler henüz bunun nedenini bilimsel kanıtlarıyla tam olarak belirleyemediler. Ama insanın dünyayı nasıl tükettiğine, daha çok olanağa sahip insan topluluklarının daha az gelişmiş olanların yaşam alanlarını ellerinden alıp bilinçli bir şekilde onları nasıl yok oluşa sürüklediğini kendi zamanımızda da gördük, görüyoruz. Bunu çağımızda *Homo sapiens* konusunda bilinenlerle birleştirdiğimizde (ve tabii ki Yuval Noah Harari'nin popüler bilim kitabı *Sapiens*'i dikkate aldığımızda), Jack London'ın yaratıcı sezgisiyle ortaya koyduğu soykırım kurgusu bir gün bilim tarafından da doğrulanırsa pek şaşıracağımızı sanmıyorum.

Çevirmenden Okura

Öncelikle açıklama ve paylaşımlarımı buraya kadar okuyan okura teşekkürlerimi sunarım. Harika bir yazardan yaratıcı, yoğun, insanı farklı âlemlere götüren bir eser okuduktan sonra çevirmenin, "O öyle değil, böyleydi; şurası günümüzün bilimsel bilgilere uyuyor ama burası uymuyor" şeklindeki açıklama ve yorumlarına tahammül göstermek az şey değil. Bu paylaşımlarımın çevirinin sınırlarını biraz

aştığının farkındayım. Eskilerin deyimiyle kitaba şerh düşmek gibi oldu (tabii bu durumda ben de "müşerrih" oluyorum).

Bir yazar olarak Jack London'ın yaratıcılığına saygım sonsuz. Ayrıca inanırım ki her yazar yarattığı dünyanın tanrısı, çevirmense onun peygamberidir; görevi yazarla tartışmaya girmek değil, kurguladığı dünyayı en iyi biçimde aktarmaktır. Yine de Jack London hayranı bir çevirmen olarak istedim ki okur, hem bu büyük yazarın yaşadığı dönemde hakkında çok az şey bilinen, henüz *Homo sapiens* adını bile almamış olan türümüzün gerçekleştirdiği ilk soykırımın hikâyesini bunca başarıyla kurgulayan yaratıcılığını takdir etsin, hem de aklında o dönemin bilgileri kalmasın, yeni bilgilerle güncellensin.

Umarım yapmak istediğim, karşılığını bulmuştur.

KAYNAKÇA

Jack London, James L. Haley, Çev.: Yiğit Yavuz (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları)
http://humanorigins.si.edu — http://evrimagaci.org

ÇEVİRMENİN NOTLARI

1 Dünyada yaklaşık 780 bin yıl önce ila 126 bin yıl önce yaşanmış bir jeolojik çağ. Ayrıntılı bilgi Açıklamalar ve Paylaşımlar bölümünde.

2 İng. *Berry*. Çekirdeksiz, sulu ve küçük meyvelerin genel adı. Dut, böğürtlen, kocayemiş, yabanmersini, kızılcık, kuşüzümü, mürver, bektaşiüzümü gibi meyvelerin genel ifadesi olan bu kelimenin Türkçe karşılığı bulunmuyor. Tek tek adı belirtilmemişse bu meyveleri "yemiş" veya "taze yemiş" kelimesiyle karşıladım. Yine ceviz, fındık, kestane, yerfıstığı, çamfıstığı, şamfıstığı, badem gibi sert kabuklu yemişleri ifade eden tek bir kelime de Türkçede bulunmuyor. İngilizcede "nut" olarak geçen bu yemişleriyse "kabuklu yemiş" olarak çevirdim.

3 Kişilik bölünmesi ve çoklu kişilik konusu, o yılların yeni ve tartışma yaratan konularından biriydi. Elinizdeki kitabın yazıldığı 1906 yılı, aynı zamanda ABD'nin önde gelen nörologlarından Morton Prince'in (1854-1929) *The Dissociation of a Personality* kitabının piyasaya çıktığı yıldır. Prince bu kitabında, hipnoterapi yöntemini de kullanarak altı yıl boyunca tedavi ettiği, ABD'nin ilk çoklu kişilik vakası olan Sally Beauchamp takma adlı genç kadın hastasını anlatır. Tedaviden sonra Prince'in asistanıyla evlenen hasta, farklı düşünce silsilelerine, alışkanlıklara, hatta el yazılarına sahip, birbirinden habersiz birkaç kişilik barındırıyordu. Psikolojiye oldum olası ilgi duyan, bu konudaki gelişmeleri yakından izleyen ve bu bilgisini eserlerine de yansıtan Jack London'ın, konunun ayrıntılarına hâkim olduğu bu paragrafından belli çünkü gerçekten de onun anlattığı kişilik bölünmesiyle Prince'in kitabında işlediği kişilik bozukluğu arasında fark var.

4 19. yüzyılın başta gelen bilim adamlarından Alman biyolog Friedrich Leopold August Weismann'ın (1834-1914) ortaya attığı germ-plazma kuramı. Buna göre yüksek canlılar, vücudu meydana getiren somatoplazma ile üreme hücrelerini meydana getiren germ-plazmadan oluşur. Kalıtım, bu germ-plazma aracılığıyla geçer.

5 İngilizce *atavism*. Birçok kuşak boyunca görülmeyen bazı özelliklerin yeni kuşaklarda ortaya çıkması. Bu durumda atacı, ana babasına değil, uzak atalarına çeken birey oluyor. Yani yüzyıllar, belki de binyıllar önceki atalarının özelliklerini taşıyor. Birkaç yerde bu terimi, "uzak atalarının zamanına takılıp kalmış" veya "evrimdeki geri halka" olarak kullandım.

6 İncil'e göre İsa öldükten sonra dirilir ancak kuşkucu biri olan Havari Tomas buna inanmaz. İnanması için İsa'yı bizzat görüp yaralarını incelemesi gerekir.

7 Bir elini arkadan rakibin kolunun altından geçirdikten sonra ensesini tutup başını yere bastırarak üstünlük sağlamaya yönelik bir güreş oyunu. (İng. *Half-Nelson*)

8 Yunan mitolojisinde gerçek dostluğun simgesi olan iki arkadaş. Efsaneye göre ikili Siraküza'yı gezerken Pythias bir nedenle ölüm cezasına çarptırılır. Pythias kraldan, cezasını çekmeden önce memleketine gidip işlerini halletmek için izin ister. Kral da bu izni verir ama o gelene kadar arkadaşının rehin kalmasını ister. Damon da bunu kabul eder. Pythias gider ancak belirlenen gün geldiğinde dönmemiştir. Tam onun yerine Damon idam edilecektir ki Pythias gelir. Korsanlar tarafından kaçırılmış, onların elinden kurtulup kendi idamına yetişmek için çok uğraşmış, büyük mücadeleler vermiştir. Kral aralarındaki dostluğun ne kadar büyük olduğunu görünce ikisini de affeder.

9 Kendini Hawaii'deki cüzamlılara adayan bir rahip (1840-1889). Onlara hem dinen, hem de diğer açılardan yardım etmek için adadaki cüzam kolonisinde yaşamaya başlar. Sonunda cüzamdan ölür. Günümüzde dışlanmışların ve cüzamlıların azizi kabul edilmektedir.

10 17. yüzyılda Charles Perrault tarafından kaleme alındığı şekliyle günümüze ulaşan bir ortaçağ Fransız halk masalı. Mavi Sakal lakaplı soylu, peş peşe evlenmekte ve karılarını öldürmektedir. Son karısı bu durumu keşfeder ve bu kez kadının ağabeyleri Mavi Sakal'ı öldürür.